

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ORTAOKUL DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERS
KİTAPLARI ÜNİTE DEĞERLENDİRME SORULARININ
YENİLENMİŞ BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE
SINIFLANDIRILMASI**

Mehmet ÖNAL
ORCID: 0009-0003-6712-3355

Danışman
Doç. Dr. Muhammed Fatih TURANALP
ORCID: 0000-0001-5752-5615

Konya – 2026

TEŞEKKÜR

Bismillahirrahmanirrahim

Hamd övme ve övölme âlemlerin Rabbi Allah'a (cc) mahsustur. Salat ve selam rehberimiz, önderimiz Hz. Muhammed'e (sav), onun ehli beytine ve ashabına olsun.

Bu çalışmamıza bilgi ve tecrübeleri ile bizlere yol gösteren, kıymetli vakitlerini bizlere ayıran danışmanım sayın Doç. Dr. Muhammed Fatih TURANALP hocama ve çalışmamızın hazırlanmasını kolaylaştıran alt yapıyı hazırlayan tüm Necmeddin Erbakan Üniversitesi ailesine teşekkür ederim.

Çalışmamız boyunca bizlerden hiçbir yardımı esirgemeyen eşime, moral ve motivasyon kaynağımız olan çocuklarım; Meryem Sare, Muhammed Yasir ve İshak'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamızı bu toprakları bizlere vatan kılan tüm ecdadımıza, üzerinde bulunmakta gurun duyduğum güzel ölkeme ve onun güzel insanlarına armağan ediyorum.

Mehmet ÖNAL
Ocak 2026

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. MEB Öğretim Programı.....	8
2.2. DKAB Öğretim Programı	8
2.3. Taksonomi.....	9
2.4. Orijinal Bloom Taksonomisi.....	10
2.5. Yenilenmiş Bloom Taksonomisi.....	11
2.5.1. Bilişsel süreç boyutu:.....	12
2.5.2. Bilgi boyutu	17
2.6. İlgili Araştırmalar.....	20
3. YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları.....	27
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.4. Verilerin Toplanması	28
3.5. Verilerin Analizi	29
3.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği	29
4. BULGULAR	31
4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	31
4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	46
4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular.....	61
4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular	75

4.5. Genel Dağılıma İlişkin Bulgular (Ana Problem):	91
4.6. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular	92
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	105
KAYNAKLAR.....	112
EKLER.....	117

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları Ünite Değerlendirme Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Sınıflandırılması başlıklı tez çalışmamın toplam **113** sayfalık kısmına ilişkin, 16/01/2026 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinalite raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%22** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinalite raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinalite Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

16/01/2026

Mehmet ÖNAL

Doç. Dr. Muhammed Fatih TURANALP

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

16/01/2026

Mehmet ÖNAL

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

as.: Aleyhisselam

AUS: Açık Uçlu Soru

BDS: Boşluk Doldurma Sorusu

cc: Celle Celaluhu

çev.: Çeviren

ÇSS: Çoktan Seçmeli Soru

DKAB: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

DÖGM: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

DYS: Doğru-Yanlış Sorusu

Hz.: Hazreti

İOKBS: İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Bursluluk Sınavı

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

OKS: Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı

LGS: Liselere Geçiş Sistemi

SAV: Sallallahu Aleyhi ve Sellem

SBS: Seviye Belirleme Sınavı

TEOG: Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş

YBT: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi

YKS: Yükseköğretim Kurumları Sınavı

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ORTAOKUL DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERS KİTAPLARI ÜNİTE DEĞERLENDİRME SORULARININ YENİLENMİŞ BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Mehmet ÖNAL

Eğitim, hem geniş kapsamlı hem de daha dar çerçevede belirlenen hedeflerin dikkate alındığı planlı bir süreç olarak görülmektedir. Öğrencilerin bu hedeflere ne ölçüde yaklaştığını ortaya koymak için kullanılan ölçme ve değerlendirme etkinlikleri de bu hedeflerle uyumlu olacak şekilde tasarlanmaktadır. Bu çalışma, eğitimin özel hedefleri arasında değerlendirilen ve ders kapsamında belirlenen kazanımların gerçekleşme durumunu ortaya çıkarmaya yönelik olarak hazırlanan ünite sonu sorularını incelemektedir. İnceleme sürecinde bu sorular, günümüzde pek çok ülkenin ölçme-değerlendirme alanında temel aldığı Yenilenmiş Bloom Taksonomisi doğrultusunda yeniden sınıflandırılmıştır.

Bloom taksonomisi, ilk olarak 1956 yılında Bloom ve ekibi tarafından geliştirilmiş olsa da, zaman içinde yapının bazı eksik yönleri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, Bloom'un öğrencilerinin de içinde bulunduğu bir uzman grubu taksonomiye yeniden ele almış ve bilişsel alanı "bilgi" ile "bilişsel süreç" olmak üzere iki boyutta tanımlayan güncellenmiş bir yapı oluşturmuştur.

Bu araştırmada, 2023–2024 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda kullanılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabındaki ünite sonu değerlendirme bölümlerinde yer alan toplam 409 soru incelenmiştir. Soruların yenilenmiş Bloom Taksonomisi açısından hangi bilişsel basamaklara karşılık geldiği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma nitel yaklaşımla tasarlanmış; yöntem olarak durum çalışması tercih edilmiş ve elde edilen veriler ayrıntılı bir biçimde çözümlenerek sonuçlara ulaşılmıştır.

Ünite sonlarında yer alan toplam 409 değerlendirme sorusunun büyük bölümü, bilişsel süreç boyutunda hatırlama basamağında yoğunlaşmaktadır. Bu kapsamda, 243 soru (%59,41) hatırlama–olgusal bilgi düzeyinde; 41 soru (%10,02) hatırlama–kavramsal bilgi düzeyinde; 2 soru (%0,49) ise hatırlama–işlemsel bilgi düzeyinde sınıflandırılmıştır. Bunun yanında, 25 sorunun (%6,11) anlama–olgusal bilgi, 91 sorunun (%22,25) ise anlama–kavramsal bilgi düzeyine karşılık geldiği belirlenmiştir. Anlama–işlemsel bilgi basamağına ise yalnızca 2 soru (%0,49) denk düşmektedir. Çözümleme basamağında kavramsal bilgiye yönelik 4 soru (%0,98) bulunmaktadır. Ayrıca değerlendirme basamağında kavramsal bilgi düzeyine karşılık gelen 1 soruya (%0,25) rastlanmıştır. Bunun dışında, bilişsel süreç boyutunda *uygulama* ve *yaratma* basamaklarına; bilgi boyutunda ise *üstbilişsel bilgi* düzeyine ait herhangi bir soru tespit edilmemiştir. Sonuç olarak ünite değerlendirme soruları heterojen bir dağılımla genellikle bilişsel süreç boyutunda hatırlama ve anlama basamağında yoğunlaşırken, bilgi boyutunda ise daha çok kavramsal ve olgusal bilgi alanında yoğunlaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: DKAB, Taksonomi, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi, Öğretim Değerlendirmesi

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Elementary Religious Culture and Ethics Education
Elementary Religious Culture and Ethics Education Program
Master Thesis

CLASSIFICATION OF UNIT EVALUATION QUESTIONS OF SECONDARY SCHOOL RELIGIOUS CULTURE AND ETHICS TEXTBOOKS ACCORDING TO THE REVISED BLOOM'S TAXONOMY

Mehmet ÖNAL

Education is viewed as a planned process that takes into account both broad and narrowly defined objectives. Assessment and evaluation activities used to determine the extent to which students have achieved these objectives are designed to be consistent with them. This study examines end-of-unit questions prepared to reveal the achievement status of the learning outcomes determined within the scope of the course and evaluated among the specific objectives of education. During the examination process, these questions have been reclassified in line with the revised Bloom Taxonomy, which is currently the basis for assessment and evaluation in many countries.

Although Bloom's taxonomy was first developed by Bloom and his team in 1956, some shortcomings in its structure have become apparent over time. For this reason, a group of experts, including Bloom's students, revisited the taxonomy and created an updated structure that defines the cognitive domain in two dimensions: "knowledge" and "cognitive process."

In this study, a total of 409 questions included in the end-of-unit assessment sections of the Religion Culture and Ethics textbook used in middle schools during the 2023–2024 academic year were examined. An attempt was made to determine which cognitive levels the questions corresponded to in terms of the revised Bloom Taxonomy. The research was designed using a qualitative approach; a case study was chosen as the method, and the results were reached by analyzing the obtained data in detail.

The majority of the 409 assessment questions at the end of the units focus on the recall stage of the cognitive process dimension. Within this scope, 243 questions (59.41%) were classified at the recall-factual knowledge level; 41 questions (10.02%) at the recall-conceptual knowledge level; and 2 questions (0.49%) at the recall-procedural knowledge level. In addition, 25 questions (6.11%) corresponded to comprehension–factual knowledge, and 91 questions (22.25%) corresponded to comprehension–conceptual knowledge. Only 2 questions (0.49%) corresponded to the comprehension–procedural knowledge stage. There are 4 questions (0.98%) at the conceptual knowledge level in the analysis stage. Furthermore, 1 question (0.25%) at the conceptual knowledge level was found in the evaluation stage. Apart from this, no questions were identified at the application and creation stages in the cognitive process dimension or at the metacognitive knowledge level in the knowledge dimension. In conclusion, the unit assessment questions are generally concentrated in the recall and comprehension stages of the cognitive process dimension with a heterogeneous distribution, while in the knowledge dimension, they are concentrated more in the conceptual and factual knowledge areas.

Keywords: DKAB, Taxonomy, Revised Bloom Taxonomy, Teaching evaluation

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Eğitim, insan topluluklarının ortaya çıkışıyla birlikte şekillenmiş; bireylerin hem yaşam becerilerini hem de kültürel birikimlerini sonraki nesillere aktarmalarını sağlayan temel bir insan etkinliği olmuştur. Bu kadar köklü bir geçmişe sahip olması, eğitimin ne olduğuna ilişkin farklı bakış açılarını da beraberinde getirmiştir. Zaman içinde çeşitli disiplinler ve düşünürler eğitimi kendi çerçevelerinden tanımlamaya çalışmış, bu nedenle eğitim kavramı çok yönlü ve zengin bir anlam alanı kazanmıştır. Ancak tüm bu farklı tanımlamalara rağmen ortak kabul gören görüş, eğitimin planlı ve amaçlı bir süreci ifade ettiğidir. Bu süreç bireyin yaşantıları aracılığıyla yeni davranışlar edinmesini, mevcut davranışlarını dönüştürmesini ve toplumun beklentileri doğrultusunda belirli yönelimler geliştirmesini amaçlar. Böylece eğitim, hem bireysel gelişimi destekleyen hem de toplumsal yapının sürekliliğini sağlayan dinamik bir mekanizma hâline gelir (Arı 2018).

Din eğitimi ise, bireyin çeşitli terbiyeci yöntemlerden yararlanarak hem ruhsal hem de fiziksel yönünü geliştirmesi ve bu doğrultuda yaşamını Allah'ın (cc) buyruklarına uygun hâle getirme sürecidir (Yavuz 1988). Eğitim olgusundan hareket edersek din eğitimi; kişinin dinle ilgili tutum ve davranışlarını bilinçli ve gönüllü şekilde yeniden biçimlendirmesidir (Tosun 2020).

Eğitimde; her bireyin kendine özgü özellikler taşıdığı için başka bir kişinin tamamen aynı biçimde öğrenmesini beklemek mümkün değildir. Bu nedenle öğretim programlarında herkes için tek tip bir ölçme ve değerlendirme süreci tasarlamak uygun görülmez. Program geliştirme çalışmalarının temel adımlarından biri, ölçme ve değerlendirme süreçlerini esnekletmek ve farklılaştırarak bireysel farklılıklara uyum sağlamaktır. Bununla birlikte, ölçme ve değerlendirme araçlarının güvenilir ve geçerli sonuçlar verebilmesi için belirli standartlara sahip olması zorunludur; bu standartlar sağlanmadıkça araçların sağlıklı biçimde işlemesi mümkün değildir (MEB 2018). Bu standartın sağlanması noktasında bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği olan ölçütlerden faydalanılabilir. Bu doğrultuda Yenilenmiş Bloom Taksonomisi (YBT), bireylerin bilişsel faaliyetlerini hiyerarşik bir yapı içinde ele alarak öğrenme süreçlerini analiz etmeye olanak tanıyan güçlü bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. YBT sayesinde öğrenme kazanımları, sadece bilgi edinmekle sınırlı

kalmaksızın; analiz, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey zihinsel beceriler kapsamında da ele alınabilmektedir.

Bu çalışma, ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) ders kitaplarında yer alan ünite sonu sorularını incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, bu soruların öğrencileri hangi bilişsel düzeylere yönlendirdiğini ortaya koymaktır. Bu kapsamda sorular, YBT'nin iki boyutlu yapısı esas alınarak sınıflandırılmıştır. Elde edilen bulgular, soruların yalnızca bilgiyi hatırlamaya mı odaklandığını; yoksa analiz, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey düşünme becerilerini de destekleyip desteklemediğini göstermektedir.

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde derinlemesine inceleme yapmayı esas almakta ve verilerin sistemli biçimde sınıflandırılmasına dayanmaktadır. Çalışma sürecinin tüm aşamalarında nesnel bir akademik tutum benimsenmiş, verilerin güvenilirliğini olumsuz etkileyebilecek önyargılardan özellikle kaçınılmıştır. Bilimsel etik ve açıklık ilkeleri doğrultusunda yürütülen bu analizlerle, DKAB ders kitaplarının ileride yapılacak düzenlemelerine dayanak oluşturacak bulgular sunmak ve alandaki sınırlı çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Eğitim süreçlerinin başarısı, öğretim programında hedeflenen kazanımlar ile bu kazanımların ne ölçüde gerçekleştiğini denetleyen ölçme araçları arasındaki yapısal uyuma bağlıdır (Anderson vd. 2021). DKAB dersi, doğası gereği sadece teorik bilgi aktarımıyla sınırlı kalmayan; öğrencilerin inanç, ibadet ve ahlak alanındaki olguları analiz etmelerini, bu değerleri günlük hayatla ilişkilendirmelerini ve üst düzey bir farkındalıkla değerlendirme yapabilmelerini amaçlayan bir disiplindir (MEB 2018). Ancak eğitim uygulamalarında, ölçme ve değerlendirme aşamasının genellikle alt düzey bilişsel becerilere (ezber ve hatırlama) sıkışıp kalması, programın hedeflediği "bütüncül insan" modelinin inşasında temel bir engel teşkil etmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, ders kitaplarında yer alan ünite sonu sorularının bilişsel düzeylerinin YBT çerçevesinde ele alınmasının, öğretim kalitesini ve program-materyal uyumunu ortaya koymada en kritik gösterge olduğu anlaşılmaktadır. Soruların sadece "ne kadar" bilgi ölçtüğü değil, bilginin "hangi derinlikte" ve "hangi süreçte" ölçüldüğü sorunu, din öğretiminin niteliğini doğrudan etkilemektedir. Bu durum mevcut ölçme araçlarının taksonomik geçerliliğinin sorgulanmasını bir zorunluluk haline getirmiştir.

Bu çalışmada, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda kullanılan DKAB ders kitaplarındaki ünite değerlendirme sorularının, YBT'ye göre hangi bilişsel düzeylerde yer aldığı ve programdaki kazanımları temsil etme gücü belirlenmeye çalışılmıştır. Mevcut soruların bilişsel dağılımındaki dengesizliklerin veya eksikliklerin saptanması, gelecekte hazırlanacak öğretim materyallerinin program hedefleriyle daha uyumlu hale getirilmesi açısından temel bir problem alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretim programlarının etkililiği, belirlenen kazanımlar ile bu kazanımları ölçmeye yönelik araçlar arasındaki uyuma bağlıdır. Ortaokul DKAB dersi, yapısı gereği yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmamalı; öğrencilerin analiz etme, ilişkilendirme ve değerlendirme yapabilmelerini desteklemelidir. Bu temel problem çerçevesinde araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1) 5. Sınıf DKAB ders kitabındaki ünite sonu soru setleri, YBT bağlamında hangi bilişsel düzeylerde yoğunlaşmaktadır?

2) 6. Sınıf DKAB ders kitabındaki ünite sonu soru setleri, YBT bağlamında hangi bilişsel düzeylerde yoğunlaşmaktadır?

3) 7. Sınıf DKAB ders kitabındaki ünite sonu soru setleri, YBT bağlamında hangi bilişsel düzeylerde yoğunlaşmaktadır?

4) 8. Sınıf DKAB ders kitabındaki ünite sonu soru setleri, YBT bağlamında hangi bilişsel düzeylerde yoğunlaşmaktadır?

5) Ünite sonu soru setlerinin, DKAB öğretim programında hedeflenen kazanımlara göre dağılımı nasıldır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 2023–2024 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda kullanılan DKAB ders kitaplarında yer alan ünite değerlendirme sorularını YBT çerçevesinde incelenmesini hedeflemektedir. Bu doğrultuda, söz konusu soruların YBT'nin bilgi ve bilişsel süreç boyutlarındaki dağılımları analiz edilerek; hangi düzeylerin ağırlık kazandığı ve hangi basamakların yeterince temsil edilmediği belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bunun yanı sıra çalışma, ünite sonu soruları ile öğretim programında yer alan kazanımlar arasındaki uyumu ele almaktadır. Soruların kazanımlarla örtüşme düzeyi ve hangi kazanımların ölçme sürecinde daha fazla temsil edildiği tespit edilmesi amaçlanmıştır. Öğretim sürecinde hedeflenen kazanımlar ile bu kazanımları ölçmeye yönelik araçlar

arasındaki tutarlılık, programın etkililiğini doğrudan etkileyen bir unsurdur. Bu nedenle araştırma, hedef-ölçme uyumunu somut bulgulara dayalı olarak ortaya koymayı ve öğretim sürecinin niteliğine ilişkin değerlendirmeler yapmayı amaçlamaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Alanyazın incelendiğinde, Türkiye’de farklı ders alanlarında kullanılan öğretim materyalleri ve ölçme araçlarının YBT doğrultusunda sistematik biçimde analiz edildiği geniş bir araştırma birikiminin oluştuğu görülmektedir. Bu çalışmalar, gerek program geliştirme süreçlerini gerekse ders kitapları ve sınav sorularının bilişsel düzeylerini nesnel bir çerçeveye oturtması bakımından önemli metodolojik katkılar sunmaktadır.

Bu kapsamda yapılan araştırmalar tematik olarak “sosyal bilgiler, Türkçe, fen bilimleri, matematik, insan hakları-yurttaşlık ve din eğitimi” gibi disiplinlerde yoğunlaşmaktadır. Her bir alan, YBT’nin bilişsel süreç ve bilgi boyutlarını kullanarak ders içeriklerinin ve ölçme araçlarının niteliğini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Sosyal bilgiler alanına yönelik alanyazında, öğretim programlarının çeşitli boyutlarıyla değerlendirildiği (Büken ve Artvinli 2021; Gültekin ve Burak 2019), sınavlarda yer alan ölçme sorularının bilişsel düzeyler açısından analiz edildiği (Hançer 2021; Uymaz 2016) ve öğrencilerin soru sorma becerilerinin incelendiği (Kılıç 2010) araştırmalar odağa alınmıştır.

Türkçe dersi alanyazınında, ders kitaplarının farklı boyutlarıyla ele alındığı (Akıncı 2020; Altun 2021; Eroğlu 2013; İşgören 2022; Özkaya 2020; Taşiyaran 2022) ve Liselere Geçiş Sistemi (LGS) kapsamında yöneltilen soruların bilişsel nitelikler açısından incelendiği (Vural 2020) araştırmaların yer aldığı görülmektedir.

Fen bilgisi dersi alanyazınında, LGS kapsamındaki sınav sorularının bilişsel düzeyler açısından analiz edildiği (Akyürek 2019; Bilen 2021; Güner 2022; İstanbullu 2021; Oğuztekin ve Bektaş 2023; Polat ve Elif 2022) ve ders kitaplarının taksonomik çerçevede değerlendirildiği (Çolak 2022; Güner 2022; Gürler Göbekli 2022; Kahramanoğlu 2013; Sincar 2022) çok sayıda araştırmanın bulunduğu görülmektedir.

Matematik dersi alanyazınında, ders kitaplarının çeşitli yönleriyle ele alındığı (Bal ve Yılmaz 2022; Coşar 2011; Demiral 2022; Karagöz 2022), LGS kapsamında yer alan sınav ve soru setlerinin incelendiği (Bal ve Yılmaz 2022; Ekinci ve Pınar Bal 2019; Ertuğrul 2022;

Şahin 2022) ve öğretim programının değerlendirildiği (Aktan 2020; Şahin 2022) araştırmaların bulunduğu görülmektedir.

İnsan hakları ve yurttaşlık dersi alanyazınında, LGS kapsamında yöneltilen soruların bilişsel düzeyler açısından değerlendirildiği (Burak ve Topkaya 2021; Hançer ve Özmen 2022), çalışmaların yer aldığı görülmektedir.

Kur'an-ı Kerim öğretim programındaki kazanımların taksonomik açıdan incelendiği araştırma (Dursun, 2022), din eğitimi literatüründeki sınırlı sayıdaki çalışmalardan biridir.

Bunun yanı sıra literatürde, farklı disiplinlere ait öğretim materyallerini, soru oluşturma yaklaşımlarını ve ölçme-değerlendirme süreçlerini YBT perspektifinden ele alan çok boyutlu araştırmalara rastlamak mümkündür (Baz 2019; Bekdemir ve Selim 2008; Çelik 2022; Duyar 2005; Karaca 2022; Keray ve Güden 2013; Korkmaz ve Ünsal 2016; Sanca vd. 2021; Sönmez ve Aydeniz 2021; Yurdabakan 2012). Erken dönem çalışmalardan güncel araştırmalara uzanan bu akademik birikim, eğitimde kaliteyi artırmaya yönelik çabaların sürekliliğini ortaya koymakta ve YBT'nin ölçme-değerlendirme süreçlerindeki kuramsal ve metodolojik geçerliliğini desteklemektedir.

Alanyazın taramasında DKAB ders alanına ilişkin çalışmaların diğer disiplinlerle karşılaştırıldığında oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmalar ortaöğretim DKAB öğretim programının değerlendirilmesi (Koca 2022; Yıldız 2021), MEB'in ortaokul düzeyine yönelik hazırladığı beceri temelli soruların taksonomik açıdan çözümlenmesi (Örnek 2023), ilköğretim ve ortaöğretim kurumları bursluluk sınavında (İOKBS) DKAB sorularının ve ilgili oldukları kazanımların YBT'ye göre incelenmesi (Şentürk Türkeş 2024) ve LGS kapsamında sorulan DKAB sorularının analizi üzerine olmuştur (Tel Aksakal 2023).

Bununla birlikte, DKAB ders kitaplarında yer alan ünite sonu soru setlerinin YBT çerçevesinde sistematik biçimde sınıflandırıldığı herhangi bir çalışmaya ulaşılabilen kaynaklar dâhilinde rastlanmamıştır. Bu durum, literatürde göze çarpan önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Bu bağlamda yürütülen çalışmamız, söz konusu eksikliği gidermeyi amaçlaması yönüyle alana özgün bir katkı sunmaktadır. Bu çalışma aynı zamanda ders kitaplarının hazırlanmasında, belirlenen hedeflere yönelik soruların seçilmesinde ve hedefler doğrultusunda soruların dağılımı noktasında daha verimli çalışmalar hazırlanmasında fayda sağlayacaktır.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmanın bilimsel temellerini ve uygulama sürecini kapsayan varsayımlar şunlardır:

YBT'nin ortaokul DKAB ders kitaplarındaki soruların hem bilgi birikimini hem de bilişsel derinliğini analiz etmede yeterli ve nitelikli bir kuramsal çerçeve sunduğu varsayılmıştır.

İncelenen 5, 6, 7 ve 8. sınıf DKAB ders kitaplarının, MEB tarafından 2018 yılında güncellenen DÖGM Programı'nın amaçlarını ve içeriğini eksiksiz bir biçimde temsil ettiği kabul edilmiştir.

Ders kitaplarındaki "Ünite Sonu Değerlendirme" sorularının, öğrencilerin kazanımlara ulaşma düzeylerini belirlemek amacıyla uzman görüşleri doğrultusunda ve pedagojik ilkelerle hazırlandığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, kapsamı ve yöntemi bakımından aşağıda belirtilen çerçeve ile sınırlandırılmıştır:

Araştırma, 2023–2024 eğitim-öğretim döneminde ortaokul kademesinde okutulan 5, 6, 7 ve 8. sınıf DKAB ders materyallerini kapsamaktadır.

Çalışmanın veri seti, sadece DÖGM tarafından 2023-2024 yılları için yayınlanan ders kitapları ile sınırlandırılmış; özel yayın kuruluşlarına ait materyaller inceleme dışında tutulmuştur.

Kitaplar içerisinde yer alan metin içi etkinlikler, bulmacalar, hazırlık soruları veya tartışma panelleri analiz kapsamına alınmamış; yalnızca ünitelerin sonunda yer alan "ünite değerlendirme soruları" temel veri kaynağı olarak belirlenmiştir.

Değerlendirme aşamasında, 2018 yılında yürürlüğe giren DKAB Dersi (4-8. sınıflar) Öğretim Programı'nda yer alan mevcut kazanımlar referans alınmıştır.

Elde edilen verilerin tasnifi ve yorumlanması, münhasıran YBT'nin sunduğu bilgi ve bilişsel süreç boyutları ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Bloom Taksonomisi: Bloom Taksonomisi, 1956 yılında Benjamin Bloom'un başkanlığındaki bir çalışma grubu tarafından ortaya konulan ve eğitim hedeflerini düzenli bir yapıda ifade etmeyi amaçlayan bir sınıflama yaklaşımıdır. Bu model, öğrenme çıktılarının değerlendirilmesini kolaylaştırmak için bilgi, duyuş ve beceri boyutlarını ayrı kategoriler hâlinde ele alır. Öğrenmenin aşamalı bir süreç olduğunu kabul eden taksonomi, hedeflerin sistemli biçimde tanımlanmasına ve eğitim sürecinin daha tutarlı bir şekilde planlanmasına imkân sağlar (Anderson vd. 2021).

Yenilenmiş Bloom Taksonomisi: YBT, Bloom'un 1956'da geliştirdiği bilişsel sınıflandırmanın tek eksenli yapısının günümüz öğrenme kuramlarını karşılamada yetersiz görülmesi üzerine Anderson ve Krathwohl öncülüğündeki ekip tarafından yeniden yapılandırılmış bir çerçevedir. Bu model, öğrenmeyi hem bilişsel süreç düzeyleri hem de bilgi türleri üzerinden eş zamanlı olarak açıklayan iki boyutlu bir sistem sunarak eğitim hedeflerinin daha ayrıntılı ve işlevsel biçimde düzenlenmesine imkân tanır (Anderson vd. 2021).

Öğretim Programı: Bir disipline yönelik öğrenme amaçlarını, içerik düzenini, öğretim süreçlerini ve değerlendirme ölçütlerini sistematik biçimde ortaya koyan yapılandırılmış eğitim planıdır (Ünsal 2023)(Sönmez 2020).

Kazanım: Öğrencinin öğrenme süreci tamamlandığında göstermesi beklenen bilgi, beceri veya davranış niteliğidir (MEB 2018).

Ölçme: Bir olguya, nesneye ya da duruma ait bir niteliğin gözlemlenip uygun araçlarla belirlenmesi sürecidir (Turgut ve Baykul 2021).

Değerlendirme: Bir durum, ürün ya da performans hakkında toplanan bilgiler doğrultusunda bir yargıya varma ve buna ilişkin karar üretme sürecidir (Turgut ve Baykul 2021).

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. MEB Öğretim Programı

Güncel eğitim kuramları, bilgiyi pasif biçimde edinilen bir içerik olmaktan çıkararak, bireyin düşünme, problem çözme ve karar verme süreçleriyle bütünleşen etkin bir yapı olarak ele almaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda geliştirilen öğretim programları, öğrenmeyi yalnızca bilişsel bir aktarım süreci olarak değil; bireyin “zihinsel, duyuşsal ve sosyal” yönlerini birlikte geliştiren çok boyutlu bir süreç olarak tanımlamaktadır. MEB tarafından benimsenen bu anlayış, öğrenme içeriğinin öğrencinin bireysel özelliklerine göre yapılandırılmasını ve bilginin aşamalı biçimde derinleştirilmesini esas alan sarmal bir program yapısını ön plana çıkarmaktadır (MEB 2018).

Bu kuramsal yaklaşım, ölçme ve değerlendirme süreçlerinin de benzer bir çok boyutluluk ve esneklik taşımasını gerekli kılmaktadır. Öğretim programlarında vurgulanan bireysel farklılıklar, değerlendirme araçlarının tek düzeyli ve ezbere dayalı yapılardan uzaklaşmasını zorunlu hale getirmektedir (MEB 2018). Bu noktada YBT, öğrenme çıktılarının hangi bilişsel düzeylerde gerçekleştiğini sistematik biçimde analiz etmeye olanak tanıyan temel bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Bilgi türleri ile bilişsel süreçleri birlikte ele alan bu yapı, öğretim materyallerinin program hedefleriyle ne ölçüde örtüştüğünü ortaya koymada işlevsel bir araç olarak kullanılabilir.

Kuramsal açıdan değerlendirildiğinde, çağdaş öğretim programları yalnızca bilginin ölçülmesini yeterli görmemekte; öğrencinin bilgiyi anlamlandırması, kullanması ve yeni durumlara aktarabilmesi süreçlerini de merkeze almaktadır. Bu yaklaşım, öğrencinin düşünme becerilerini etkinleştiren bütünleşik bir öğrenme anlayışını temel almaktadır. Bu bağlamda, ders materyallerinin ve ölçme araçlarının taksonomik açıdan dengeli ve bilişsel derinliği destekleyen bir yapıya kavuşturulması, nitelikli bir öğretim sürecinin gereği olarak değerlendirilebilir.

2.2. DKAB Öğretim Programı

Din öğretimi, sahip olduğu özgün kavramsal yapı ve değer temelli içeriğiyle eğitim sisteminin anlam ve yön boyutunu şekillendiren temel alanlardan biridir. DKAB öğretim programı, bu alana özgü olarak bireyin millî ve manevi değerlerle bütünleşmesini amaçlamakta; söz konusu hedefi sarmal bir anlayışla ve adalet, dürüstlük, öz denetim, dostluk

gibi kök değerler ekseninde yapılandırmaktadır. Programda değerler, bağımsız bir öğretim içeriği olarak ele alınmaktan ziyade, tüm kazanımlara rehberlik eden temel bir çerçeve olarak kurgulanmış ve öğretim sürecinin bütününe nüfuz edecek biçimde konumlandırılmıştır (MEB 2018).

Anlamli ve kalıcı din öğretimini gerçekleştirilmesi ise programda her ünite için belirlenen "Anahtar Kavramlar"ın doğru şekilde kazandırılmasına bağlıdır. Kavramlar, olgu ve olayların ortak özelliklerini zihinde sınıflayan tasarımlar olarak, dinin teorik yapısı ile pratik hayat arasındaki köprüyü oluşturur (MEB 2018). YBT açısından bakıldığında, bir kavramın sadece ismen bilinmesi "olgusal bilgi" düzeyinde kalırken; o kavramın özelliklerinin ve diğer kavramlarla ilişkisinin kavranması "kavramsal bilgi" boyutuna geçişi ifade eder. Bu derinlik, öğrencinin dinî kavramları sadece ezberlemesini değil, hayatı anlamlandırılabilir bir düşünme zemini olarak ele almasını mümkün kılar.

Bu çerçevede, DKAB ders kitaplarındaki ünite sonu soruları, programın anahtar kavramlar ve kök değerler üzerinden hedeflediği "üst bilişsel farkındalığın" somut birer ölçütüdür. Eğer değerlendirme soruları anahtar kavramları sadece tanımlar üzerinden sorguluyorsa, programın hedeflediği "anlamli öğrenme" ve "üst düzey yetkinlik" idealleri sekteye uğramış demektir. Dolayısıyla DKAB programındaki kavramsal ve değer odaklı yapının YBT'nin üst basamaklarıyla etkileşime girmesi, din eğitiminin sadece bilgi veren bir ders olmaktan çıkıp, bireyin karakter ve anlam dünyasını inşa eden nitelikli bir süreç dönüşmesi adına önemlidir.

2.3. Taksonomi

Taksonomi kavramı farklı şekillerde tanımlansa da eğitim bağlamında ele alındığında; öğrenme unsurlarının giderek genişleyen bir yapı içinde, birbirini tamamlayacak biçimde düzenlenmesini ifade eder. Bu düzenleme, ilkel düzeydeki zihinsel işlemlerden daha üst düzey bilişsel etkinliklere, daha az çaba gerektiren görevlerden yoğun zihinsel süreç isteyen görevlere ve doğrudan algılanabilen bilgi türlerinden soyut düşünmeyi gerektiren yapılara doğru ilerleyen bir yapı içerir. Bu tür sınıflandırmalar statik değildir; eğitim anlayışındaki değişikliklere, bilimsel gelişmelere ve öğrenme kuramlarındaki dönüşümlere bağlı olarak zaman zaman yeniden şekillenmekte, bazı basamaklar önem kazanırken bazıları işlevini yitirebilmektedir. Bu nedenle bugün kullanılan bir sınıflama modeli, gelecekte aynı geçerliliği korumayabilir (Sönmez 2020).

Bilimsel çalışmalarda kullanılan sınıflandırma sistemleri incelendiğinde, farklı disiplinlerin ihtiyaçlarına göre geliştirilmiş çeşitli tasnif türleriyle karşılaşılmaktadır. Bunlar arasında “bilişsel alanı sınıflayanlar, duyuşsal alanı sınıflayanlar, devinişsel alanı sınıflayanlar, sosyal beceri alanını sınıflayanlar, algısal alanı sınıflayanlar ve sezgisel alanı sınıflayanlar yer almaktadır” (Sönmez 2020). Bu çerçevede, öğrenmeye ilişkin davranışları gruplandıran modeller yalnızca tek bir alanla sınırlı değildir; aksine oldukça geniş bir yelpazeye yayılmaktadır.

Mevcut uygulamalara baktığımızda eğitim bilimlerinde özellikle “bilişsel, duyuşsal, algısal ve sezgisel alanlara” yönelik sınıflandırmaların aktif biçimde kullanılmakta olduğu anlaşılmaktadır (Sönmez 2020). Bu çalışma kapsamında, söz konusu alanlardan bilişsel alan esas alınmış; bu bağlamda YBT’ye göre bir tasnif yapılmaktadır.

2.4. Orijinal Bloom Taksonomisi

Bloom taksonomisi, eğitimde soruların hangi amacı ölçtüğünü belirlemek üzere geliştirilmiş bir sınıflama sistemidir. Bu yapı, farklı kurumlarda hazırlanan ölçme araçlarının ortak bir dil kullanmasını sağlayarak soruların hedeflerle uyumlu biçimde kategorize edilmesine imkân verir (Krathwohl 2009). Eğitimde tanımlanan hedef davranışların ölçülmesini kolaylaştırmak için ortak bir soru havuzu oluşturmayı amaçlar. Böylece öğretmenlerin her hedef için yeniden soru yazma zorunluluğu azalır ve ölçme sürecindeki iş yükü daha yönetilebilir hâle gelir.

Bloom’un taksonomisi, yalnızca bir ölçme sınıflandırması olarak değil, eğitim süreçlerine geniş kapsamlı katkılar sunabilecek bir çerçeve olarak tasarlanmıştır. Krathwohl, Bloom taksonomisinin özellikle şu açılardan eğitimcilere önemli kolaylıklar sağlayacağını öngörmüştür. Bunlar (Krathwohl 2009);

- Farklı eğitim ortamlarında hedeflerin aynı anlayışla ifade edilmesine yardımcı olma (ortak dil),
- Eğitim hedeflerinin yapılandırılmasına temel sunma,
- Öğretim sürecinin öğeleri arasındaki uyumu güçlendirmesi,
- Eğitimcilerin hedef ve süreçleri çok yönlü değerlendirmesine imkân tanınması.

Zihinsel süreçler alanında bulunan orijinal Bloom taksonomisi; “*bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme*” gibi altı farklı boyuttan oluşmaktadır. Bu

boyutlardan uygulama hariç her biri farklı alt dallara ayrılmaktadır. Orijinal Bloom taksonominin yapısı şu şekilde tablo 2.1’de sunulmuştur (Krathwohl 2009);

Tablo 2.1. “Orijinal Bloom taksonominin bilişsel alanın yapısı”.

“1. Bilgi
1.1. Olgusal Bilgi
1.1.1. Terimler Bilgisi
1.1.2. Olgusal Gerçekler Bilgisi
1.2. Olguyla İlgili Yöntem ve Araçlar Bilgisi
1.2.1. Kurallar Bilgisi
1.2.2. Yönelimler ve Aşamalı Diziler Bilgisi
1.2.3. Sınıflamalar ve Kategoriler Bilgisi
1.2.4. Ölçütlerin Bilgisi
1.2.5. Yöntemler Bilgisi
1.3. Bir Alandaki Genellemeler ve Soyutlamalar Bilgisi
1.3.1. İlkeler ve Genellemeler Bilgisi
1.3.2. Kuramlar ve Yapılar Bilgisi
2. Kavrama
2.1. Çevirme
2.2. Yorumlama
2.3. Yordama
3. Uygulama
4. Analiz
4.1. Öğelerin Analizi
4.2. İlişkilerin Analizi
4.3. Örgütsel İlkelerin Analizi
5. Sentez
5.1. Özgün Bir İletişim Muhtevası Oluşturma
5.2. Plan ya da İşlemler Takımı Önerisi Oluşturma
5.3. Soyut İlişkiler Önerisi Oluşturma
6. Değerlendirme
6.1. İç Kanıtlara Göre Değerlendirme
6.2. Dış Kanıtlara Göre Değerlendirme”

Tablo 2.1 de verilen kategorilerin yapısal olarak birbirini aşamalı biçimde takip ettiği bir düzen ortaya koymaktadır. Bu düzen, daha temel ve somut bilişsel işlemlerden başlayarak giderek karmaşık, soyut ve üst düzey düşünme gerektiren süreçlere doğru ilerleyen bir hiyerarşik yapı niteliği taşımaktadır. Her bir basamak, kendisinden sonraki düzeyin ön koşulu olarak değerlendirilmektedir (Krathwohl 2009).

2.5. Yenilenmiş Bloom Taksonomisi

1956 yılında yayımlanan orijinal Bloom Taksonomisi; "bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme" basamaklarından oluşan tek boyutlu ve dikey bir hiyerarşiye sahipti. Ancak 2001 yılında Anderson ve Krathwohl öncülüğünde gerçekleştirilen revizyonla, bu yapı iki temel boyuta ayrılarak daha fonksiyonel ve dinamik bir hale getirilmiştir (Anderson vd. 2021). Bu güncelleme sürecinde gerçekleştirilen temel değişimler iki ana başlıkta özetlenebilir:

Terminolojik Değişim (Fiillere Geçiş): Orijinal modeldeki isim formundaki kategoriler (Bilgi, Kavrama vb.), öğrenme eyleminin sürekliliğini ve aktifliğini vurgulamak amacıyla fiil formuna (Hatırlama, Anlama vb.) dönüştürülmüştür. Ayrıca, orijinal taksonomide en üst basamakta yer alan "Değerlendirme", yerini "Yaratma" basamağına bırakmış ve hiyerarşik bir yer değişikliği yapılmıştır (Krathwohl, 2002).

Boyutsal Ayrım (İki Boyutlu Yapı): Orijinal taksonomide hem bilginin içeriği hem de zihinsel süreç aynı başlık altında toplanırken; YBT, bu iki unsuru "Bilgi Boyutu" ve "Bilişsel Süreç Boyutu" olarak iki ayrı eksene ayırmıştır. Böylece bir sorunun sadece "ne tür bir bilgiyi" ölçtüğü değil, aynı zamanda bu bilgi üzerinde "hangi zihinsel işlemin" yapıldığı da net bir şekilde tasnif edilebilir hale gelmiştir. Tablo 2.2’de bu yeni düzenleme; “bilgi boyutu” ve “bilişsel süreç boyutu” şeklinde iki ayrı eksen üzerinden gösterilmektedir (Krathwohl 2009).

Tablo 2.2. “Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Süreç ve Bilgi Boyutları”.

“Bilgi boyutu”	“Bilişsel süreç boyutu”					
	“Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma”
“Olgusal Bilgi						
Kavramsal Bilgi						
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel Bilgi”						

2.5.1. Bilişsel süreç boyutu:

Bilişsel süreç boyutu, bilginin zihinde nasıl işlendiğini ve operasyonel hâle getirildiğini ifade eder. Bu boyut; “hatırlama, anlama, uygulama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma” olmak üzere basitten karmaşığa doğru hiyerarşik bir sıra izleyen altı temel kategoriden oluşmaktadır (Krathwohl 2009). Bunları kısaca açıklayıp DKAB alanına uygun bir formatta örneklendirirsek;

1-Hatırlama(anımsama): “Tanıma” ve “hatırlama” olmak üzere iki alt yetkinliği kapsar. “Hatırlama”, uzun süreli bellekte depolanan bilginin doğrudan geri çağrılmasını ifade ederken; “tanıma”, bilginin anlamını kavrama, mantıksal bağlamını bilme ve karşılaşıldığında ayırt edebilme süreçlerini içermektedir. (Sönmez 2020; Ünalı 2019).

Örneklendirirsek; hatırlama alt basamağında “Allah’ın (cc) sonsuz mutlak ve kuşatıcı bilgisiyle bilmesi, evrende olmuş olacak her şeyi takdir etmesine ne denir?” sorusuna kişi uzun süreli bellekte var olan bilgilerinden kader kavramını getirebilmesi gerekir.

Tanıma alt basamağına ise şöyle bir örnek verilebilir; öğrenciye farklı fotoğrafların bulunduğu bir albüm gösterilerek içinde Mescid-i Haram’ın fotoğrafının bulunması istenebilir. Burada öğrenci bilgiyi uzun süreli bellekten getirmesine gerek kalmaksızın verilen fotoğrafın içerisinden Mescid-i Haram’ı tanıyacaktır.

2-Anlama (anlamlandırma): Bireyin bir iletişim kanalından gelen bir mesajı çözümleyerek ona zihinsel bir karşılık verme sürecidir. Bu düzeyde kişi, kendisine sunulan bilgiyi yalnızca tekrar etmekle kalmaz; anlamlandırır. Anlama farklı alt süreçleri kapsar (Anderson vd. 2021). Bunları kısaca açıklayıp örneklendirecek olursak;

a) *Yorumlama:* Öğrencinin kendisine verilen bilgileri başka bir formatta kendi ifadeleriyle yeniden açıklaması ve anlatmasıdır. Burada dikkat etmemiz gereken husus eğer yorumlamayı değerlendirmek istiyorsak öğrencinin yorumlanacak hususlarla daha önce karşılaşmamış olmasıdır. Yani bilginin yeni olması gerekir. Aksi halde yorumlamayı değil hatırlamayı değerlendirmiş oluruz (Anderson vd. 2021). Söz konusu durumu örneklendirecek olursak “*Adalet mülkün temelidir*” cümlesinden ne anladıkları sorulduğunda öğrenci bu cümleyi kendi ifadesiyle söylerse yorumlama; eğer önceden okuduğu bir metinden hareketle cevaplırsa hatırlama olur.

b) *Örneklendirme:* öğrencinin öğrendiklerinden hareketle o durumu ifade edecek özgün örnekler bulmasına denir. Ayrıca verilen ilke veya duruma uygun örnekleri diğerinden ayırt etme veya somut hale getirme şeklinde örneklendirme yapılabilir (Anderson vd. 2021). Örneğin; Ramazan ve oruçla ilgili kültürümüzde var olan üç gelenek söyleyiniz? sorusu açık uçlu bir soru olarak sorulabileceği gibi aynı soruyu çoktan seçmeli test formatında şu şekilde sorabiliriz.

Aşağıdakilerden hangisi kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili geleneklere örnek verilebilir?

- A) Akika
- B) Aşure
- C) Diş kirası
- D) Ezan

c) *Sınıflama*: Kategorize etme, bir başlık altına koyma gibi anlamlara da gelen sınıflama; öğrenenin öğrendikleri bilgiye veya kritere göre bir şeyi gruplandırmasına denir (Anderson vd. 2021).

Örnek: Namaz ve oruçla ilgili kavramların bulunduğu bir kümeden oruçla ilgili kavramların seçilip bir başlık altına koyması istenebilir.

ç) *Özetleme*: Kendisine verilen bilgilerden hareketle öğrendiklerini en kısa biçimde tekrar anlatmasına denir (Anderson vd. 2021).

Örnek: Hz. Yusuf kıssasını kısaca anlatınız.

d) *Sonuç çıkarma*: Öğrencinin verilen örnekler veya durumdan hareketle bir çıkarımda bulunmasıdır (Anderson vd. 2021).

Örnek: Evrendeki hassas dengelere (güneşin ısısı, gece-gündüz döngüsü) dair verilen bilgilerden hareketle öğrencinin; "Evrende mükemmel bir nizam vardır ve bu nizam bir yaratıcının varlığına delalet eder" yargısına ulaşması istenebilir.

e) *Karşılaştırma*: Öğrencinin, verilen öge ve örüntülerin birbirine benzer ve farklı yönlerini ayırt edebilmesine denir (Anderson vd. 2021).

Örnek: "Hac ve umre arasındaki farklar nelerdir?" veya "Hac ve umrede ortak olan özellikler nelerdir?" diyerek hem benzerlikleri hem de farklılıkları ortaya koyacak sorular sorabiliriz.

f) *Açıklama*: Öğrencinin bir olgu veya olayı neden sonuç ilişkisi içerisinde inceleyip olgu veya olayda yapılan değişikliklerin sonucu nasıl değiştireceğini veya etkileyeceğini bilmesidir (Anderson vd. 2021).

Örnek: İslam'ın temel ilkelerinden olan zekâtın verilmemesi durumunda toplumda ne gibi problemler oluşur.

3-Uygulama (Yapma-Yararlanma): Kişinin sahip olduğu bilgi ve becerileri karşılaştığı yeni bir durumda kullanabilmesi, problemi çözebilmesi ve kendisinden istenen bir etkinliği yerine getirebilmesi "uygulama" kapsamına girer. Bu düzeyde öğrenci, yalnızca bilgiyi hatırlamakla kalmaz; bilgiyi uygun bağlamda uygular, süreç içinde aktif biçimde kullanır. Alt basamakları şu şekildedir (Anderson vd. 2021; Ünalı 2019);

a) *Yapma*: Kişi problemi çözerken aşına olduğu bir durum söz konusu ise buna yapma veya icra denir. Kişi ne yapacağını bilir. Örneklendirirsek;

Namazın nasıl icra edildiğini bilen bir ferдин namazı kılabilmesi veya yolda insanlara eziyet veren bir cismin yoldan kaldırılmasının sadaka olduğunu öğrenen bir öğrencinin evine giderken yoldaki bir taşı kaldırması gibi.

b) *Yararlanma*: Kişinin var olan bilgilerden hareketle yeni karşılaşılan durum hakkında çözüm üretmesidir.

Örnek: Kişinin öğrenmiş olduğu miras hukuku bilgilerinden hareketle bilgisayardan bir miras paylaşım programı yazması gibi.

4-Çözümleme: Bütünü bölme, bölümlerin birbiriyle olan ilişkisini kavramaya ve analiz etmeye denir. Üç alt basamakta incelersek (Anderson vd. 2021; Ünalı 2019).

a) *Ayrıştırma*: Bir yapıyı önem ve ilişki açısından parçalara ayırmaya denir. Ayrıştırma; anlamının alt basamağı olan karşılaştırma ile karıştırmamalıdır. Ayrıştırma alt basamağında önem veya ilişki ön plana çıkarken karşılaştırma alt basamağında tüm özellikler ele alınır (Anderson vd. 2021).

Örnek: Öğrenciye verilen bir surede "hüküm bildiren ifadeler" ile "nasihat içeren ifadelerin" birbirinden ayrılması veya bir metindeki ana fikirle doğrudan ilgili olan ve olmayan yardımcı düşüncelerin tasnif edilmesi bu düzeye örnektir.

b) *Örgütleme*: Bir yapıyı oluşturan ögeler arasında var olan ilişkiyi bulma ve ögelerin yapının bütünlüğü içinde nasıl hareket ettiğini anlamayı içerir. Örgütlemenin ilk aşaması ayrıştırma (Anderson vd. 2021). Örgütlemeye örnek verecek olursak:

Beş vakit namazın kılınışını tablo şeklinde hazırlaması istenebilir.

c) *İrdeleme*: Kişinin kendisine verilen materyalde var olan bakış açısını, art planda yatan taraflılıkları ve inançları belirlediği zaman ortaya çıkar (Anderson vd. 2021).

Örnek: Öğrenciye bir kitap veya makale verilip yazarın niyetini veya taraflılığını görmesi istenebilir.

5-Değerlendirme (Yargıya varma): Bireyin elindeki ölçütler doğrultusunda var olan durum hakkında ölçütlere uygun tutarlı hükümler çıkarması ve bir yargıya ulaşmasıdır. Alt basamakları şunlardır (Anderson vd. 2021; Ünaldı 2019);

a) *Denetleme (iç tutarlılık):* Kişinin denetlenecek yapıda uyum olup olmadığını ve çıkan sonuçların yapıyla tutarlılığını tespit etmesidir (Anderson vd. 2021).

Örnek: Öğrenciye ders kitabındaki resimlerin konuyla alakalı olup olmadığını tespit etmesi istenebilir.

b) *Eleştirme (dış tutarlılık):* Kişinin bir yapıyı kendisine verilen ölçütlere göre olumlu veya olumsuz yönlerini dikkate alarak yargılamasıdır (Anderson vd. 2021).

Örnek verecek olursak öğrenciye bir konunun anlatılması ile ilgili bir okuma parçası verilerek bu parçanın konu kazanımlarını karşılamada olumlu ve olumsuz yönlerinin bulunması istenebilir.

6-Yaratma (Üretme): Ferdin mevcut bilgilerden de tahrik olunarak öncesinde zihninde yer edinmemiş ürünler ortaya koymasısıdır. Yeni oluşan yapının birbiriyle bağlamı ve bu bağlamın birbiriyle ilişkisi zihinde yeni bir yapı oluşturur. Alt kategorileri şunlardır (Anderson vd. 2021; Ünaldı 2019).

a) *Oluşturma:* Yaratma basamağının ilk aşaması olan oluşturma yeni hipotezler ortaya koymayı içerir. Oluşturma, yaratıcı düşüncenin temel taşıdır (Anderson vd. 2021). Oluşturmaya örnek verecek olursak:

Toplumda ölçü ve tartıda adaletli olunması için neler yapılabilir? dediğimizde öğrenci bu problemle ilgili ortaya koyacağı her türlü öneriyi değerlendirebiliriz.

b) *Planlama:* Yaratmada problemi çözmek için izlenecek yolu belirlemeye denir. Tasarlama veya düzenlemede denir. Genellikle hedef ibarelerinde yazılmadan geçilir. Çünkü üretme aşamasında planlama örtülü olarak gerçekleştirilir (Anderson vd. 2021).

Örnek: Peygamberimizin hicretinin sonuçlarıyla ilgili bir makale yazması istendiğinde bu araştırmayı yaparken atacağı adımları belirlemesi istenebilir.

c) *Üretme*: Yapma veya yapılandırma olarak da anılan üretme yeni ürünler ortaya konulmasını içerir (Anderson vd. 2021). Örneğin öğrencilerden gelişen şehir şartlarına uygun bir cami maketi yapması istenebilir.

2.5.2. Bilgi boyutu

Bilgi düzeyi “*olgusal bilgi, kavramsal bilgi, işlemsel bilgi ve üst bilişsel bilgi*” olarak kategorize edilmektedir (Anderson vd. 2021). Bunları kısaca açıklayıp DKAB alanına uygun bir formatta örneklendirirsek;

1-“Olgusal bilgi”: Bir disipline ait temel ve zorunlu unsurları kapsayan bilgi türüdür. Bireyin o disiplinle ilgili iletişim kurarken, kavramları doğru anlamlandırabilmesi ve bilgiyi aktarabilmesi için gerekli olan en temel içerikleri barındırır. Her bireyin kendi alanındaki bütün ayrıntıları bilmesi beklenemez; çünkü alan genişledikçe karşılaşılan özgül bilgiler de artar. Olgusal ile kavramsal bilgi yapılarını ayıran başlıca özellik, daha çok özel, tekil ve doğrudan hatırlanması gereken unsurlardan oluşmasıdır. İki alt kategori altında ele alınır: Bunlar (Anderson vd. 2021);

a) *Terimler bilgisi*: Sözlü olsun veya olmasın bir disipline ait adları ve simgeleri kapsayan en temel bilgidir. Olay ve olguları anlamada, konuşmada veya tartışmada işleri kolaylaştıran bilgi kırıntılarıdır (Anderson vd. 2021).

Örnek: Kur’an-ı Kerim okurken durak simgeleri, hareketler gibi

b) *Özel ayrıntı ve öğelerin bilgisi*: Bir olgu veya olayın ne zaman gerçekleştiği, nerde gerçekleştiği veya büyüklüğü gibi bilgileri kapsayan bilgi türüdür. Bilgi kaynakları ve olgu bilgisi de özel ayrıntı bilgisine dâhildir. Terimler bilgisi o alan ile ilgili alışılmışları, hemfikir noktaları temsil eder. Özel ayrıntı ve öğelerin bilgisinde ise iletişim maksadı olmaksızın ulaşılan bulgular temsil edilir (Anderson vd. 2021).

Örnek: Kütüb-ü Sitte dediğimiz zaman aklımıza peygamberimizin hadislerinin nakledildiği kitaplar gelmesi gibi.

2-“Kavramsal bilgi”: Bir disiplinin temel öğeleri arasında kurulan ilişkileri, bu öğelerin hangi çerçevede anlam kazandığını ve nasıl örgütlendiğini açıklayan bilgi türüdür. Öğrencinin yalnızca tekil bilgileri bilmesini değil, bu bilgilerin hangi kategoriye ait olduğunu, birbirleriyle nasıl bağlantı kurduğunu ve daha geniş bir yapı içinde nasıl işlediğini kavrayabilmesini amaçlar. Üç ana kategoriden oluşur; bunlar (Anderson vd. 2021);

a) “*Sınıflamalar ve sınıfların bilgisi*”: Genellikle özel ayrıntı bilgisine göre daha soyut olan genel bilgileri içeren sınıflamalar ve sınıfların bilgisi farklı konu alanlarının düzenlenmesi bölümlere ayrılması ve kategorize edilmesini içerir. Sınıflamalar ve sınıflar bilgisini özel ayrıntılar bilgisinden ayırmanın yolu özel ayrıntılar bilgisinin daha çok deney ve gözleme dayalı olmasıdır (Anderson vd. 2021).

Örnek: Sahabe, tabiun gibi kavramların bilgisi veya Mekke dönemi, Medine dönemi gibi dönem ayrımları sınıflamalar bilgisine örnek verilebilir.

b) “*İlkeler ve genellemeler bilgisi*”: Olgu ve olayların incelenmesinde yararlanılan, sınıf ve sınıflamaların arasındaki ilişkileri belirleyen, bilinenin kararlı bir şekilde ifade edildiği bilgi öbekleridir. Öğrencilerin genellikle öğrenmekte zorlandıkları fakat öğrendikleri zaman birçok problemi çözebildikleri bir yapıya sahiptirler (Anderson vd. 2021).

Örnek: Adalet ilkesi, hadis usulü bilgisi vb.

c) “*Kuramlar, modeller ve yapıların bilgisi*”: disiplin alanında ortaya konmuş sistematik ilişkileri içeren bilgidir (Anderson vd. 2021).

Örnek: Tevhid inancı, mezhepler, tasavvufi yorumlar

3-“İşlemsel bilgi”: bir görevin, etkinliğin ya da problemin hangi adımlarla, nasıl bir yöntem izlenerek gerçekleştirileceğine ilişkin bilgiyi ifade eder. Bu yönüyle işlemsel düzeyde “nasıl yapılır?” sorusuna yanıt verirken; olgusal ve kavramsal düzeyde daha çok “nedir?” sorusunun karşılığını arar. Dolayısıyla işlemsel bilgi düzeyi, teorik bilginin uygulamaya dökülmesini sağlayan yönüyle öğrenmenin işlevsel boyutunu temsil eder (Anderson vd. 2021).

a) “*Konuya özel beceri ve algoritmalar bilgisi*”: Kişinin işlem yolu bilgisine sahip olup olmadığının bilgisidir. Kişi farklı işlem basamaklarını takip etse de genellikle sabit sonuca ulaşır (Anderson vd. 2021). Mesela bir geometri sorusunun farklı işlemlerle çözülmesi sonucu değiştirmez. Sonuç genellikle olgusal bilgidir.

Örnek: Hac ve umrenin yapılışı, namazın kılınışı, abdestin alınış sırası vb.

b) “*Konuya özel teknik ve yöntemler bilgisi*”: Beceri ve algoritmalar bilgisinden farklı olarak yapılan işlem aynı olsa da sonucun farklılık gösterdiği işlemsel bilgi çeşididir (Anderson vd. 2021).

Örnek: Aynı ayet ve hadis kaynaklarından faydalanan mezhep imamlarının, kullandığı yöntemden dolayı ulaştığı sonuçların birbirinden farklı olması gibi.

c) “*Uygun işlemlerin ne zaman kullanılacağına belirlenmesi ile ilgili ölçütlerin bilgisi*”: Kişinin var olan problemi çözerken hangi işlemleri yapması gerektiğini ve ne zaman yapması gerektiğini bilmesidir.

Örnek: Oruç tutan bir bireyin oruca ne zaman başlayacağı ne zaman bitireceğini bilmesi gibi.

4-“Üstbilişsel bilgi”: Bireyin kendi öğrenme süreçlerinin farkında olması ve bu süreçleri bilinçli biçimde yönetebilmesi anlamına gelir. Kişinin malumatının farkında olmasıdır. Üstbilişsel bilgi üç ana basamağa ayrılır (Anderson vd. 2021).

a) “*Stratejik bilgi*”: Kişinin öğrenme ve problem çözme gibi eylemlerinde kendi becerilerine göre çeşitli stratejiler belirlemesi ve bunları kullanmasıdır (Anderson vd. 2021).

Örnek: Öğrencinin bir sureyi ezberlerken tekrar etmesi, dinlemesi, sondan başlaması gibi kendi becerilerine uygun bir yöntem geliştirip uygulaması gibi.

b) “*Bilişsel Görevler Bilgisi*”: Kişinin stratejik olarak elde ettiği bilgiler her zaman her yerde aynı sonuçlar doğurmayabilir. Bu nedenle kişi farklı koşullarda farklı stratejileri denemek veya var olan stratejiden faydalanmak durumundadır. Şöyle ki öğretmenin nasıl soru soracağı stratejisini kavrayan bir öğrencinin sınavda kendisinden daha çok çalışan bir öğrenciden daha başarılı olması gibi (Anderson vd. 2021).

Örnek: İlk dönem yazılan tefsirlerin anlaşılmasının günümüz diliyle yazılan tefsirlerin anlaşılmasından daha zor olduğu bilgisi.

c) “*Kendi Kendisi Hakkında Bilgi*”: Kişinin kendini bilmesi, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi ve var olan bilgisinden haberdar olması demektir. Burada özellikle kişi kendi bilgisinden haberdar olurken, öğretmenin veya çevrenin motive etmek veya yönlendirmek amacıyla öğrencide olmayan kabiliyetlerden arındırılmış, saf yeteneklerinden bahsedilmektedir (Anderson vd. 2021).

Örnek: Kişinin hadis alanında bilgili olduğunu bilip, fen alanında bilgili olmadığını bilmesi gibi.

2.6. İlgili Araştırmalar

Alanyazın incelemesinde Türkiye ve dünyanın farklı yerlerinde çeşitli tasnifatın yapıldığı çalışmalar görülmektedir. Bu tasniflerin bazıları ise Bloom Taksonomisi'ne göre yapılmıştır. Özellikle Türkiye'de merkezi sınavların ve ders materyallerinin YBT'ye göre analizinin yapıldığı çalışmalar mevcuttur. Bunlardan bazıları şöyledir;

Taşıyaran, Türkçe dersi kapsamında yer alan soruları öğretim programı, ders kitabı ve bilişsel alan sınıflaması çerçevesinde değerlendirmiştir. Araştırma bulguları, mevcut etkinliklerin bilişsel basamaklara dengeli biçimde dağılmadığını göstermektedir. İnceleme sonucunda etkinliklerin yaklaşık %9'unun anımsama, %32'sinin kavrama, %25'inin bilgiyi kullanma, %24'ünün yapısal çözümlenme, %7'sinin yargıya varma ve %3'ünün yenilikçi üretim düzeyinde yer aldığı belirlenmiştir. Bu bulgu, soruların büyük oranda orta düzey bilişsel becerilere yoğunlaştığını, üst düzey düşünme becerilerini gerektiren etkinliklerin ise sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır (Taşıyaran 2022).

Altun ise tez çalışmasında tema değerlendirme sorularını incelemiş ve toplam 74 soruyu YBT'nin bilişsel basamaklara göre sınıflandırmıştır. Araştırmada soruların %21,62'sinin uygulama/yapma–yararlanma, %51,35'inin anlamlandırma, %27,03'ünün ise anımsama düzeyinde yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmanın önemli sonuçlarından biri, tema değerlendirme sorularının büyük ölçüde alt ve orta düzey bilişsel becerilere odaklanması; üst düzey düşünme, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma gibi hedeflerin ölçülmesinde yetersiz kalmasıdır (Altun 2021).

İşgören ise Türkçe ders materyallerindeki edebî metinlere ait altı sorularını Bloom Taksonomisi bağlamında değerlendirmiştir. Bulgular, soruların taksonominin bilişsel basamaklarını sistematik olarak karşılamadığını; başka bir ifadeyle, altı sorularının Bloom'un bilişsel sınıflamasıyla doğrudan uyumlu biçimde yapılandırılmadığını ortaya koymuştur. Araştırmacı, bu durumun ölçme-değerlendirme süreçlerinde hedeflenen bilişsel becerilerin tutarlı biçimde yoklanmasını güçleştirdiğini ifade etmektedir (İşgören 2022).

Eroğlu, dil bilgisi suallerini kritik ettiği çalışmada 349 sorunun 35 adedi anımsama düzeyinde, 171 adedi anlamlandırma ve 143 adedi yapma-yararlanma kategorisinde bulunduğunu tespit etmiştir (Eroğlu 2013).

Akıncı, Türkçe ders kitabında yer alan 592 etkinliği incelemiş ve araştırma sonucunda 5. sınıf ders kitabındaki etkinliklerin büyük bölümünün “anlama düzeyinde” yoğunlaştığını, bunu “hatırlama düzeyinin” takip ettiğini ortaya koymuştur. Çalışmada, etkinliklerin 162’sinin üst düzey bilişsel süreçleri, 436’sının ise alt düzey bilişsel süreçleri ölçtüğü tespit edilmiştir. Benzer şekilde, 6. sınıf düzeyindeki 494 etkinliğin 319’unun, 7. sınıf düzeyindeki 503 etkinliğin 279’unun ve 8. sınıf düzeyindeki 423 etkinliğin 256’sının alt düzey bilişsel süreç kategorilerinde yer aldığı; geri kalan etkinliklerin ise üst düzey bilişsel süreç kategorilerine dağıldığı belirlenmiştir (Akıncı 2020).

Özkaya , Türkçe dersi dil bilgisi sorularını analiz ettiği çalışmasında, soruların büyük bölümünün bilişsel süreç boyutunda alt düzey kategorilerde yoğunlaştığını, üst düzey bilişsel kategorilere ise sınırlı ölçüde yer verildiğini ortaya koymuştur. Elde edilen veriler, soruların %76,85’inin alt düzey bilişsel kategorilerde, %23,15’inin ise üst düzey kategorilerde yer aldığını göstermektedir. Ayrıca alt düzey bilişsel kategorilere ait soruların kendi içinde de oran olarak birbirine yakın dağıldığı belirlenmiştir (Özkaya 2020).

Eroğlu’nun çalışmasında ise 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 428 sorunun yalnızca %6,30’unun üst bilişsel alana yönelik olduğu; geri kalan büyük çoğunluğun alt düzey bilişsel süreçlerde toplandığı belirlenmiştir (Eroğlu 2019).

Matematik eğitimi bağlamında Coşar, 6. sınıf matematik ders kitabındaki 729 soruyu Bloom’un bilişsel süreç boyutuna göre sınıflandırmış; soruların 6’sının hatırlama, 179’unun anlama, 512’sinin uygulama düzeyinde olduğunu ortaya koymuştur. Üst düzey bilişsel süreçlere ilişkin olarak ise çözümlene düzeyinde 10, değerlendirme düzeyinde 9 ve yaratma düzeyinde 13 soruya yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, matematik ders kitabının esas olarak uygulama düzeyinde yoğunlaştığını; çözümlene, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey düşünme becerilerine daha sınırlı biçimde yer verildiğini göstermektedir (Coşar 2011).

Demiral, matematik ders kitaplarında yer alan geometri ve ölçme öğrenme alanlarına ilişkin etkinlikleri sınıf düzeyleri temelinde incelemiştir. Araştırmada, 5. sınıfta 20, 6. sınıfta 9, 7. sınıfta 7 ve 8. sınıf düzeyinde 17 etkinliğin bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan analizler, 5. sınıf etkinliklerinin ağırlıklı olarak anlama düzeyine karşılık geldiğini; 6. sınıf etkinliklerinin büyük ölçüde uygulama basamağında yoğunlaştığını; 7. sınıf etkinliklerinin ise daha çok yaratma düzeyine yöneldiğini ortaya koymuştur. Ayrıca 8. sınıf etkinliklerinin yine önemli ölçüde uygulama basamağı etrafında toplandığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, sınıf

düzeyleri yükseldikçe etkinliklerin bilişsel taleplerinin düzenli bir artış göstermediğini, buna karşılık üst düzey bilişsel süreçlere verilen ağırlığın sınıf düzeyine göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır (Demiral 2022).

Karagöz ise 9. sınıf matematik ders kitabında yer alan 327 soruyu Bloom'un bilişsel süreç boyutuna göre sınıflandırmıştır. Araştırma bulgularına göre soruların 56'sı anımsama, 80'i anlamlandırma, 102'si yapma-yararlanma (uygulama), 59'u yapısal ayrıştırma (çözümleme) ve 30'u değerlendirme düzeyinde yer almaktadır. Bu dağılım, kitabın özellikle uygulama ve çözümleme basamaklarında yoğunlaştığını; buna karşın üst düzey bilişsel süreçlerden biri olan değerlendirme düzeyinde daha sınırlı sayıda soruya yer verildiğini göstermektedir. Çalışma, 9. sınıf matematik sorularının genel olarak orta düzey bilişsel becerileri önelediğini, yaratma kategorisine ait soru bulunmamasının ise öğrencilerin daha üst düzey düşünme becerilerine yeterince yönlendirilmediğine işaret ettiğini ortaya koymaktadır (Karagöz 2022).

Kahramanoğlu, Fen ve Teknoloji ders materyallerindeki ölçme araçlarını inceleyerek 6. ve 7. sınıf düzeylerinde yer alan soruları YBT çerçevesinde analiz etmiştir. Araştırmanın bulguları, her iki sınıf düzeyinde de soruların büyük çoğunluğunun alt düzey bilişsel süreçlerde toplandığını göstermektedir. Özellikle anımsama ve anlama basamaklarında yoğunlaşan soruların, öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerini harekete geçiren uygulama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma gibi kategorilerde oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, Fen ve Teknoloji derslerinde beklenen üst düzey düşünme ve problem çözme yeterliklerinin soru yapıları tarafından yeterince desteklenmediğini düşündürmektedir (Kahramanoğlu 2013).

Güven, Fen ve Teknoloji dersiyle alakalı ünite bazlı bir çalışmayı YBT'ye göre yapmış ve programındaki sualleri sınıflandırmıştır. Sorular alt bilişsel süreçlerde arttığını gözlemlemiştir (Güven 2014).

Sincar, Fen bilimleri kitabında ünite soru setlerinden sadece kimya bölümü ile ilgili yapmış olduğu çalışmada şu sonuçlara ulaşmıştır. 5,6,7 ve 8. kademede üst düzey bilişsel alanlardaki soru sayısının az olduğu suallerinde alt zihinsel süreçlerde yoğunlaştığını bulmuştur (Sincar 2022).

Çolak, Fen bilimleri dersiyle alakalı kademeler arasında سوال dağılımlarının eşitsizliğinden bahsetmiş yoğunluğun 8. Kademedede olduğunu söylemiştir. Bununla birlikte üst düzey zihinsel süreçlere az yer verildiğini söylemektedir (Çolak 2022).

Koca tarafından yapılan çalışmada, 2018 yılı Ortaöğretim DKAB dersi öğretim programında yer alan 79 bilişsel kazanım, YBT parametreleri ışığında incelenmiştir. Araştırma bulguları, programın ağırlıklı olarak "anlama" (%39,24) ve "değerlendirme" (%34,17) basamaklarına odaklandığını, "çözümleme" (%17,72) ve "hatırlama" (%8,86) düzeylerinin ise daha sınırlı temsil edildiğini ortaya koymuştur. Çalışmanın en kritik çıktısı, öğrencilerin bilgiyi somut bir sürece dönüştürdüğü "uygulama" ve özgün bir yapı inşa ettiği "yaratma" basamaklarında hiçbir kazanıma yer verilmemiş olmasıdır. Koca, bu durumu programın işlevsellik ve yaratıcılık boyutundaki eksikliği olarak değerlendirmiş; taksonomik basamaklar arasındaki bu dengesiz dağılımın, öğrencinin bilgiyi içselleştirip yeni durumlara uyarlama becerisini kısıtladığına dikkat çekmiştir (Koca 2022).

Ortaokul düzeyindeki öğretim programlarını ele alan bir diğer çalışmada Yıldız, 4-8. sınıf DKAB dersi öğretim programında yer alan 147 bilişsel kazanımı YBT çerçevesinde incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; programdaki kazanımların bilgi boyutunda en fazla "kavramsal bilgi" (%55,10) ve "olgusal bilgi" (%31,30) kategorilerinde yoğunlaştığı, "üstbilişsel bilgi" (%10,90) ve "işlemsel bilgi" (%2,70) düzeylerinin ise oldukça düşük kaldığı saptanmıştır. Bilişsel süreç boyutunda ise kazanımların yarısından fazlasının (%53,10) "anlama" basamağında toplandığı, bunu "değerlendirme" (%19,70) ve "hatırlama" (%12,20) basamaklarının takip ettiği görülmüştür. Yıldız, ortaokul kazanımlarının üst düzey bilişsel becerilere (çözümleme, değerlendirme, yaratma) geçişte yetersiz kaldığını ve programın öğrencileri daha çok var olan bilgiyi anlamlandırma düzeyinde tuttuğunu vurgulamaktadır (Yıldız 2021).

Öğretim programlarının yanı sıra merkezi sınav sorularının taksonomik düzeyini ele alan Uzunpolat ve Çakmak, 2018-2022 yılları arasında Yükseköğretim Kurumları Sınavı'nda (YKS) yer alan DKAB sorularını YBT ve öğretim programı kazanımları bağlamında analiz etmiştir. Araştırma sonucunda, sınav sorularının bilgi boyutu bakımından büyük oranda "olgusal" ve "kavramsal" bilgi türlerinde yoğunlaştığı; buna karşın "işlemsel" ve "üstbilişsel" bilgi düzeyinde soruya rastlanmadığı saptanmıştır. Bilişsel süreç boyutu incelendiğinde ise soruların çoğunlukla "anlama" ve "hatırlama" gibi alt düzey basamaklarda toplandığı, "yaratma" ve "değerlendirme" gibi üst düzey bilişsel becerileri ölçen soruların ise oldukça

kısıtlı olduğu belirlenmiştir. Uzunpolat ve akmak, sınav soruları ile ğretim programı kazanımları arasında bilişsel düzey bakımından genel bir uyumun olduğunu ifade etmekle birlikte, her iki alanda da üst düzey düşünme becerilerini teşvik edecek yapısal bir dönüşüme ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır (Uzunpolat ve akmak 2023).

Merkezi sınavların taksonomik düzeyini ortaokul düzeyinde ele alan bir diğer güncel çalışmada Tel Aksakal, 2017-2022 yılları arasında LGS kapsamında sorulan 50 DKAB sorusunu ve bu sorularla ilişkili 25 kazanımı YBT parametrelerine göre analiz etmiştir. Araştırma sonuçları, hem soruların hem de kazanımların YBT'nin "kavramsal bilgi" ve "anlama" basamaklarında yoğunlaştığını; buna karşın üst düzey bilişsel becerileri ölçen değerlendirme ve yaratma düzeylerinde belirgin bir yığılma olmadığını ortaya koymuştur. Bulgulara göre, LGS sorularının %78'i (39 soru) kavramsal bilgi boyutunda yer alırken, bilişsel süreç boyutunda soruların %66'sı (33 soru) anlama basamağında toplanmaktadır. Tel Aksakal (2023), sınav soruları ile ğretim programı kazanımları arasında genel bir örtüşme bulunsa da, taksonomik dağılımın heterojen bir yapı sergilemediğini ve soruların daha çok alt düzey düşünme becerilerine odaklandığını vurgulayarak, ölçme ve değerlendirme sürecinde üst düzey bilişsel basamaklara daha fazla yer verilmesi gerektiğini önermektedir (Tel Aksakal 2023).

Alanyazındaki en güncel çalışmalardan biri olan Şentürk Türkeş, 2019-2023 yılları arasında İOKBS'de sorulan DKAB sorularını ve bu soruların temel aldığı kazanımları YBT ışığında analiz etmiştir. Araştırma bulguları, hem sınav sorularının (%73,6) hem de ğretim programı kazanımlarının (%62,5) bilgi boyutu açısından ağırlıklı olarak "kavramsal bilgi" kategorisinde yoğunlaştığını göstermektedir. Bilişsel süreç boyutunda ise soruların %60'ının, kazanımların ise %53,4'ünün "anlama" basamağında toplandığı tespit edilmiştir. Şentürk Türkeş, sınav sorularının kazanımlarla bilişsel düzey bakımından yüksek oranda uyumlu olduğunu belirtmekle birlikte; üstbilişsel bilgi düzeyi ile yaratma ve değerlendirme gibi üst düzey bilişsel basamakların hem sorularda hem de kazanımlarda ihmal edildiğine dikkat çekmektedir (Şentürk Türkeş 2024).

DKAB dersi materyalleri üzerine yapılan bir diğer çalışmada Örnek, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 5, 6 ve 7. sınıflar için hazırlanan toplam 450 beceri temelli soruyu YBT çerçevesinde incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, soruların bilgi boyutu açısından büyük bir çoğunlukla (%94) "kavramsal bilgi" düzeyinde olduğu; bilişsel süreç boyutu açısından ise en fazla "çözümleme" (%52,2) ve "anlama" (%44) basamaklarında yoğunlaştığı tespit

edilmiştir. Örnek, beceri temelli soruların geleneksel sorulara kıyasla üst düzey bilişsel becerileri (özellikle çözümlene düzeyinde) daha fazla desteklediğini saptamakla birlikte, taksonominin en üst basamakları olan "değerlendirme" ve "yaratma" düzeylerinde yeterli soru bulunmamasının öğrencilerde sentez yapma ve eleştirel yargıda bulunma becerilerinin gelişimini sınırlayabileceğini vurgulamaktadır (Örnek 2023).

Yurt içinde gerçekleştirilen akademik çalışmaların genel eğilimi; öğretim programı kazanımları ile merkezi ve mahalli sınav sorularının YBT ölçeğinde analizine odaklanmaktadır. Araştırmaların ortak paydasında, ölçme ve değerlendirme süreçlerinin bilişsel düzeyler açısından heterojen bir yapı sergilediği tespiti yer almaktadır. Literatür, soruların ağırlıklı olarak alt düzey bilişsel basamaklarda kümелendiğini ve en üst aşama olan "yaratma" düzeyinin neredeyse tamamen ihmal edildiğini ortaya koymaktadır. Bilgi boyutu açısından bakıldığında ise; sürecin "olgusal" ve "kavramsal" bilgi aktarımıyla sınırlı kaldığı, buna karşın yöntemsel uzmanlık ve öz-farkındalık gerektiren "işlemsel" ve "üstbilişsel" bilgi kategorilerinin arka planda tutulduğu görülmektedir. Bu tablo, mevcut eğitim pratiğinin üst düzey düşünme becerilerini ölçme ve geliştirmede yapısal bir dönüşüme ihtiyaç duyduğunu kanıtlamaktadır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemsel çerçevesi ayrıntılı biçimde sunulmuş; araştırma modeli, veri toplama kaynakları, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve elde edilen verilerin analizinde izlenen aşamalar açıklanmıştır. Ayrıca araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamaya yönelik uygulamalara da yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bilimsel araştırma gelenekleri genel bir sınıflandırma ile nicel, nitel ve karma yöntemler olmak üzere üç temel paradigmanda incelenmektedir. Bu araştırmada, incelenen olgunun doğasına ve derinlemesine analiz ihtiyacına binaen nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş; tüm süreç bu metodolojinin epistemolojik ilkeleri doğrultusunda yürütülmüştür.

Tarihsel perspektiften bakıldığında, 17. yüzyılın sonlarından itibaren bilim dünyasını baskısı altına alan pozitivist anlayış, gerçekliği yalnızca ölçülebilir ve somut verilerle sınırlamış; elde edilen bulguların evrensel ve değişmez olduğunu iddia etmiştir. Ancak 20. yüzyılın başlarından itibaren bu katı ve indirgemeci tutum eleştirilmeye başlanmış; nesnel bilginin yanı sıra bireysel anlamlandırmaların ve öznel deneyimlerin bilimsel değeri ön plana çıkmıştır. Bu düşünsel dönüşüm, araştırmacıları sosyal gerçekliği kendi doğal bağlamı içerisinde kavramaya çalışan nitel yöntemlere yöneltmiştir (Baltacı 2019).

Nitel araştırma için herkes için geçerli tanım yapmak oldukça zordur. Birçok araştırmacı da böyle bir tanım yapmaktan kaçınmıştır. Nitel araştırma altındaki farklı disiplinleri; “etnografya, doğal araştırma, betimsel araştırma, doküman analizi” gibi birçok alanı kubbesel bir tarzda altında muhafaza etmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2021).

Aslı itibarıyla yorumlayıcı bir niteliğe sahip olan nitel araştırma, modern pozitivist gelenekten farklı olarak; anlamın keşfine ve insan deneyimlerinin derinlemesine incelenmesine dayalı bir felsefi temele sahiptir. Bu yaklaşımın kuramsal arka planı, yorumsamacı ve fenomenolojik anlayışlardan beslenmesi nedeniyle oldukça geniş bir yöntemsel çeşitliliği de beraberinde getirir (Sönmez ve Alacapınar 2019).

Bu çerçevede nitel çalışma desenleri; “etnografik araştırma, örnek olay, olgu bilim, tarihsel araştırma, kuram oluşturma, kök analiz, görsel ve söylem analizi, maliyet–yarar değerlendirmesi, gereksinim analizi, durum çalışması, eylem araştırması ve anlatı araştırması”

gibi birbirinden farklı ancak tamamlayıcı yöntemleri kapsamaktadır. Bu zengin çeşitlilik, araştırmacıya çalışmanın doğasına ve amaçlarına en uygun deseni seçebilme esnekliği sunmaktadır (Cemaloğlu 2020; Sönmez ve Alacapınar 2019).

Bu çalışmada tercih edilen yöntem durum çalışması desendir. Durum çalışması, gerçek yaşam bağlamında sınırları belirli bir olgu ya da sistemi, farklı veri kaynaklarından yararlanarak ayrıntılı ve derinlemesine incelemeye imkân tanıyan nitel bir yaklaşımdır (Creswell 2021).

Araştırmanın veri toplama sürecinde ise doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman analizi, araştırmacının incelemeye konu olan durumu daha iyi kavrayabilmesi için yazılı ve görsel materyallerin sistematik biçimde toplanmasını, değerlendirilmesini ve çözümlenmesini sağlayan nitel bir veri toplama yöntemidir (Sönmez ve Alacapınar 2019).

3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları

Araştırmanın veri kaynaklarını, 2018 yılında yürürlüğe giren DKAB Dersi (4-8. sınıflar) Öğretim Programı kazanımları ve 2023-2024 eğitim-öğretim yılında ortaokul kademesinde (5, 6, 7 ve 8. sınıf) okutulmak üzere MEB tarafından belirlenen DKAB ders kitaplarındaki ünite sonu değerlendirme soruları oluşturmaktadır. Analiz kapsamına alınan soru setlerinin sınıf ve ünite düzeyindeki dağılımı Tablo 3.1’de detaylandırılmıştır.

Tablo 3.1. DKAB ünite sonu soru setlerinin ünitelere göre dağılımı.

Üniteler	Birinci	İkinci	Üçüncü	Dördüncü	Beşinci	Toplam
5. Sınıf	20	25	19	18	18	100
6. Sınıf	20	20	20	20	20	100
7. Sınıf	19	28	24	18	20	109
8. Sınıf	17	24	26	24	9	100
Genel Toplam						409

İnceleme kapsamına alınan ders kitapları, DÖGM bünyesinde erişime açık olan resmi dijital materyaller arasından temin edilmiştir. Söz konusu materyallerin erişim bilgileri tezin "Ek-1" bölümünde detaylandırılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama sürecinde Anderson ve Krathwohl (2001) tarafından geliştirilen YBT ölçütleri kullanılmıştır (Ek-2). YBT, öğrenme ürünlerini tek boyutlu bir

yapıdan çıkararak iki boyutlu bir matris düzlemine taşımıştır (tablo 2.2). Veriler, taksonominin aşağıda belirtilen iki ana boyutu ekseninde tasnif edilmiştir:

1. “Bilgi Boyutu”: Soruların hangi tür bilgi içeriğine odaklandığını belirleyen bu boyut; “olgusal, kavramsal, işlemsel ve üstbilişsel” olmak üzere hiyerarşik dört kategoriden oluşmaktadır.
2. “Bilişsel Süreç Boyutu”: Öğrencinin ilgili bilgi üzerinde gerçekleştirdiği zihinsel operasyonu temsil eden bu boyut; “hatırlama, anlama, uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma” olmak üzere altı basamaklı bir süreklilik arz etmektedir.

Verilerin sınıflandırılması sürecinde, Anderson ve Krathwohl (2001) tarafından hazırlanan ve Prof. Dr. Durmuş Ali Özçelik (2010) tarafından Türkçeye kazandırılan "Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme Üzerine bir Sınıflama" adlı eser temel referans kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu taksonomik çizelge, soruların sadece yüzeysel içeriklerini değil, öğrenciden beklenen bilişsel derinliği de objektif bir biçimde ölçmeye imkân tanımıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama süreci, doküman analizi yönteminin temel aşamalarına uygun olarak sistematik bir silsile içerisinde yürütülmüştür. Verilerin toplanması aşamasında şu adımlar takip edilmiştir:

Dokümanlara Erişim: DÖGM materyal portalı üzerinden 2023-2024 eğitim-öğretim yılına ait resmi DKAB ders kitapları (5, 6, 7 ve 8. sınıf) PDF formatında dijital olarak temin edilmiştir.

Veri Setinin Oluşturulması: Kitapların ünite sonlarında yer alan tüm soru türleri (çoktan seçmeli, boşluk doldurma, doğru-yanlış, açık uçlu) taramaya dahil edilmiş; soru numarası olmayan maddeler buldukları sıralamaya göre numaralandırılmıştır.

Kodlama: İncelenen 409 soru, her bir sınıf düzeyi ve ünite bazında incelenerek YBT tablosuna aktarılmıştır. Kodlama sürecinde Açık uçlu sorular (AUS), boşluk doldurma soruları (BDS), çoktan seçmeli sorular (ÇSS) ve doğru-yanlış soruları (DYS) olarak kodlanmış sonuna soru numarası eklenmiştir.

Kazanım İlişkilendirmesi: Her bir sorunun ilgili olduğu öğretim programı kazanımları, 2018 DKAB Öğretim Programı üzerinden tespit edilerek sorularla ilişkilendirilmiştir.

Bu süreç sonunda elde edilen ham veriler, YBT tablosuna yerleştirilmeye hazır hale getirilerek "Verilerin Analizi" aşamasına geçilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, nitel araştırma tekniklerinden biri olan içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi; dokümanlardan elde edilen verilerin sistemli bir biçimde incelenmesini, benzer verilerin belirli temalar ve kategoriler altında bir araya getirilmesini ve elde edilen bulguların anlamlı bir yapı içerisinde organize edilmesini sağlayan analitik bir yaklaşımdır (Sönmez ve Alacapınar 2019).

Bu yöntem aracılığıyla, incelenen DKAB ünite sonu soruları ve kazanımları önce YBT'nin sunduğu kavramsal çerçeve doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Ardından bu sınıflamalar arasındaki ilişkiler ortaya konulmuş ve nitel veriler; frekans (f) ile yüzde (%) gibi nicel göstergelere dönüştürülerek somutlaştırılmıştır. Bu süreç sayesinde, verilerin hem mevcut durumunu ortaya koyan betimsel bir analiz yapılmış hem de kategoriler arası ilişkileri tartışan analitik bir perspektif geliştirilmiştir. Böylece araştırmada ulaşılan sonuçların bilimsel açıdan tutarlı ve yorumlanabilir bir yapı kazanması amaçlanmıştır.

3.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği

Bu çalışmada nitel araştırmaların yapısal özellikleri dikkate alınarak, geleneksel geçerlilik ve güvenilirlik anlayışı yerine Creswell (2021) tarafından önerilen iç geçerlilik, dış geçerlilik ve teyit edilebilirlik ölçütleri temel alınmıştır.

İç Geçerlilik: Araştırmanın iç geçerliliğini güçlendirmek amacıyla, inceleme kapsamına alınan ünite sonu sorularının tamamı (409 soru) herhangi bir örnekleme yapılmaksızın analiz edilmiştir. Bu durum, veri seçimine bağlı yanlılık riskini ortadan kaldırmıştır. Soruların analizinde YBT'nin kuramsal çerçevesi esas alınmış; tüm maddeler önceden belirlenmiş ölçütler doğrultusunda değerlendirilerek analiz sürecinde tutarlılık sağlanmıştır. Böylece araştırma bulgularının incelenen veri setini doğru ve bütüncül biçimde yansıtması amaçlanmıştır.

Dış Geçerlilik: Araştırma süreci, veri kaynakları ve analiz aşamaları ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Bu ayrıntılı betimleme, araştırma bulgularının benzer bağlamlarda değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca elde edilen sonuçlar, alanyazında YBT temel alınarak gerçekleştirilen benzer çalışmalarla karşılaştırılmış; bulguların farklı araştırmalarla

tutarlılığı denetlenmiştir. Bu yaklaşım, araştırmanın dış geçerliliğini destekleyen bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

Teyit Edilebilirlik ve Güvenilirlik: Araştırmanın güvenirliğini ve teyit edilebilirliğini sağlamak amacıyla analiz süreci sistematik bir biçimde yürütülmüş; kodlama sürecinde izlenen tüm aşamalar kayıt altına alınarak denetlenebilir bir yapı oluşturulmuştur. Kodlama kararları süreç içerisinde belirli aralıklarla gözden geirilmif ve ltlerin tüm veri setine tutarlı biçimde uygulandığı kontrol edilmiştir. Ayrıca analiz edilen tüm soruların “Ek-3” bölümünde sunulmasıyla araştırma sürecinin Őeffaflıđı artırılmış ve bulguların araştırmacıdan bağımsız olarak incelenebilmesi mümkün hâle getirilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde, elde edilen bulgular ile bu bulgulara ilişkin analizlere yer verilmiştir. Analiz sürecinde sorular ilk olarak bilişsel süreç düzeyinde, ardından bilgi düzeyinde incelenmiş; her iki boyutun kesişim noktaları YBT tablosuna sistematik biçimde aktarılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 2023–2024 akademik yılında okutulan ortaokul DKAB ünite soruları, ünite bütünlüğü korunarak ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Her ünitedeki soruların öncelikle türü belirlenmiş ve soru numaraları temelinde sınıflandırılmış, ardından YBT'nin ölçütlerine göre kodlanarak analiz edilmiştir. Kodlama sürecinde kullanılan sistemde, harfler soru türünü, sayısal ifadeler ise ilgili sorunun sıra numarasını göstermektedir.

Soruların tümüne metnin bütünlüğünü sağlamak amacıyla ekler (Ek-3) bölümünde yer verilmiştir. Ayrıca sınıflandırma süreci tamamlandıktan sonra, her bir sorunun ilişkili olduğu kazanım belirlenmiş ve ilgili tabloya işlenmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

“5. Sınıf DKAB ders kitabındaki ünite sonu soru setlerinin YBT bağlamında hangi bilişsel düzeylerde yoğunlaştığı” başlığı altında, 5. sınıf ünite değerlendirme soruları her ünite için ayrı ayrı incelenmiştir. Öncelikle soruların türleri belirlenmiş, ardından her soru analiz edilerek YBT tablosundaki ilgili bilişsel düzeylere yerleştirilmiştir.

Tablo 4.1. 5. sınıf DKAB dersi ünite isimleri ve soru dağılımları.

Ünite Adı	“Allah İnancı”	“Ramazan ve Oruç”	“Adap ve Nezaket”	“Hz. Muhammed ve Aile Hayatı”	“Çevremizde Dinin İzleri”	Toplam
Soru sayısı	20	25	19	18	18	100

Tablo 4.1'e bakıldığı zaman 5.sınıf DKAB kitabı beş üniteden oluşmakta ve her ünitedeki soru sayısının farklı olduğu görülmüştür. Bu ünitelerde toplamda 100 soru sorulmuştur.

Araştırmanın ilk ünitesini oluşturan “**Allah İnancı**” ünite değerlendirme sorularının soru türlerine göre sayıları şu şekildedir:

Tablo 4.2. “Allah İnancı” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

Açık Uçlu (AUS)	Boşluk Doldurma (BDS)	Çoktan Seçmeli (ÇSS)	Doğru-Yanlış (DYS)	Toplam
5	5	5	5	20

Tablo 4.2 verilerine göre “Allah İnancı” ünitesindeki 20 sorunun 5 açık uçlu, 5 boşluk doldurma, 5 çoktan seçmeli ve 5 doğru yanlış sorusu olduğu görülmektedir. Bunların bilişsel süreç düzeyinde dağılımı ise aşağıda ayrıntılı biçimde sunulmuştur:

Tablo 4.3. “Allah İnancı” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2		V				
AUS-3				V		
AUS-4	V					
AUS-5		V				
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1		V				
ÇSS-2		V				
ÇSS-3		V				
ÇSS-4		V				
ÇSS-5	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
Toplam	12	7	-	1	-	-

Tablo 4.3’ün incelenmesi sonucunda, “Allah İnancı” ünitesine ait toplam 20 değerlendirici sorudan 12’sinin bilişsel süreç boyutunda “hatırlama” düzeyinde, 7’sinin “anlama” düzeyinde, 1’inin ise “çözümleme” düzeyinde yer aldığı belirlenmiştir. Bu üniteye uygulama, değerlendirme ve yaratma düzeylerini temsil eden herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların bilgi düzeyinde dağılımı ise şu şekildedir:

Tablo 4.4. “Allah İnancı” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2		V		
AUS-3		V		
AUS-4			V	
AUS-5	V			
BDS-1	V			
BDS-2	V			
BDS-3	V			
BDS-4	V			
BDS-5	V			
ÇSS-1		V		
ÇSS-2		V		
ÇSS-3		V		
ÇSS-4		V		
ÇSS-5		V		
DYS-1		V		
DYS-2		V		
DYS-3		V		
DYS-4	V			
DYS-5	V			
Toplam	8	11	1	-

Tablo 4.4’ün incelenmesi sonucunda, “Allah İnancı” ünitesi kapsamında yer alan toplam 20 değerlendirici sorunun bilgi boyutuna göre dağılımının şu şekilde gerçekleştiği belirlenmiştir: Soruların 8’i olgusal bilgi düzeyinde, 11’i kavramsal bilgi düzeyinde, 1’i ise işlemsel bilgi düzeyindedir. İnceleme sürecinde üstbilişsel bilgi kategorisine yönelik herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Elde edilen tüm bu bulgular ilgili soruların YBT çerçevesinde sınıflandırılmış biçimiyle aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.5. “Allah İnancı” ünite sorularının YBT’de dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1	AUS-5				
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	DYS-4					
DYS-5						
Kavramsal Bilgi	ÇSS-5	AUS-1		AUS-3		
	DYS-1	AUS-2				
	DYS-2	ÇSS-1				
	DYS-3	ÇSS-2				
		ÇSS-3				
		ÇSS-4				
İşlemsel Bilgi	AUS-4					
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.5 incelendiğinde “Allah İnancı” ünitesindeki 20 soru YBT’ye göre şu şekilde dağılım göstermiştir. Bilişsel süreç düzeyinde hatırlama, bilgi düzeyinde olgusal bilgi kademesinde 7 soru bulunmaktadır. Bilişsel süreç düzeyinde hatırlama, bilgi düzeyinde kavramsal bilgi kademesinde 4 soru vardır. Bilişsel süreç düzeyinde hatırlama bilgi düzeyinde işlemsel bilgi kademesinde 1 soru vardır. Bilişsel süreç düzeyinde anlama, bilgi düzeyinde olgusal bilgi kademesinde 1 soru vardır. Bilişsel süreç düzeyinde anlama, bilgi düzeyinde kavramsal bilgi kademesinde 6 soru vardır. Bilişsel süreç düzeyinde çözümlenme, bilgi düzeyinde kavramsal bilgi kademesinde 1 soru vardır. Diğer bilişsel süreçlerde hiçbir soru yoktur.

Araştırmanın ikinci ünitesini oluşturan “**Ramazan ve Oruç**” ünite değerlendirme sorularının soru türlerine göre sayıları şu şekildedir:

Tablo 4.6. “ Ramazan ve Oruç” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	5	5	10	25

Tablo 4.6 incelendiğinde “Ramazan ve Oruç” ünitesinde toplam 25 soru vardır. Bunlardan 5 açık uçlu, 5 boşluk doldurma, 5 çoktan seçmeli ve 10 doğru yanlış sorusu olarak çeşitlilik göstermiştir. Bunların bilişsel süreç düzeyinde dağılımı ise aşağıda ayrıntılı biçimde sunulmuştur:

Tablo 4.7. “Ramazan ve Oruç” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2		V				
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5		V				
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1		V				
ÇSS-2	V					
ÇSS-3	V					
ÇSS-4	V					
ÇSS-5	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
DYS-6	V					
DYS-7	V					
DYS-8	V					
DYS-9	V					
DYS-10	V					
Toplam	19	6	-	-	-	-

Tablo 4.7'nin incelenmesi sonucunda, “Ramazan ve Oruç” ünitesinde yer alan toplam 25 değerlendirici sorunun bilişsel süreç düzeyine göre dağılımının büyük ölçüde alt düzey zihinsel süreçlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Soruların 19'u hatırlama düzeyinde, 6'sı ise anlama düzeyinde konumlanmıştır. Bunun dışında uygulama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey bilişsel düzeyleri temsil eden kategorilerde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Soruların bilgi düzeyinde dağılımı ise aşağıdaki şekildedir:

Tablo 4.8. “Ramazan ve Oruç” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2			V	
AUS-3	V			
AUS-4	V			
AUS-5		V		
BDS-1	V			
BDS-2	V			
BDS-3	V			
BDS-4	V			
BDS-5	V			
ÇSS-1	V			
ÇSS-2	V			
ÇSS-3	V			
ÇSS-4		V		
ÇSS-5	V			
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
DYS-6	V			
DYS-7		V		
DYS-8	V			
DYS-9	V			
DYS-10	V			
Toplam	20	4	1	-

Tablo 4.8 incelendiğinde, “*Ramazan ve Oruç*” ünitesine ilişkin toplam 25 değerlendirme sorusunun bilgi düzeyine göre dağılımının şu şekilde gerçekleştiği görülmektedir: Soruların 20’si olgusal bilgi düzeyinde, 4’ü kavramsal bilgi düzeyinde yer almakta; 1 soru ise işlemsel bilgi niteliği taşımaktadır. İnceleme kapsamında üstbilişsel bilgi kategorisinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, söz konusu soruların YBT çerçevesinde dağılımı aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Tablo 4.9. “Ramazan ve Oruç” ünite sorularının YBT’de dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1	AUS-3				
	BDS-2	AUS-4				
	BDS-3	ÇSS-1				
	BDS-4					
	BDS-5					
	ÇSS-2					
	ÇSS-3					
	ÇSS-5					
	DYS-1					
	DYS-2					
DYS-3						
DYS-4						
DYS-5						
DYS-6						
DYS-8						
DYS-9						
DYS-10						
Kavramsal Bilgi	ÇSS-4	AUS-1				
	DYS-7	AUS-5				
İşlemsel Bilgi		AUS-2				
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.9’un incelenmesi sonucunda, “*Ramazan ve Oruç*” ünitesine ait toplam 25 değerlendirme sorusunun YBT çerçevesindeki dağılımı şu şekilde belirlenmiştir:

Bilişsel süreç boyutunda hatırlama düzeyinde yer alan ve bilgi boyutu bakımından olgusal bilgi kategorisine karşılık gelen 17 soru bulunmaktadır. Yine hatırlama düzeyinde olup kavramsal bilgi kategorisinde değerlendirilen 2 soru tespit edilmiştir.

Bilişsel süreç boyutunda anlama düzeyine karşılık gelen sorular incelendiğinde, 3 sorunun olgusal bilgi, 2 sorunun ise kavramsal bilgi kapsamında olduğu görülmüştür. Ayrıca anlama düzeyinde yer alıp işlemsel bilgi kategorisine karşılık gelen 1 soru bulunmaktadır. Diğer bilişsel süreç boyutları ve bilgi boyutlarında hiçbir soru yoktur.

Araştırmanın üçüncü ünitesi olan “**Adap ve Nezaket**” sorularının türlerine göre soru sayıları şu şekildedir:

Tablo 4.10. “Adap ve Nezaket” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
4	5	5	5	19

Tablo 4.10 incelendiğinde, “Adap ve Nezaket” ünitesine ilişkin ünite sonu değerlendirme bölümünde 4 açık uçlu soru, 5 boşluk doldurma sorusu, 5 çoktan seçmeli soru

ve 5 doğru–yanlış sorusu olmak üzere toplam 19 maddelik bir soru seti bulunduğu görülmektedir. Ünitedeki soruların bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı ise aşağıdaki şekilde ortaya çıkmaktadır:

Tablo 4.11. “Adap ve Nezaket” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2		V				
AUS-3		V				
AUS-4		V				
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1		V				
ÇSS-2	V					
ÇSS-3		V				
ÇSS-4		V				
ÇSS-5	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
Toplam	12	7	-	-	-	-

Tablo 4.11 incelendiğinde, “*Adap ve Nezaket*” ünitesine ait toplam 19 değerlendirme sorusunun, bilişsel süreç boyutu açısından 12’sinin hatırlama düzeyinde, 7’sinin ise anlama düzeyinde yer aldığı görülmektedir. Bunun dışında, üst düzey bilişsel süreç kategorilerine karşılık gelen herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların bilgi boyutu açısından dağılımı ise şu şekildedir:

Tablo 4.12. “Adap ve Nezaket” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2		V		
AUS-3		V		
AUS-4	V			
BDS-1	V			
BDS-2	V			
BDS-3	V			
BDS-4	V			
BDS-5	V			
ÇSS-1		V		
ÇSS-2		V		
ÇSS-3	V			
ÇSS-4		V		
ÇSS-5	V			
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5			V	
Toplam	12	6	1	-

Tablo 4.12 incelendiğinde, “Adap ve Nezaket” ünitesine ilişkin toplam 19 değerlendirme sorusunun bilgi düzeyinde dağılımı şu şekildedir: Soruların 12’si olgusal bilgi düzeyinde, 6’sı kavramsal bilgi düzeyinde, 1’i ise işlemsel bilgi düzeyinde yer almaktadır. İnceleme sonucunda üstbilişsel bilgi kategorisinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Bu bulgular doğrultusunda soruların YBT’ye göre taksonomik konumlanışı aşağıdaki biçimde gerçekleşmiştir:

Tablo 4.13. “Adap ve Nezaket” ünite sorularının YBT dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1	AUS-4				
	BDS-2	ÇSS-3				
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	ÇSS-5					
	DYS-1					
	DYS-2					
	DYS-3					
	DYS-4					
Kavramsal Bilgi	ÇSS-2	AUS-1				
		AUS-2				
		AUS-3				
		ÇSS-1				
		ÇSS-4				
İşlemsel Bilgi	DYS-5					
Üstbilişsel Bilgi						

Tablo 4.13’ün incelenmesi sonucunda, “Adap ve Nezaket” ünitesinde yer alan toplam 19 sorunun YBT çerçevesindeki dağılımı şu şekilde belirlenmiştir. Bilişsel süreç düzeyinde hatırlama, bilgi düzeyinde ise olgusal bilgi kategorisinde sınıflandırılan 10 soru bulunmaktadır. Bilişsel süreç düzeyinde hatırlama, bilgi düzeyinde kavramsal bilgi kategorisine karşılık gelen 1 soru tespit edilmiştir. Bilişsel süreç düzeyinde hatırlama, bilgi düzeyinde işlemsel bilgi kategorisinde yer alan 1 soru mevcuttur. Bilişsel süreç düzeyinde anlama, bilgi düzeyinde olgusal bilgi kategorisine karşılık gelen 2 soru belirlenmiştir. Bilişsel süreç düzeyinde anlama, bilgi düzeyinde kavramsal bilgi kategorisine karşılık gelen 5 soru belirlenmiştir.

Çalışmanın dördüncü ünitesi olan “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünite sorularının türlerine göre sayıları şöyledir:

Tablo 4.14. “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	ÇSS	DYS	Toplam
3	10	5	18

Tablo 4.14 incelendiğinde, “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünitesinde yer alan değerlendirme soru setinin toplam 18 maddeden oluştuğu görülmektedir. Bu sorular; 3 açık uçlu, 10 çoktan seçmeli ve 5 doğru-yanlış maddesinden oluşmaktadır. Soruların bilişsel süreç boyutunda dağılımı ise aşağıdaki şekilde ortaya çıkmıştır:

Tablo 4.15. “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1	V					
AUS-2		V				
AUS-3		V				
ÇSS-1		V				
ÇSS-2	V					
ÇSS-3	V					
ÇSS-4		V				
ÇSS-5	V					
ÇSS-6	V					
ÇSS-7		V				
ÇSS-8		V				
ÇSS-9		V				
ÇSS-10		V				
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
Toplam	10	8	-	-	-	-

Tablo 4.15 incelendiğinde, “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünitesine ilişkin toplam 18 değerlendirme sorusunun bilişsel süreç düzleminde dağılımı şu şekilde belirlenmiştir: Soruların 10’u hatırlama düzeyinde, 8’i ise anlama düzeyinde yer almaktadır. Buna karşılık, uygulama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Soruların bilgi türlerine göre dağılımı ise aşağıdaki biçimdedir:

Tablo 4.16. “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1	V			
AUS-2	V			
AUS-3	V			
ÇSS-1	V			
ÇSS-2	V			
ÇSS-3	V			
ÇSS-4	V			
ÇSS-5	V			
ÇSS-6	V			
ÇSS-7	V			
ÇSS-8	V			
ÇSS-9	V			
ÇSS-10	V			
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
Toplam	18	-	-	-

Tablo 4.16 incelendiğinde, “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünitesine yönelik değerlendirme bölümünde yer alan toplam 18 sorunun tamamının bilgi boyutunda olgusal bilgi düzeyinde konumlandığı belirlenmiştir. Diğer bilgi boyutlarında herhangi bir soruya yer verilmemiştir. Bu doğrultuda, soruların YBT’ye göre sınıflandırılması aşağıdaki şekilde ortaya çıkmaktadır:

Tablo 4.17. “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünite sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	AUS-1	AUS-2				
	ÇSS-2	AUS-3				
	ÇSS-3	ÇSS-1				
	ÇSS-5	ÇSS-4				
	ÇSS-6	ÇSS-7				
	DYS-1	ÇSS-8				
	DYS-2	ÇSS-9				
	DYS-3	ÇSS-10				
	DYS-4					
	DYS-5					
Kavramsal Bilgi						
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.17’nin incelenmesi sonucunda, “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünitesine ilişkin toplam 18 sorunun YBT açısından dağılımı şu şekilde belirlenmiştir: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama düzeyinde yer alan ve bilgi boyutu açısından olgusal bilgi kategorisine karşılık gelen 10 soru bulunmaktadır. Bunun yanında, bilişsel süreç boyutunda anlama düzeyinde yer alan ve bilgi boyutu açısından olgusal bilgi kategorisine karşılık gelen 8 soru bulunmaktadır.

Diğer bilişsel süreç düzeylerinde ya da bilgi boyutunun diğer kategorilerinde herhangi bir soruya yer verilmediği görülmektedir.

Araştırmanın son ünitesi “Çevremizde Dinin İzleri” ünite değerlendirme sorularının soru türlerine göre sayıları şu şekildedir:

Tablo 4.18. “Çevremizde Dinin İzleri” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	Toplam
3	7	8	18

Tablo 4.18 incelendiğinde, “Çevremizde Dinin İzleri” ünitesine ilişkin değerlendirme bölümünde toplam 18 sorunun yer aldığı görülmektedir. Bu sorular, soru türlerine göre 3 açık uçlu, 7 boşluk doldurma ve 8 çoktan seçmeli soru şeklinde dağılım göstermektedir. Ünite

değerlendirme sorularının bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı ise aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4.19. “Çevremizde Dinin İzleri” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1	V					
AUS-2		V				
AUS-3		V				
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
BDS-6	V					
BDS-7	V					
ÇSS-1		V				
ÇSS-2	V					
ÇSS-3		V				
ÇSS-4		V				
ÇSS-5	V					
ÇSS-6	V					
ÇSS-7	V					
ÇSS-8	V					
Toplam	13	5	-	-	-	-

Tablo 4.19’un incelenmesi sonucunda, “Çevremizde Dinin İzleri” ünitesine ait toplam 18 değerlendirme sorusunun bilişsel düzeylere göre dağılımında; 13 sorunun hatırlama, 5 sorunun ise anlama basamağında yer aldığı belirlenmiştir. Diğer bilişsel süreçlere yönelik herhangi bir soruya ise rastlanmamıştır. Soruların bilgi düzleminde dağılımı ise aşağıdaki şekilde ortaya çıkmıştır:

Tablo 4.20. “Çevremizde Dinin İzleri” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		✓		
AUS-2		✓		
AUS-3		✓		
BDS-1	✓			
BDS-2	✓			
BDS-3	✓			
BDS-4	✓			
BDS-5	✓			
BDS-6	✓			
BDS-7	✓			
ÇSS-1	✓			
ÇSS-2	✓			
ÇSS-3	✓			
ÇSS-4		✓		
ÇSS-5	✓			
ÇSS-6	✓			
ÇSS-7	✓			
ÇSS-8	✓			
Toplam	14	4	-	-

Tablo 4.20 incelendiğinde, “Çevremizde Dinin İzleri” ünitesine ait değerlendirme sorularının toplam 18 maddeden oluştuğu görülmektedir. Bu soruların 14’ü olgusal bilgi düzeyinde, 4’ü kavramsal bilgi düzeyinde yer almaktadır. Soruların YBT’ye göre dağılımı ise aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4.21. “Çevremizde Dinin İzleri” ünite sorularının YBT’de dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1	ÇSS-1				
	BDS-2	ÇSS-3				
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	BDS-6					
	BDS-7					
	ÇSS-2					
Kavramsal Bilgi	AUS-1	AUS-2				
		AUS-3				
		ÇSS-4				
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.21 incelendiğinde, “Çevremizde Dinin İzleri” ünitesine ait 18 sorunun YBT doğrultusunda dağılımı şu şekilde belirlenmiştir: Bilişsel süreç düzeyinde hatırlama, bilgi düzeyinde ise olgusal bilgi kategorisinde 12 soru bulunmaktadır. Bunun yanında hatırlama kategorisi ile kavramsal bilgi kategorisinin kesişiminde yer alan 1 soru tespit edilmiştir. Anlama kategorisine karşılık gelen olgusal bilgi düzeyinde 2; kavramsal bilgi düzeyinde 3 soru tespit edilmiştir. Bu sınıflandırma dışında kalan diğer bilişsel süreç ve bilgi düzeylerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Genel olarak baktığımız zaman araştırmamızın birinci alt problemine ilişkin bulgular şu şekildedir. 5. sınıf DKAB ders kitabında yer alan beş ünitenin tamamı 100 sorudan oluşmuştur. Toplam 100 soru YBT matrisine göre analiz edilmiş; elde edilen bulgular toplam frekans ve yüzde değerleri üzerinden Tablo 4.22’de sunulmuştur.

Tablo 4.22 “5. Sınıf DKAB ünite sonu sorularının YBT genel dağılım matrisi”

Bilgi Boyutu	Bilişsel Süreç Boyutu													
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Olgusal bilgi	56	56	16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	72	72
Kavramsal bilgi	8	8	16	16	-	-	1	1	-	-	-	-	25	25
İşlemsel bilgi	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
Üstbilişsel bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	66	66	33	33	-	-	1	1	-	-	-	-	100	100

Bilişsel süreç boyutu verileri incelendiğinde; 100 sorunun %66’sının "Hatırlama" basamağında yer aldığı görülmektedir. Bunu %33 oranıyla "Anlama" basamağı takip etmektedir. "Çözümleme" basamağında ise yalnızca %1 düzeyinde bir soru tespit edilmiştir. Uygulama, Değerlendirme ve Yaratma basamaklarına yönelik herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Bilgi boyutu açısından yapılan analiz sonucunda; soruların %72’sinin "Olgusal Bilgi", %25’inin "Kavramsal Bilgi" ve %3’ünün "İşlemsel Bilgi" düzeyinde olduğu saptanmıştır. Üstbilişsel bilgi boyutuna dair herhangi bir bulgu elde edilmemiştir.

Bilgi boyutu ile bilişsel süreç boyutunun kesişiminden elde edilen bulgular şöyledir:

- Soruların yarısından fazlasının (56) "Olgusal Bilgi-Hatırlama" kesişim kümesinde toplandığı görülmektedir.
- "Anlama" süreci ile kesişen soruların 16 tanesi Olgusal Bilgi, 16 tanesi ise Kavramsal Bilgi boyutundadır.
- Kavramsal Bilgi boyutundaki soruların 8'i Hatırlama, 1'i ise Çözümleme basamağındadır.
- İşlemsel Bilgi boyutunda yer alan soruların 2'si Hatırlama, 1'i ise Anlama basamağında ölçülmüştür.

4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

“6. Sınıf DKAB ders kitabındaki ünite sonu soru setlerinin YBT bağlamında hangi bilişsel düzeylerde yoğunlaştığı” başlığı altında, 6. sınıf ünite değerlendirme soruları her ünite için ayrı ayrı incelenmiştir. Öncelikle soruların türleri belirlenmiş, ardından her soru analiz edilerek YBT tablosundaki ilgili bilişsel düzeylere yerleştirilmiştir.

Tablo 4.23. 6. sınıf DKAB ünite isimleri ve soru dağılımları.

Ünite Adı	“Peygamberler ve İlahi Kitap İnanıcı”	“Namaz”	“Zararlı Alışkanlıklar”	“Hz. Muhammed’in (SAV) Hayatı”	“Temel Değerlerimiz”	Toplam
Soru sayısı	20	20	20	20	20	100

Tablo 4.23’e bakıldığı zaman 6.sınıf DKAB kitabı beş üniteden oluşmakta ve her ünitedeki soru sayısının eşit olduğu görülmüştür. Bu ünitelerde toplamda 100 soru sorulmuştur.

Araştırmanın 6. sınıf düzeyindeki ilk ünitesi olan “**Peygamberler ve İlahi Kitap İnanıcı**” ünitesindeki soruların türlerine göre dağılımı Tablo 4.24’te verilmiştir.

Tablo 4.24. “Peygamberler ve İlahi Kitap İnanıcı” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	5	5	5	20

Tablo 4.24 incelendiğinde, “Peygamberler ve İlahi Kitap İnanıcı” ünitesinin sonunda yer alan değerlendirme bölümünde 5 açık uçlu, 5 boşluk doldurma, 5 çoktan seçmeli ve 5 doğru–yanlış sorusu olmak üzere toplam 20 sorunun bulunduğu görülmektedir. Bu soruların bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı ise şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4.25. “Peygamberler ve İlahi Kitap İnancı” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	<i>Hatırlama</i>	<i>Anlama</i>	<i>Uygulama</i>	<i>Çözümleme</i>	<i>Değerlendirme</i>	<i>Yaratma</i>
AUS-1	V					
AUS-2		V				
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5	V					
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1	V					
ÇSS-2		V				
ÇSS-3	V					
ÇSS-4		V				
ÇSS-5	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
Toplam	15	5	-	-	-	-

Tablo 4.25 incelendiğinde, “Peygamberler ve İlahi Kitap İnancı” ünitesindeki toplam 20 sorunun bilişsel süreç boyutu açısından 15’inin hatırlama ve 5 tanesinin de anlama düzeyinde yer aldığı görülmektedir. Diğer düzeylerde herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların bilgi boyutuna göre dağılımı ise şu şekilde özetlenmektedir:

Tablo 4.26. “Peygamberler ve İlahi Kitap İnancı” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1	V			
AUS-2		V		
AUS-3		V		
AUS-4		V		
AUS-5	V			
BDS-1	V			
BDS-2	V			
BDS-3	V			
BDS-4	V			
BDS-5	V			
ÇSS-1	V			
ÇSS-2		V		
ÇSS-3	V			
ÇSS-4		V		
ÇSS-5	V			
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
Toplam	15	5	-	-

Tablo 4.26 incelendiğinde, “Peygamberler ve İlahi Kitap İnancı” ünitesine ait değerlendirme bölümünde yer alan toplam 20 sorunun 15’inin olgusal bilgi, 5’inin kavramsal bilgi düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Soruların YBT’ye göre sınıflandırılması ise şu şekildedir:

Tablo 4.27.“Peygamberler ve İlahi Kitap İnancı” sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	AUS-1					
	AUS-5					
	BDS-1					
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	ÇSS-1					
	ÇSS-3					
	ÇSS-5					
	DYS-1					
	DYS-3					
	DYS-4					
	DYS-5					
Kavramsal Bilgi	DYS-2	AUS-2				
		AUS-3				
		AUS-4				
		ÇSS-2				
		ÇSS-4				
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.27 incelendiğinde, “Peygamberler ve İlahi Kitap İnancı” ünitesine ait 20 sorunun YBT kapsamındaki dağılımı şu şekilde ortaya çıkmaktadır: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama, bilgi boyutunda ise olgusal bilgi düzeyinde yer alan 14 soru bulunmaktadır. Bilişsel süreç boyutunda hatırlama, bilgi boyutunda ise kavramsal bilgi düzeyinde yer alan 1 soru bulunmaktadır. Anlama basamağında olup kavramsal bilgi boyutuna karşılık gelen 5 soru tespit edilmiştir. Bu sınıflandırmanın dışında kalan diğer bilişsel süreç ve bilgi düzeylerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Araştırmanın ikinci ünitesini oluşturan “**Namaz**” ünitesine ait değerlendirme sorularının, soru türleri bakımından dağılımı aşağıdaki şekilde ortaya konulmuştur:

Tablo 4.28. “Namaz” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	5	5	5	20

Tablo 4.28 incelendiğinde, “Namaz” ünitesinin değerlendirme bölümünde 5 açık uçlu, 5 boşluk doldurma, 5 çoktan seçmeli ve 5 doğru–yanlış sorusu olmak üzere toplam 20 sorunun yer aldığı görülmektedir. Bu soruların bilişsel süreç boyutundaki dağılımı ise şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4.29. “Namaz” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2	V					
AUS-3	V					
AUS-4		V				
AUS-5		V				
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1	V					
ÇSS-2	V					
ÇSS-3		V				
ÇSS-4	V					
ÇSS-5	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
Toplam	16	4	-	-	-	-

Tablo 4.29 incelendiğinde, “Namaz” ünitesinde yer alan toplam 20 sorunun bilişsel süreç boyutu açısından 16’sının hatırlama, 4’ünün ise anlama düzeyinde olduğu görülmektedir. Bunun dışında kalan diğer bilişsel süreç basamaklarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların bilgi boyutuna göre dağılımı ise şu şekilde özetlenmektedir:

Tablo 4.30. “Namaz” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2	V			
AUS-3	V			
AUS-4	V			
AUS-5		V		
BDS-1	V			
BDS-2	V			
BDS-3	V			
BDS-4	V			
BDS-5	V			
ÇSS-1		V		
ÇSS-2	V			
ÇSS-3		V		
ÇSS-4	V			
ÇSS-5	V			
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
Toplam	16	4	-	-

Tablo 4.30 incelendiğinde, “Namaz” ünitesine ait değerlendirme bölümünde yer alan toplam 20 sorudan 16’sının olgusal bilgi, 4’ünün ise kavramsal bilgi düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, işlemsel ve üstbilişsel bilgi kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların YBT açısından sınıflandırılması ise şu şekildedir:

Tablo 4.31. “Namaz” ünite sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	AUS-2	AUS-4				
	AUS-3					
	BDS-1					
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	ÇSS-2					
	ÇSS-4					
	ÇSS-5					
	DYS-1					
	DYS-2					
	DYS-3					
	DYS-4					
	DYS-5					
Kavramsal Bilgi	ÇSS-1	AUS-1 AUS-5 ÇSS-3				
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.31 incelendiğinde, “Namaz” ünitesine ait 20 sorunun YBT bağlamındaki dağılımı şu şekilde ortaya çıkmaktadır: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama, bilgi boyutunda ise olgusal bilgi düzeyinde 15 soru; kavramsal bilgi düzeyinde 1 soru bulunmaktadır. Anlama basamağına karşılık gelen sorulardan 1’i olgusal bilgi, 3’ü ise kavramsal bilgi düzeyindedir. Bu kategorilerin dışında kalan diğer bilişsel süreç ve bilgi boyutlarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Araştırmanın üçüncü ünitesini oluşturan “**Zararlı Alışkanlıklar**” ünitesine ait değerlendirme sorularının, soru türleri bakımından dağılımı aşağıdaki şekilde ortaya konulmuştur.

Tablo 4.32. “Zararlı Alışkanlıklar” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	5	5	5	20

Tablo 4.32 incelendiğinde, “Zararlı Alışkanlıklar” ünitesinin değerlendirme bölümünde 5 açık uçlu, 5 boşluk doldurma, 5 çoktan seçmeli ve 5 doğru–yanlış sorusu olmak üzere toplam 20 sorunun yer aldığı görülmektedir. Bu soruların bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı ise şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4.33.“Zararlı Alışkanlıklar” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	<i>Hatırlama</i>	<i>Anlama</i>	<i>Uygulama</i>	<i>Çözümleme</i>	<i>Değerlendirme</i>	<i>Yaratma</i>
AUS-1				V		
AUS-2	V					
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5	V					
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1				V		
ÇSS-2		V				
ÇSS-3		V				
ÇSS-4	V					
ÇSS-5	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
Toplam	14	4	-	2	-	-

Tablo 4.33 incelendiğinde, “Zararlı Alışkanlıklar” ünitesinde yer alan toplam 20 sorunun bilişsel süreç boyutu açısından 14’ünün hatırlama, 4’ünün anlama ve 2’sinin çözümleme düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bunun dışındaki bilişsel süreç basamaklarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların bilgi boyutuna ilişkin dağılımı ise şu şekilde özetlenmektedir:

Tablo 4.34. “Zararlı Alışkanlıklar” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		✓		
AUS-2		✓		
AUS-3		✓		
AUS-4	✓			
AUS-5	✓			
BDS-1	✓			
BDS-2	✓			
BDS-3	✓			
BDS-4	✓			
BDS-5	✓			
ÇSS-1		✓		
ÇSS-2		✓		
ÇSS-3		✓		
ÇSS-4		✓		
ÇSS-5	✓			
DYS-1		✓		
DYS-2		✓		
DYS-3		✓		
DYS-4	✓			
DYS-5	✓			
Toplam	10	10	-	-

Tablo 4.34 incelendiğinde, “Zararlı Alışkanlıklar” ünitesine ait değerlendirme bölümünde yer alan toplam 20 sorudan 10’unun olgusal bilgi, diğer 10’unun ise kavramsal bilgi düzeyinde olduğu görülmektedir. Soruların YBT’ye göre sınıflandırılması ise şu şekildedir:

Tablo 4.35. “Zararlı Alışkanlıklar” sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	AUS-5	AUS-4				
	BDS-1					
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	ÇSS-5					
	DYS-4					
	DYS-5					
	Kavramsal Bilgi	AUS-2	AUS-3		AUS-1	
ÇSS-4		ÇSS-2		ÇSS-1		
DYS-1		ÇSS-3				
DYS-2						
DYS-3						
İşlemsel B.						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.35 incelendiğinde, “Zararlı Alışkanlıklar” ünitesine ait 20 sorunun YBT kapsamında şu şekilde dağıldığı görülmektedir: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama, bilgi

boyutunda olgusal bilgi düzeyinde 9 soru; yine hatırlama basamağında olup kavramsal bilgi düzeyinde 5 soru bulunmaktadır. Anlama basamağına karşılık gelen sorulardan 1’i olgusal bilgi, 3’ü ise kavramsal bilgi düzeyindedir. Çözümleme basamağında yer alan 2 sorunun her ikisi de kavramsal bilgi düzeyindedir. Bu dağılımın dışında kalan diğer bilişsel süreç ve bilgi kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Çalışmanın dördüncü ünitesini oluşturan “Hz. Muhammed’in (SAV) Hayatı” konusuna ait ünite değerlendirme sorularının, soru türlerine göre dağılımı aşağıdaki şekilde sunulmuştur:

Tablo 4.36. “Hz Muhammed’in (SAV) Hayatı” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	5	5	5	20

Tablo 4.36 incelendiğinde, “Hz. Muhammed’in (SAV) Hayatı” ünitesinin sonunda yer alan değerlendirme bölümünde 5 açık uçlu, 5 boşluk doldurma, 5 çoktan seçmeli ve 5 doğru–yanlış sorusu olmak üzere toplam 20 sorunun bulunduğu görülmektedir. Bu soruların bilişsel süreç boyutundaki dağılımı ise şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4.37. “Hz Muhammed’in(SAV) Hayatı” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2		V				
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5					V	
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1	V					
ÇSS-2		V				
ÇSS-3	V					
ÇSS-4	V					
ÇSS-5	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
Toplam	14	5	-	-	1	-

Tablo 4.37 incelendiğinde, “Hz. Muhammed’in (SAV) Hayatı” ünitesinde yer alan toplam 20 sorunun bilişsel süreç boyutu açısından 14’ünün hatırlama, 5’inin anlama ve 1’inin değerlendirme düzeyinde olduğu görülmektedir. Bunun dışında kalan bilişsel süreç basamaklarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların bilgi boyutuna ilişkin dağılımı ise şu şekilde özetlenmektedir:

Tablo 4.38. “Hz Muhammed’in (SAV) Hayatı” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1	V			
AUS-2		V		
AUS-3		V		
AUS-4		V		
AUS-5		V		
BDS-1	V			
BDS-2	V			
BDS-3	V			
BDS-4	V			
BDS-5	V			
ÇSS-1	V			
ÇSS-2		V		
ÇSS-3		V		
ÇSS-4	V			
ÇSS-5	V			
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
Toplam	14	6	-	-

Tablo 4.38 incelendiğinde, “Hz. Muhammed’in (SAV) Hayatı” ünitesine ait değerlendirme bölümünde yer alan toplam 20 sorudan 14’ünün olgusal bilgi, 6’sının ise kavramsal bilgi düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Soruların YBT kapsamında sınıflandırılması ise şu şekildedir:

Tablo 4.39. “Hz Muhammed’in(SAV) Hayatı” sorularının YBT’de dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	ÇSS-1	AUS-1				
	ÇSS-4					
	ÇSS-5					
	BDS-1					
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	DYS-1					
	DYS-2					
	DYS-3					
	DYS-4					
	DYS-5					
Kavramsal Bilgi	ÇSS-3	AUS-2			AUS-5	
		AUS-3				
		AUS-4				
		ÇSS-2				
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.39 incelendiğinde, “Hz. Muhammed’in (SAV) Hayatı” ünitesine ait 20 sorunun YBT doğrultusundaki dağılımı şu şekilde ortaya çıkmaktadır: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama, bilgi boyutunda olgusal bilgi düzeyinde 13 soru; yine hatırlama basamağında olup kavramsal bilgi düzeyinde 1 soru bulunmaktadır. Anlama basamağına karşılık gelen sorulardan 1’i olgusal, 4’ü ise kavramsal bilgi düzeyindedir. Ayrıca, değerlendirme basamağında yer alan 1 sorunun kavramsal bilgi düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu kategoriler dışında kalan diğer bilişsel süreç ve bilgi düzeylerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Çalışmanın beşinci ünitesini oluşturan “**Temel Değerlerimiz**” konusuna ait ünite değerlendirme sorularının, soru türleri bakımından dağılımı aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 4.40. “Temel Değerlerimiz” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	5	5	5	20

Tablo 4.40 incelendiğinde, “Temel Değerlerimiz” ünitesinin sonunda yer alan değerlendirme bölümünde 5 açık uçlu, 5 boşluk doldurma, 8 çoktan seçmeli ve 5 doğru–yanlış sorusu olmak üzere toplam 20 sorunun bulunduğu görülmektedir. Bu soruların bilişsel süreç boyutundaki dağılımı ise şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4.41.“Temel Değerlerimiz” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	<i>Hatırlama</i>	<i>Anlama</i>	<i>Uygulama</i>	<i>Çözümleme</i>	<i>Değerlendirme</i>	<i>Yaratma</i>
AUS-1		V				
AUS-2		V				
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5		V				
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1	V					
ÇSS-2		V				
ÇSS-3		V				
ÇSS-4	V					
ÇSS-5		V				
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
Toplam	12	8	-	-	-	-

Tablo 4.41 incelendiğinde, “Temel Değerlerimiz” ünitesinde yer alan toplam 20 sorunun bilişsel süreç boyutu açısından 12’sinin hatırlama, 8’inin ise anlama düzeyinde olduğu görülmektedir. Bunun dışında kalan bilişsel süreç basamaklarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların bilgi boyutuna ilişkin dağılımı ise şu şekilde özetlenmektedir:

Tablo 4.42. “Temel Değerlerimiz” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		✓		
AUS-2		✓		
AUS-3		✓		
AUS-4		✓		
AUS-5		✓		
BDS-1	✓			
BDS-2	✓			
BDS-3	✓			
BDS-4	✓			
BDS-5	✓			
ÇSS-1	✓			
ÇSS-2	✓			
ÇSS-3		✓		
ÇSS-4	✓			
ÇSS-5		✓		
DYS-1	✓			
DYS-2	✓			
DYS-3	✓			
DYS-4		✓		
DYS-5	✓			
Toplam	12	8	-	-

Tablo 4.42 incelendiğinde, “Temel Değerlerimiz” ünitesine ait değerlendirme bölümünde yer alan toplam 20 sorudan 12’sinin olgusal bilgi, 8’inin ise kavramsal bilgi düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Soruların YBT bağlamındaki sınıflandırılması ise şu şekildedir:

Tablo 4.43. “Temel Değerlerimiz” sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1	ÇSS-2				
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	ÇSS-1					
	ÇSS-4					
	DYS-1					
	DYS-2					
	DYS-3					
DYS-5						
Kavramsal Bilgi	DYS-4	AUS-1				
		AUS-2				
		AUS-3				
		AUS-4				
		AUS-5				
İşlemsel Bilgi		ÇSS-3				
		ÇSS-5				
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.43 incelendiğinde, “Temel Değerlerimiz” ünitesine ait 20 sorunun YBT doğrultusundaki dağılımı şu şekilde ortaya çıkmaktadır: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama, bilgi boyutunda olgusal bilgi düzeyinde 11 soru; kavramsal bilgi düzeyinde 1 soru yer almaktadır. Anlama basamağında olup olgusal bilgi düzeyinde 1 soru ve yine anlama basamağında yer alıp kavramsal bilgi düzeyinde 7 soru bulunmaktadır. Bu kategoriler dışında kalan diğer bilişsel süreç ve bilgi düzeylerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Genel olarak baktığımız zaman araştırmamızın ikinci alt problemine ilişkin bulgular şu şekildedir. 6. sınıf DKAB ders kitabında yer alan beş ünitenin tamamı 100 sorudan oluşmuştur. Bu 100 soru YBT matrisine göre analiz edilmiş; elde edilen bulgular toplam frekans ve yüzde değerleri üzerinden Tablo 4.44'de sunulmuştur.

Tablo 4.44 “6. Sınıf DKAB ünite sonu sorularının YBT genel dağılım matrisi”

Bilgi Boyutu	Bilişsel Süreç Boyutu													
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Olgusal bilgi	62	62	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	66	66
Kavramsal bilgi	9	9	22	22	-	-	2	2	1	1	-	-	34	34
İşlemsel bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Üstbilişsel bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	71	71	26	26	-	-	2	2	1	1	-	-	100	100

Bilişsel süreç boyutu verilerine göre; incelenen 100 sorunun %71'inin "Hatırlama" basamağında yer aldığı saptanmıştır. Bunu %26 oranıyla "Anlama" basamağı takip etmektedir. Üst düzey bilişsel süreçlerde ise %2 oranında "Çözümleme" ve %1 oranında "Değerlendirme" düzeyinde soru tespit edilmiştir. Uygulama ve Yaratma basamaklarına yönelik herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Bilgi boyutu açısından yapılan analiz sonucunda; soruların %66'sının "Olgusal Bilgi" ve %34'ünün "Kavramsal Bilgi" düzeyinde olduğu görülmektedir. 6. sınıf düzeyi ünite sonu sorularında “İşlemsel Bilgi ve Üstbilişsel Bilgi” boyutuna dair herhangi bir bulgu elde edilmemiştir.

Bilgi boyutu ile bilişsel süreç boyutunun kesişiminden elde edilen bulgular şu şekildedir:

- Soruların büyük çoğunluğu (62) "Olgusal Bilgi-Hatırlama" kesişim kümesinde yer almaktadır.
- "Anlama" süreci ile kesişen soruların 22 tanesi kavramsal bilgi, 4 tanesi ise olgusal bilgi boyutundadır.
- Kavramsal Bilgi boyutundaki diğer soruların dağılımı; 9 soru hatırlama, 2 soru çözümlene ve 1 soru da değerlendirme şeklindedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

“7. Sınıf DKAB ders kitabındaki ünite sonu soru setlerinin YBT bağlamında hangi bilişsel düzeylerde yoğunlaştığı” başlığı altında, 7. sınıf ünite değerlendirme soruları her ünite için ayrı ayrı incelenmiştir. Öncelikle soruların türleri belirlenmiş, ardından her soru analiz edilerek YBT tablosundaki ilgili bilişsel düzeylere yerleştirilmiştir.

Tablo 4.45. 7. sınıf DKAB dersi ünite isimleri ve soru dağılımları.

Ünite Adı	Melek ve Ahiret İnancı	Hac ve Kurban	Ahlaki Davranışlar	Allah'ın (cc) Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed (SAV)	İslam Düşüncesinde Yorumlar	Toplam
Soru sayısı	19	28	24	18	20	109

Tablo 4.45'e bakıldığı zaman 7.sınıf DKAB kitabı beş üniteden oluşmakta ve her ünitedeki soru sayısı diğerlerinden farklı olduğu görülmüştür. Bu ünitelerde toplamda 109 soru sorulmuştur.

Araştırmanın 7. sınıf düzeyindeki ilk ünitesi olan “**Melek ve Ahiret İnancı**” ünite değerlendirme sorularının soru türlerine göre dağılımı şu şekildedir.

Tablo 4.46. “Melek ve Ahiret İnancı” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
6	1	5	7	19

Tablo 4.46 incelendiğinde, “Melek ve Ahiret İnancı” ünitesinin sonunda yer alan değerlendirme bölümünde 6 açık uçlu, 1 boşluk doldurma, 5 çoktan seçmeli ve 7 doğru–yanlış sorusu olmak üzere toplam 19 sorunun bulunduğu görülmektedir. Bu soruların bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı ise şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4.47. “Melek ve Ahiret İnancı” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2	V					
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5		V				
AUS-6		V				
BDS-1	V					
ÇSS-1	V					
ÇSS-2	V					
ÇSS-3	V					
ÇSS-4	V					
ÇSS-5	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
DYS-6	V					
DYS-7	V					
Toplam	14	5	-	-	-	-

Tablo 4.47 incelendiğinde, “Melek ve Ahiret İnancı” ünitesinde yer alan toplam 19 değerlendirme sorusunun bilişsel süreç düzeylerine göre dağılımında, 14 sorunun hatırlama, 5 sorunun ise anlama basamağında toplandığı görülmektedir. Buna karşılık, uygulama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma düzeylerine ilişkin herhangi bir soruya yer verilmediği tespit edilmiştir. Soruların bilgi boyutundaki dağılımı ise aşağıdaki şekilde ortaya çıkmaktadır:

Tablo 4.48. “Melek ve Ahiret İnancı” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2		V		
AUS-3		V		
AUS-4	V			
AUS-5		V		
AUS-6	V			
BDS-1	V			
ÇSS-1	V			
ÇSS-2	V			
ÇSS-3	V			
ÇSS-4	V			
ÇSS-5	V			
DYS-1		V		
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
DYS-6	V			
DYS-7	V			
Toplam	14	5	-	-

Tablo 4.48 incelendiğinde, “Melek ve Ahiret İnancı” ünitesine ait ünite değerlendirme bölümünde yer alan toplam 19 sorudan 14’ünün olgusal bilgi, 5’inin ise kavramsal bilgi düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre soruların YBT çerçevesinde dağılımı şu şekildedir:

Tablo 4.49. “Melek ve Ahiret İnancı” sorularının YBT’de dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1	AUS-4				
	ÇSS-1	AUS-6				
	ÇSS-2					
	ÇSS-3					
	ÇSS-4					
	ÇSS-5					
	DYS-2					
	DYS-3					
	DYS-4					
	DYS-5					
Kavramsal Bilgi	AUS-2	AUS-1				
	DYS-1	AUS-3				
		AUS-5				
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.49 incelendiğinde “Melek ve Ahiret İnancı” ünitesinde yer alan toplam 19 sorunun YBT doğrultusunda dağılımı şu şekildedir: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama, bilgi

boyutunda ise olgusal bilgi düzeyinde yer alan 12 soru bulunmaktadır. Hatırlama basamağında olup kavramsal bilgi düzeyinde yer alan soru sayısı 2’dir. Anlama basamağında bulunan sorulardan 2’si olgusal bilgi, 3’ü ise kavramsal bilgi düzeyindedir. Bunun dışında YBT’nin diğer bilişsel süreç ve bilgi boyutlarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Çalışmanın ikinci ünitesini oluşturan “**Hac ve Kurban**” konusuna ait ünite değerlendirme sorularının, soru türleri bakımından dağılımı aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 4.50. “Hac ve Kurban” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	7	9	7	28

Tablo 4.50’ye bakıldığında “Hac ve Kurban” ünitesi sonunda yer alan değerlendirme bölümünde toplam 28 sorunun bulunduğu görülmektedir. Bu sorular; 5 açık uçlu, 7 boşluk doldurma, 9 çoktan seçmeli ve 7 doğru–yanlış sorusundan oluşmaktadır. Soruların bilişsel süreç boyutlarına göre dağılımı ise şu şekilde ortaya çıkmaktadır:

Tablo 4.51. “Hac ve Kurban” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		✓				
AUS-2		✓				
AUS-3		✓				
AUS-4		✓				
AUS-5	✓					
BDS-1	✓					
BDS-2	✓					
BDS-3	✓					
BDS-4	✓					
BDS-5	✓					
BDS-6	✓					
BDS-7	✓					
ÇSS-1	✓					
ÇSS-2	✓					
ÇSS-3	✓					
ÇSS-4	✓					
ÇSS-5	✓					
ÇSS-6	✓					
ÇSS-7	✓					
ÇSS-8	✓					
ÇSS-9	✓					
DYS-1	✓					
DYS-2	✓					
DYS-3	✓					
DYS-4	✓					
DYS-5	✓					
DYS-6	✓					
DYS-7	✓					
Toplam	24	4	-	-	-	-

Tablo 4.51 incelendiğinde “Hac ve Kurban” ünitesinde yer alan toplam 28 sorunun 24’ünün hatırlama, 4’ünün ise anlama basamağında yer aldığı belirlenmiştir. Bilişsel süreç boyutunun diğer düzeylerine yönelik herhangi bir soruya ise rastlanmamıştır. Soruların bilgi düzeyinde dağılımı ise şu şekilde ifade edilebilir:

Tablo 4.52. “Hac ve Kurban” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2		V		
AUS-3			V	
AUS-4		V		
AUS-5	V			
BDS-1	V			
BDS-2	V			
BDS-3	V			
BDS-4	V			
BDS-5	V			
BDS-6	V			
BDS-7	V			
ÇSS-1	V			
ÇSS-2	V			
ÇSS-3	V			
ÇSS-4	V			
ÇSS-5	V			
ÇSS-6		V		
ÇSS-7	V			
ÇSS-8	V			
ÇSS-9	V			
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
DYS-6	V			
DYS-7	V			
Toplam	23	4	1	-

Tablo 4.52 incelendiğinde “Hac ve Kurban” ünitesinin değerlendirme kısmında yer alan 28 sorudan 23’ünün olgusal bilgi, 4’ünün kavramsal bilgi ve 1’inin işlemsel bilgi basamağında bulunduğu görülmektedir. Üstbilişsel bilgi düzeyine yönelik herhangi bir soruya ise bu üniteye yer verilmemiştir. Soruların YBT bağlamındaki dağılımı şu şekildedir:

Tablo 4.53. “Hac ve Kurban” sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	AUS-5					
	BDS-1					
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	BDS-6					
	BDS-7					
	ÇSS-1					
	ÇSS-2					
	ÇSS-3					
	ÇSS-4					
	ÇSS-5					
	ÇSS-7					
	ÇSS-8					
	ÇSS-9					
	DYS-1					
	DYS-2					
	DYS-3					
	DYS-4					
	DYS-5					
	DYS-6					
	DYS-7					
Kavramsal Bilgi	ÇSS-6	AUS-1				
		AUS-2				
		AUS-4				
İşlemsel Bilgi		AUS-3				
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.53 incelendiğinde “Hac ve Kurban” ünitesine ait 28 sorunun YBT’ye göre dağılımının şu şekilde olduğu görülmektedir: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama, bilgi boyutunda olgusal bilgi düzeyinde yer alan 23 soru bulunmaktadır. Bunun yanında, hatırlama basamağı ile kavramsal bilgi basamağının kesişimin de 1 soru yer almaktadır. Anlama basamağına yönelik olarak kavramsal bilgi düzeyinde 3 soru, işlemsel bilgi düzeyinde ise 1 soru bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer bilişsel süreç ve bilgi boyutlarında ise herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Araştırmanın diğer ünitesi olan “**Ahlaki Davranışlar**” ünite değerlendirme sorularının türlerine dağılımı şöyledir:

Tablo 4.54. “Ahlaki Davranışlar” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	7	5	7	24

Tablo 4.54 incelendiğinde, “Ahlaki Davranışlar” ünitesinin sonunda yer alan değerlendirme bölümünde toplam 24 sorunun bulunduğu görülmektedir. Bu sorular; 5 açık uçlu, 7 boşluk doldurma, 5 çoktan seçmeli ve 7 doğru–yanlış maddesinden oluşmaktadır. Söz konusu soruların bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı ise aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4.55. “Ahlaki Davranışlar” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2		V				
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5		V				
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
BDS-6	V					
BDS-7	V					
ÇSS-1	V					
ÇSS-2		V				
ÇSS-3	V					
ÇSS-4	V					
ÇSS-5	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
DYS-6	V					
DYS-7	V					
Toplam	18	6	-	-	-	-

Tablo 4.55’in incelenmesi sonucunda, “Ahlaki Davranışlar” ünitesinde yer alan toplam 24 değerlendirme sorusunun bilişsel süreç boyutuna göre iki düzeyde toplandığı görülmektedir. Soruların 18’i hatırlama, 6’sı ise anlama düzeyinde sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda, üst düzey bilişsel süreçlere yönelik herhangi bir soruya yer verilmediği tespit edilmiştir.

Soruların bilgi düzeyinde dağılımı ise aşağıdaki biçimdedir:

Tablo 4.56. “Ahlaki Davranışlar” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		✓		
AUS-2		✓		
AUS-3		✓		
AUS-4		✓		
AUS-5	✓			
BDS-1	✓			
BDS-2	✓			
BDS-3	✓			
BDS-4	✓			
BDS-5	✓			
BDS-6	✓			
BDS-7	✓			
ÇSS-1	✓			
ÇSS-2		✓		
ÇSS-3		✓		
ÇSS-4	✓			
ÇSS-5	✓			
DYS-1	✓			
DYS-2		✓		
DYS-3	✓			
DYS-4	✓			
DYS-5		✓		
DYS-6		✓		
DYS-7		✓		
Toplam	14	10	-	-

Tablo 4.56 incelendiğinde, “Ahlaki Davranışlar” ünitesine yönelik değerlendirme bölümünde yer alan toplam 24 sorunun bilgi boyutuna göre dağılımının şu şekilde olduğu görülmektedir: Soruların 14’ü olgusal bilgi, 10’u ise kavramsal bilgi düzeyindedir. Değerlendirme kapsamında işlemsel ya da üstbilişsel bilgi kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda, soruların YBT’ye göre sınıflandırılması aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir:

Tablo 4.57. “Ahlaki Davranışlar” sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1	AUS-5				
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	BDS-6					
	BDS-7					
	ÇSS-1					
	ÇSS-4					
	ÇSS-5					
	DYS-1					
	DYS-3					
	DYS-4					
Kavramsal Bilgi	ÇSS-3	AUS-1				
	DYS-2	AUS-2				
	DYS-5	AUS-3				
	DYS-6	AUS-4				
	DYS-7	ÇSS-2				
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.57 incelendiğinde, “Ahlaki Davranışlar” ünitesine ait toplam 24 değerlendirme sorusunun YBT’ye göre dağılımı şu şekilde belirlenmiştir: Bilişsel süreç boyutunda *hatırlama* düzeyinde yer alan sorulardan 13’ü olgusal bilgi, 5’i ise kavramsal bilgi kategorisindedir. *Anlama* düzeyindeki sorular incelendiğinde, bunların 1’inin olgusal bilgi, 5’inin ise kavramsal bilgi basamağında toplandığı görülmektedir. Diğer bilişsel süreç ve bilgi boyutlarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

“Allah’ın (cc) Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed (SAV)” başlıklı dördüncü ünitenin değerlendirme soruları incelendiğinde, soruların türlerine göre dağılımının aşağıdaki şekilde gerçekleştiği görülmektedir:

Tablo 4.58. “Allah’ın (cc) Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed (SAV)” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
6	1	4	7	18

Tablo 4.58 incelendiğinde, ünite değerlendirme bölümünde toplam 18 sorunun yer aldığı görülmektedir. Bu sorular; 6 açık uçlu, 1 boşluk doldurma, 4 çoktan seçmeli ve 7 doğru–yanlış sorusundan oluşmaktadır. Söz konusu değerlendirme maddelerinin bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.59. “Allah’ın (cc) Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed (SAV)” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1	V					
AUS-2		V				
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5	V					
AUS-6		V				
BDS-1	V					
ÇSS-1		V				
ÇSS-2	V					
ÇSS-3		V				
ÇSS-4	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
DYS-6	V					
DYS-7	V					
Toplam	12	6	-	-	-	-

Tablo 4.59 incelendiğinde, “Allah’ın (cc) Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed (SAV)” ünitesi kapsamındaki toplam 18 sorunun bilişsel düzeyler açısından dağılımı incelendiğinde; soruların 12’sinin hatırlama, 6’sının ise anlama basamağında yer aldığı belirlenmiştir. Üst düzey bilişsel süreçleri içeren diğer basamaklarda herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların bilgi boyutuna göre dağılımı ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.60. “Allah’ın (cc) Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed (SAV)” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2		V		
AUS-3		V		
AUS-4		V		
AUS-5		V		
AUS-6		V		
BDS-1	V			
ÇSS-1		V		
ÇSS-2	V			
ÇSS-3		V		
ÇSS-4	V			
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
DYS-6	V			
DYS-7	V			
Toplam	10	8	-	-

Tablo 4.60 incelendiğinde, “Allah’ın (cc) Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed (SAV)” ünitesine ilişkin değerlendirme bölümünde yer alan toplam 18 sorunun bilgi boyutu açısından ağırlıklı olarak alt düzey kategorilerde toplandığı görülmüştür. Soruların 10’u olgusal bilgi düzeyinde, 8’i ise kavramsal bilgi düzeyinde sınıflandırılmıştır. Buna karşılık, işlemsel ve üstbilişsel bilgi düzeylerine yönelik herhangi bir soruya yer verilmediği tespit edilmiştir. Söz konusu soruların YBT çerçevesinde dağılımı aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.61. “Allah’ın (cc) Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed (SAV)” sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1					
	ÇSS-2					
	ÇSS-4					
	DYS-1					
	DYS-2					
	DYS-3					
	DYS-4					
	DYS-5					
Kavramsal Bilgi	AUS-1	AUS-2				
	AUS-5	AUS-3				
		AUS-4				
		AUS-6				
		ÇSS-1				
		ÇSS-3				
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.61 incelendiğinde, “Allah’ın (cc) Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed (SAV)” ünitesine ilişkin toplam 18 değerlendirici sorunun YBT doğrultusunda dağılımının aşağıdaki şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Bilişsel süreç boyutunda hatırlama düzeyinde yer alan ve bilgi boyutunda olgusal bilgi kategorisine giren 10 soru bulunmaktadır. Aynı bilişsel süreç düzeyinde fakat kavramsal bilgi kategorisinde ise 2 soruya yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, bilişsel süreç boyutunda anlama düzeyinde olup bilgi boyutunda kavramsal bilgi kategorisinde değerlendirilen 6 soru tespit edilmiştir. Bu ünite, YBT’nin diğer bilişsel süreç ve bilgi düzeyi kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Beşinci ünite olan “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesine ilişkin değerlendirme sorularının türlerince dağılımı aşağıdaki şekildedir:

Tablo 4.62. “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	ÇSS	DYS	Toplam
5	8	7	20

Tablo 4.62 incelendiğinde, “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesi kapsamında yer alan değerlendirme sorularının toplam sayısının 20 olduğu görülmektedir. Bu sorular; 5 açık uçlu, 8 çoktan seçmeli ve 7 doğru–yanlış sorusundan oluşmaktadır. Ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı ise şu şekildedir:

Tablo 4.63. “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2	V					
AUS-3	V					
AUS-4		V				
AUS-5		V				
ÇSS-1	V					
ÇSS-2	V					
ÇSS-3	V					
ÇSS-4	V					
ÇSS-5	V					
ÇSS-6	V					
ÇSS-7	V					
ÇSS-8	V					
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
DYS-6	V					
DYS-7	V					
Toplam	17	3	-	-	-	-

Tablo 4.63 incelendiğinde “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesine ilişkin toplam 20 değerlendirme sorusunun bilişsel süreç basamaklarına göre dağılımı ortaya koyulmuştur. Buna göre soruların büyük çoğunluğunun, yani 17’sinin, hatırlama düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu durum, ünitedeki ölçme araçlarının ağırlıklı olarak temel bilgi ve kavramların geri çağırılmasına yönelik hazırlandığını göstermektedir. Bunun yanında yalnızca 3 sorunun anlama düzeyinde yer aldığı tespit edilmiştir. Üst düzey düşünme becerilerini (uygulama, çözümleme, değerlendirme, yaratma) ölçmeye yönelik herhangi bir soruya ise üniteye yer verilmediği görülmektedir. Bilgi boyutu açısından dağılım ise şu şekildedir:

Tablo 4.64. “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2	V			
AUS-3	V			
AUS-4		V		
AUS-5		V		
ÇSS-1		V		
ÇSS-2		V		
ÇSS-3	V			
ÇSS-4	V			
ÇSS-5		V		
ÇSS-6	V			
ÇSS-7	V			
ÇSS-8	V			
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
DYS-6	V			
DYS-7	V			
Toplam	14	6	-	-

Tablo 4.64’ün incelenmesi sonucunda, “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesine ait değerlendirme bölümünde yer alan toplam 20 sorunun 14’ünün olgusal bilgi, 6’sının ise kavramsal bilgi düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Üstbilişsel ve işlemsel bilgi kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Buna göre, söz konusu soruların YBT’ye göre sınıflandırılması aşağıdaki biçimde şekillenmektedir:

Tablo 4.65. “ İslam Düşüncesinde Yorumlar” sorularının YBT’de dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	AUS-2					
	AUS-3					
	ÇSS-3					
	ÇSS-4					
	ÇSS-6					
	ÇSS-7					
	ÇSS-8					
	DYS-1					
	DYS-2					
	DYS-3					
	DYS-4					
	DYS-5					
	DYS-6					
	DYS-7					
Kavramsal Bilgi	ÇSS-1	AUS-1				
	ÇSS-2	AUS-4				
	ÇSS-5	AUS-5				
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.65’in incelenmesi sonucunda, “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesine ait toplam 20 sorunun YBT’ye göre dağılımının şu şekilde gerçekleştiği belirlenmiştir: Bilişsel süreç boyutunun *hatırlama* düzeyinde ve bilgi boyutunun *olgusal bilgi* kategorisinde 14 soru yer almaktadır. Hatırlama düzeyinde ancak *kavramsal bilgi* kategorisinde sınıflandırılan soru sayısı 3’tür. *Anlama* düzeyinde değerlendirilen soruların 3’ü de kavramsal bilgi basamağındadır. Diğer bilişsel süreç ve bilgi kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Genel olarak baktığımız zaman araştırmamızın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular şu şekildedir. 7. sınıf DKAB ders kitabında yer alan beş ünitenin tamamı 109 sorudan oluşmuştur. Bu 109 soru YBT matrisine göre analiz edilmiş; elde edilen bulgular toplam frekans ve yüzde değerleri üzerinden Tablo 4.66’da sunulmuştur.

Tablo 4.66 “7. Sınıf DKAB ünite sonu sorularının YBT genel dağılım matrisi”

Bilgi Boyutu	Bilişsel Süreç Boyutu													
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Olgusal bilgi	72	66,05	3	2,75	-	-	-	-	-	-	-	-	75	68,8
Kavramsal bilgi	13	11,93	20	18,35	-	-	-	-	-	-	-	-	33	30,28
İşlemsel bilgi	-	-	1	0,92	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,92
Üstbilişsel bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	85	77,98	24	22,02	-	-	-	-	-	-	-	-	109	100

Kitapta yer alan ünite sonu soruları bilişsel süreç boyutu açısından değerlendirildiğinde, ölçme araçlarının ezici bir çoğunluğunun %77,98 pay ile "Hatırlama" basamağında toplandığı saptanmıştır. Zihinsel becerilerin bir üst aşaması olan "Anlama" basamağı ise soruların %22,02'sini teşkil etmektedir. İncelenen sorular içerisinde “Uygulama, Çözümleme, Değerlendirme ve Yaratma” seviyelerine hitap eden herhangi bir soruya rastlanmamış olması, ölçme-değerlendirme yaklaşımının tamamen alt düzey bilişsel becerilere odaklandığını göstermektedir.

Soruların içeriğini oluşturan bilgi türleri analiz edildiğinde, %68,8 oranında "Olgusal Bilgi" kullanımının hâkim olduğu gözlemlenmiştir. Dinî terminoloji ve kuramsal ilkeleri kapsayan "Kavramsal Bilgi" boyutu ise örneklemin %30,28'ini oluşturmaktadır. İbadetlerin uygulama ve yöntem süreçlerine dair teknik verileri sorgulayan "İşlemsel Bilgi" ise sadece %0,92'lik oldukça sembolik bir düzeyde kalmıştır. Üstbilişsel bilgi kategorisinde ise herhangi bir veri girişi kaydedilmemiştir.

YBT matrisindeki korelasyonlar incelendiğinde, en yoğun birikimin "Olgusal Bilgi - Hatırlama" kesişiminde (%66,05) gerçekleştiği görülmektedir. Bu bulgu, öğrencilerin daha çok terim ve tanım düzeyindeki bilgileri ezber yoluyla geri çağırmaya yönlendirildiğinin somut bir göstergesidir. "Kavramsal Bilgi - Anlama" kesişim kümesi ise %18,35 ile anlamlandırma süreçlerinin kısmen işletildiğini teyit etmektedir. İşlemsel bilgi boyutundaki tek sorunun ise anlama düzeyinde kurgulandığı belirlenmiştir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

“8. Sınıf DKAB ders kitabındaki ünite sonu soru setlerinin YBT bağlamında hangi bilişsel düzeylerde yoğunlaştığı” başlığı altında, 8. sınıf ünite değerlendirme soruları her ünite

için ayrı ayrı incelenmiştir. Öncelikle soruların türleri belirlenmiş, ardından her soru analiz edilerek YBT tablosundaki ilgili bilişsel düzeylere yerleştirilmiştir.

Tablo 4.67. 8. sınıf DKAB dersi ünite isimleri ve soru dağılımları.

Ünite Adı	“Kader İnanıcı	Zekât ve Sadaka	Din ve Hayat	Hz. Muhammed’in örneklığı	Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri”	Toplam
Soru sayısı	17	24	26	24	9	100

Tablo 4.67 incelendiğinde 8. sınıf DKAB ders kitabında beş ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerin soru sayıları birbirinden farklı olmakla birlikte toplamda 100 soru bulunmaktadır.

Sekizinci sınıf düzeyinde ilk ünite “**Kader İnanıcı**” ünitesine ilişkin değerlendirme sorularının türleri ve bu türlere göre dağılımları Tablo 4.68’de ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 4.68. “Kader İnanıcı” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	Toplam
5	8	4	17

Tablo 4.68 incelendiğinde, “*Kader İnanıcı*” ünitesinin sonunda yer alan değerlendirme etkinliklerinde toplam 17 sorunun bulunduğu görülmektedir. Bu sorular; 5 açık uçlu, 8 çoktan seçmeli ve 4 boşluk doldurma sorusundan oluşmaktadır. Söz konusu maddelerin bilişsel süreç boyutlarına göre dağılımı ise aşağıdaki biçimdedir:

Tablo 4.69. “Kader İnanıcı” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		✓				
AUS-2		✓				
AUS-3		✓				
AUS-4		✓				
AUS-5		✓				
BDS-1	✓					
BDS-2	✓					
BDS-3	✓					
BDS-4	✓					
ÇSS-1		✓				
ÇSS-2	✓					
ÇSS-3		✓				
ÇSS-4		✓				
ÇSS-5		✓				
ÇSS-6	✓					
ÇSS-7	✓					
ÇSS-8	✓					
Toplam	8	9	-	-	-	-

Tablo 4.69'un incelenmesi sonucunda, "Kader İnancı" ünitesine ilişkin toplam 17 değerlendirme sorusunun bilişsel düzeylere göre dağılımı belirlenmiştir. Buna göre soruların 8'inin hatırlama basamağında, 9'unun ise anlama basamağında yer aldığı tespit edilmiştir. Üst düzey bilişsel süreçleri içeren diğer basamaklarda herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Ayrıca soruların bilgi boyutuna göre dağılımı aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir:

Tablo 4.70. "Kader İnancı" ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		✓		
AUS-2		✓		
AUS-3		✓		
AUS-4		✓		
AUS-5		✓		
BDS-1	✓			
BDS-2	✓			
BDS-3	✓			
BDS-4	✓			
ÇSS-1		✓		
ÇSS-2	✓			
ÇSS-3		✓		
ÇSS-4		✓		
ÇSS-5		✓		
ÇSS-6	✓			
ÇSS-7	✓			
ÇSS-8	✓			
Toplam	8	9	-	-

Tablo 4.70'in incelenmesi sonucunda, "Kader İnancı" ünitesine ilişkin ünite değerlendirme bölümünde yer alan toplam 17 sorunun 8'inin olgusal bilgi, 9'unun ise kavramsal bilgi düzeyinde sınıflandırıldığı belirlenmiştir. Buna karşılık, işlemsel bilgi ve üstbilişsel bilgi kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların YBT çerçevesinde dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.71. “Kader İnancı” ünite sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1					
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	ÇSS-2					
	ÇSS-6					
	ÇSS-7					
	ÇSS-8					
Kavramsal Bilgi		AUS-1				
		AUS-2				
		AUS-3				
		AUS-4				
		AUS-5				
		ÇSS-1				
		ÇSS-3				
		ÇSS-4				
	ÇSS-5					
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.71 incelendiğinde, “Kader İnancı” ünitesine ait toplam 17 değerlendirme sorusunun YBT çerçevesindeki dağılımının şu şekilde gerçekleştiği görülmektedir: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama düzeyinde yer alıp bilgi boyutunda olgusal bilgi kategorisine karşılık gelen 8 soru bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, bilişsel süreç boyutunda anlama düzeyinde yer alan soruların 9’u da kavramsal bilgi basamağında sınıflandırılmıştır. Diğer bilişsel süreç basamakları ile bilgi boyutlarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Tablo 4.72’de, sekizinci sınıf düzeyinde ikinci ünite olan “Zekât ve Sadaka” ünitesine ilişkin değerlendirme sorularının türleri ile bu türlere göre soru sayılarının dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.72. “Zekât ve Sadaka” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	5	9	5	24

Tablo 4.72 incelendiğinde, “Zekât ve Sadaka” ünitesinin sonunda yer alan değerlendirme sorularının toplam 24 maddeden oluştuğu görülmektedir. Bu soruların 5’i açık uçlu, 5’i boşluk doldurma, 9’u çoktan seçmeli ve 5’i doğru–yanlış türündedir. Soru türleri arasındaki dağılım, ünitedeki ölçme araçlarının ağırlıklı olarak çoktan seçmeli ve

yapılandırılmış kısa yanıt gerektiren maddelerden oluştuğunu göstermektedir. Soruların bilişsel süreç boyutuna göre sınıflandırılması ise şu şekildedir:

Tablo 4.73. “Zekât ve Sadaka” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2		V				
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5		V				
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1	V					
ÇSS-2	V					
ÇSS-3	V					
ÇSS-4	V					
ÇSS-5		V				
ÇSS-6		V				
ÇSS-7		V				
ÇSS-8	V					
ÇSS-9		V				
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
Toplam	15	9	-	-	-	-

Tablo 4.73 incelendiğinde, “Zekât ve Sadaka” ünitesi kapsamında yer alan toplam 24 sorunun 15’inin bilişsel süreç boyutunda hatırlama, 9’unun ise anlama basamağında toplandığı görülmektedir. Bununla birlikte, çözümleme, değerlendirme ve yaratma düzeylerine ilişkin herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların bilgi boyutuna göre dağılımı ise şu şekildedir:

Tablo 4.74. “Zekât ve Sadaka” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		✓		
AUS-2		✓		
AUS-3		✓		
AUS-4	✓			
AUS-5		✓		
BDS-1	✓			
BDS-2	✓			
BDS-3	✓			
BDS-4	✓			
BDS-5	✓			
ÇSS-1	✓			
ÇSS-2	✓			
ÇSS-3	✓			
ÇSS-4	✓			
ÇSS-5		✓		
ÇSS-6	✓			
ÇSS-7		✓		
ÇSS-8	✓			
ÇSS-9	✓			
DYS-1	✓			
DYS-2		✓		
DYS-3	✓			
DYS-4	✓			
DYS-5		✓		
Toplam	16	8	-	-

Tablo 4.74’ün incelenmesi sonucunda, “Zekât ve Sadaka” ünitesi kapsamındaki toplam 24 değerlendirme sorusunun bilgi boyutuna göre dağılımı belirlenmiştir. Buna göre soruların 16’sının olgusal bilgi düzeyinde, 8’inin ise kavramsal bilgi düzeyinde yer aldığı tespit edilmiştir. Ünite kapsamında işlemsel ve üstbilişsel bilgi düzeylerine yönelik herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların YBT çerçevesindeki sınıflandırılması ise şu şekildedir:

Tablo 4.75. “Zekât ve Sadaka” ünite sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1	AUS-4				
	BDS-2	ÇSS-9				
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	ÇSS-1					
	ÇSS-2					
	ÇSS-3					
	ÇSS-4					
	ÇSS-8					
	DYS-1					
	DYS-3					
	DYS-4					
Kavramsal Bilgi	ÇSS-6	AUS-1				
	DYS-2	AUS-2				
	DYS-5	AUS-3				
		AUS-5				
		ÇSS-5				
	ÇSS-7					
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.75 incelendiğinde, “Zekât ve Sadaka” ünitesine ilişkin toplam 24 değerlendirme sorusunun YBT çerçevesindeki dağılımı aşağıdaki biçimde gerçekleşmektedir: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama, bilgi boyutunda ise olgusal bilgi kategorisinde yer alan 13 soru bulunmaktadır. Hatırlama düzeyinde olup kavramsal bilgiyi ölçen 3 soru belirlenmiştir. Anlama basamağında yer alan soruların ise 2’si olgusal bilgi, 6’sı ise kavramsal bilgi niteliğindedir. Bunun dışında, üst düzey bilişsel süreçleri ya da işlemsel ve üstbilişsel bilgi boyutlarını ölçen herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Tablo 4.76’da sekizinci sınıf düzeyinde üçüncü ünite olan “**Din ve Hayat**” ünitesine ait değerlendirme sorularının türlerini ve her bir türde yer alan soru sayılarını göstermektedir.

Tablo 4.76. “Din ve Hayat” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	5	6	10	26

Tablo 4.76’nın incelenmesi sonucunda, “*Din ve Hayat*” ünitesi sonunda yer alan değerlendirme sorularının toplam sayısının 26 olduğu görülmektedir. Bu sorular; 5 açık uçlu, 5 boşluk doldurma, 6 çoktan seçmeli ve 10 doğru–yanlış maddesinden oluşmaktadır. Soruların bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı ise şu şekildedir:

Tablo 4.77. “Din ve Hayat” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2	V					
AUS-3		V				
AUS-4	V					
AUS-5	V					
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
ÇSS-1	V					
ÇSS-2	V					
ÇSS-3	V					
ÇSS-4		V				
ÇSS-5	V					
ÇSS-6		V				
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
DYS-6	V					
DYS-7	V					
DYS-8	V					
DYS-9	V					
DYS-10	V					
Toplam	22	4	-	-	-	-

Tablo 4.77 incelendiğinde, “Din ve Hayat” ünitesine ilişkin değerlendirme bölümünde yer alan toplam 26 sorunun bilişsel süreç boyutunda şu şekilde dağıldığı görülmüştür: Soruların 22’si hatırlama basamağında, 4’ü ise anlama basamağında yer almaktadır. Buna karşılık, çözümleme, değerlendirme ve yaratma basamaklarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Ünite değerlendirme sorularının bilgi boyutu açısından dağılımı ise şu şekildedir:

Tablo 4.78. “Din ve Hayat” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2		V		
AUS-3		V		
AUS-4		V		
AUS-5	V			
BDS-1	V			
BDS-2	V			
BDS-3	V			
BDS-4	V			
BDS-5	V			
ÇSS-1	V			
ÇSS-2	V			
ÇSS-3		V		
ÇSS-4		V		
ÇSS-5	V			
ÇSS-6		V		
DYS-1		V		
DYS-2		V		
DYS-3	V			
DYS-4		V		
DYS-5		V		
DYS-6		V		
DYS-7	V			
DYS-8	V			
DYS-9	V			
DYS-10	V			
Toplam	14	12	-	-

Tablo 4.78’in incelenmesi sonucunda, “Din ve Hayat” ünitesine ilişkin değerlendirme bölümünde yer alan toplam 26 sorudan 14’ünün olgusal bilgi, diğer 12’sinin ise kavramsal bilgi basamağında bulunduğu belirlenmiştir. Ünite sonunda yer alan sorular arasında işlemsel bilgi ve üstbilişsel bilgi düzeylerini ölçen herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Soruların YBT göre sınıflandırılması ise şu şekildedir:

Tablo 4.79. “Din ve Hayat” ünite sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	AUS-5					
	BDS-1					
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	ÇSS-1					
	ÇSS-2					
	ÇSS-5					
	DYS-3					
	DYS-7					
	DYS-8					
	DYS-9					
	DYS-10					
Kavramsal Bilgi	AUS-2	AUS-1				
	AUS-4	AUS-3				
	ÇSS-3	ÇSS-4				
	DYS-1	ÇSS-6				
	DYS-2					
	DYS-4					
	DYS-5					
	DYS-6					
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.79’un incelenmesi sonucunda, “Din ve Hayat” ünitesine ait toplam 26 sorunun YBT çerçevesindeki dağılımının aşağıdaki şekilde gerçekleştiği görülmüştür:

- Bilişsel süreç boyutunda “hatırlama”, bilgi boyutunda ise olgusal bilgi düzeyinde sınıflandırılan 14 soru bulunmaktadır.
- Bilişsel süreç boyutunda “hatırlama”, bilgi boyutunda kavramsal bilgi düzeyinde yer alan 8 soru tespit edilmiştir.
- Bilişsel süreç boyutunda “anlama”, bilgi boyutunda kavramsal bilgi düzeyinde değerlendirilen 4 soru bulunmaktadır.

Bunun dışında çözümleme, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey bilişsel süreç basamaklarında herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Aynı şekilde, bilgi boyutunun işlemsel ve üstbilişsel düzeylerine ilişkin soruların da yer almadığı belirlenmiştir.

Sekizinci sınıf düzeyinde dördüncü ünite olan “Hz. Muhammed’in Örnekligi” ünitesine ilişkin değerlendirme sorularının türleri ve bu türlere göre soru sayıları Tablo 4.80’de sunulmuştur.

Tablo 4.80. “Hz. Muhammed’in Örneklği” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	BDS	ÇSS	DYS	Toplam
5	6	5	8	24

Tablo 4.80 incelendiğinde, “Hz. Muhammed’in Örneklği” ünitesi kapsamında yer alan değerlendirme sorularının türlere göre dağılımı şu şekilde belirlenmiştir: Üniteye 5 açık uçlu, 6 boşluk doldurma, 5 çoktan seçmeli ve 8 doğru–yanlış olmak üzere toplam 24 soru bulunmaktadır. Bu soruların bilişsel süreç boyutlarına göre incelenmesi sonucunda ortaya çıkan tablo aşağıda özetlenmiştir:

Tablo 4.81. “Hz. Muhammed’in Örneklği” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1		V				
AUS-2		V				
AUS-3		V				
AUS-4		V				
AUS-5		V				
BDS-1	V					
BDS-2	V					
BDS-3	V					
BDS-4	V					
BDS-5	V					
BDS-6	V					
ÇSS-1		V				
ÇSS-2		V				
ÇSS-3		V				
ÇSS-4		V				
ÇSS-5		V				
DYS-1	V					
DYS-2	V					
DYS-3	V					
DYS-4	V					
DYS-5	V					
DYS-6	V					
DYS-7	V					
DYS-8	V					
Toplam	14	10	-	-	-	-

Tablo 4.81 incelendiğinde, “Hz. Muhammed’in Örneklği” ünitesine ilişkin toplam 24 değerlendirme sorusunun bilgi boyutuna göre dağılımının farklı düzeylerde yoğunlaştığı görülmektedir. Soruların büyük bölümünün olgusal ve kavramsal bilgi basamaklarında toplandığı, buna karşın işlemsel ve üstbilişsel bilgi düzeylerinde herhangi bir soruya yer verilmediği tespit edilmiştir. Buna göre bilgi boyutuna ilişkin dağılım şu şekilde özetlenebilir:

Tablo 4.82. “Hz. Muhammed’in Örneklığı” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1		V		
AUS-2		V		
AUS-3		V		
AUS-4		V		
AUS-5		V		
BDS-1	V			
BDS-2	V			
BDS-3	V			
BDS-4	V			
BDS-5	V			
BDS-6	V			
ÇSS-1		V		
ÇSS-2		V		
ÇSS-3		V		
ÇSS-4		V		
ÇSS-5		V		
DYS-1	V			
DYS-2	V			
DYS-3	V			
DYS-4	V			
DYS-5	V			
DYS-6	V			
DYS-7	V			
DYS-8	V			
Toplam	14	10	-	-

Tablo 4.82’nin incelenmesi sonucunda, “Hz. Muhammed’in Örneklığı” ünitesine ait toplam 24 değerlendirme sorusunun bilgi boyutu açısından büyük ölçüde olgusal bilgi düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Sorulardan 14’ünün olgusal bilgi basamağında, 10’unun ise kavramsal bilgi basamağında yer aldığı belirlenmiştir. Buna karşılık, işlemsel ve üstbilişsel bilgi kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Bu bulgular doğrultusunda soruların YBT çerçevesindeki sınıflandırılması aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.83. “Hz. Muhammed’in Örneklği” ünite sorularının YBT’deki dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	BDS-1					
	BDS-2					
	BDS-3					
	BDS-4					
	BDS-5					
	BDS-6					
	DYS-1					
	DYS-2					
	DYS-3					
	DYS-4					
	DYS-5					
	DYS-6					
	DYS-7					
	DYS-8					
Kavramsal Bilgi		AUS-1				
		AUS-2				
		AUS-3				
		AUS-4				
		AUS-5				
		ÇSS-1				
		ÇSS-2				
		ÇSS-3				
		ÇSS-4				
		ÇSS-5				
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.83 incelendiğinde, “Hz. Muhammed’in Örneklği” ünitesine yönelik toplam 24 değerlendirme sorusunun YBT çerçevesindeki dağılımının şu şekilde gerçekleştiği görülmektedir: Bilişsel süreç boyutunda hatırlama ile bilgi boyutunda olgusal bilgi kategorisinde 14 soru yer almaktadır. Bilişsel süreç boyutunda *anlama*, bilgi boyutunda ise kavramsal bilgi düzeyinde ise 10 soruya rastlanmıştır. Bunun dışında, üst düzey bilişsel süreç basamakları olan uygulama, çözümleme, değerlendirme ve yaratma düzeylerinde herhangi bir soru bulunmamaktadır.

Araştırmanın beşinci ünitesi olan “Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri” ünitesine ilişkin değerlendirme sorularının türleri ile bu türlere göre soru dağılımı Tablo 4.84’de sunulmuştur.

Tablo 4.84. “Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri” ünite sonu değerlendirme sorularının soru tiplerine göre dağılımı.

AUS	ÇSS	Toplam
4	5	9

Tablo 4.84 incelendiğinde, “Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri” ünitesine ilişkin ünite değerlendirme bölümünde yer alan toplam 9 sorunun 4’ünün açık uçlu, 5’inin ise çoktan seçmeli sorulardan oluştuğu görülmektedir. Bu soruların bilişsel süreç boyutuna göre dağılımı aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Tablo 4.85. “Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri” ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
AUS-1	V					
AUS-2		V				
AUS-3	V					
AUS-4		V				
ÇSS-1		V				
ÇSS-2	V					
ÇSS-3				V		
ÇSS-4		V				
ÇSS-5	V					
Toplam	4	4	-	1	-	-

Tablo 4.85’in incelenmesi sonucunda, “Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri” ünitesine ait toplam 9 değerlendirme sorusunun bilişsel düzeyler bakımından farklı kategorilere dağıldığı görülmektedir. Buna göre soruların 4’ünün *hatırlama* basamağında, 4’ünün *anlama* basamağında yer aldığı; ayrıca 1 sorunun ise *çözümleme* basamağında sınıflandırıldığı tespit edilmiştir. Üst düzey bilişsel süreçler olarak değerlendirilen değerlendirme ve yaratma kategorilerinde herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Ünite sorularının bilgi boyutuna göre dağılımı ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.86. “Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri” ünite değerlendirme sorularının bilgi düzeyinde dağılımı.

Soru kodu	Bilgi Boyutu			
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üstbilişsel Bilgi
AUS-1	V			
AUS-2		V		
AUS-3	V			
AUS-4		V		
ÇSS-1		V		
ÇSS-2	V			
ÇSS-3		V		
ÇSS-4		V		
ÇSS-5	V			
Toplam	4	5	-	-

Tablo 4.86’nın incelenmesi sonucunda, “Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri” ünitesine ilişkin ünite değerlendirme bölümünde yer alan toplam 9 sorunun 4’ünün olgusal bilgi, 5’inin ise kavramsal bilgi düzeyinde yapılandırıldığı belirlenmiştir. Buna karşılık, işlemsel bilgi ve üstbilişsel bilgi kategorilerinde herhangi bir soruya yer verilmediği görülmektedir. Soruların YBT çerçevesinde sınıflandırılması aşağıdaki biçimdedir:

Tablo 4.87. “Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri” ünite sorularının YBT’de dağılımı.

Bilgi Boyutu	Bilişsel süreç boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	AUS-1 AUS-3 ÇSS-2 ÇSS-5					
Kavramsal Bilgi		AUS-2 AUS-4 ÇSS-1 ÇSS-4		ÇSS-3		
İşlemsel Bilgi						
Üstbilişsel bilgi						

Tablo 4.87’nin incelenmesi sonucunda, “Kur’an-ı Kerim ve Özellikleri” ünitesine ait toplam 9 değerlendirme sorusunun YBT çerçevesindeki dağılımının şu şekilde gerçekleştiği belirlenmiştir:

Bilişsel süreç boyutunda hatırlama düzeyinde olup, bilgi boyutunda olgusal bilgi kategorisinde yer alan 4 soru bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, bilişsel süreç boyutunda anlama düzeyinde olup, bilgi düzeyinde ise kavramsal bilgide yer alan 4 soru vardır. Ayrıca bilişsel süreç boyutunda çözümleme düzeyinde olup bilgi boyutunda kavramsal bilgi kategorisine giren 1 soruya yer verilmiştir.

Buna karşılık, YBT'nin diğer bilişsel süreç (uygulama, değerlendirme ve yaratma) ya da bilgi boyutlarında (işlemsel ve üstbilişsel) herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Genel olarak baktığımız zaman araştırmamızın dördüncü alt problemine ilişkin bulgular şu şekildedir. 8. sınıf DKAB ders kitabında yer alan beş ünitenin tamamı 100 sorudan oluşmuştur. Bu 100 soru YBT matrisine göre analiz edilmiş; elde edilen bulgular toplam frekans ve yüzde değerleri üzerinden Tablo 4.88'de sunulmuştur.

Tablo 4.88 “8. Sınıf DKAB ünite sonu sorularının YBT genel dağılım matrisi”

Bilgi Boyutu	Bilişsel Süreç Boyutu													
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Olgusal bilgi	53	53	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	55	55
Kavramsal bilgi	11	11	33	33	-	-	1	1	-	-	-	-	45	45
İşlemsel bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Üstbilişsel bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	64	64	35	35	-	-	1	1	-	-	-	-	100	100

Araştırma verileri zihinsel beceri düzeyleri temelinde tetkik edildiğinde; soruların %64'lük bir oranla baskın bir biçimde "Hatırlama" seviyesinde yoğunlaştığı saptanmıştır. Dikkat çeken temel bulgulardan biri, "Anlama" basamağının soruların %35'ini kapsayarak önceki kademelere göre hacim kazanmış olmasıdır. Üst düzey düşünme becerileri kategorisinde yer alan "Çözümleme" basamağı ise %1 gibi sınırlı bir düzeyde temsil edilmektedir. “Uygulama, Değerlendirme ve Yaratma” aşamalarına dair herhangi bir ölçme etkinliği kaydedilmemiştir.

Soru içeriklerinin dayandığı bilgi türleri kategorize edildiğinde; "Olgusal Bilgi" türü soruların %55'ini oluşturmaktadır. İlkeler, teoriler ve soyut kavramlar arası ilişkileri içeren "Kavramsal Bilgi" yapısı ise soruların %45'lik bir dilimine tekabül etmektedir. 8. sınıf düzeyinde İşlemsel ve Üstbilişsel bilgi kategorilerinde herhangi bir veri girişi saptanmamıştır.

Taksonomik matrisin kesişim noktalarına bakıldığında; en yüksek frekansın "Olgusal Bilgi - Hatırlama" (f=53, %53) hücresinde toplandığı tespit edilmiştir. İkinci en önemli birikim ise "Kavramsal Bilgi - Anlama" kesişim kümesinde (f=33, %33) gerçekleşmiştir.

Ayrıca Kavramsal Bilgi düzeyindeki soruların %11'inin "Hatırlama", %1'inin ise "Çözümleme" basamağında kurgulandığı belirlenmiştir.

4.5. Genel Dağılıma İlişkin Bulgular (Ana Problem):

Araştırma kapsamında incelenen 5, 6, 7 ve 8. sınıf KAB ders kitaplarındaki toplam 409 ünite değerlendirme sorusunun YBT matrisi üzerindeki kümülatif görünümü Tablo 4.89'da sunulmuştur. Elde edilen genel bulgular şu şekildedir:

Tablo 4.89 "Ortaokul DAKB ders kitaplarındaki ünite değerlendirme sorularının YBT'ye genel dağılım matrisi

Bilgi Boyutu	Bilişsel Süreç Boyutu													
	Hatırlama		Anlama		Uygulama		Çözümleme		Değerlendirme		Yaratma		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Olgusal bilgi	243	59,41	25	6,11	-	-	-	-	-	-	-	-	268	65,52
Kavramsal bilgi	41	10,02	91	22,25	-	-	4	0,98	1	0,25	-	-	137	33,5
İşlemsel bilgi	2	0,49	2	0,49	-	-	-	-	-	-	-	-	4	0,98
Üstbilişsel bilgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	286	69,92	118	28,85	-	-	4	0,98	1	0,25	-	-	409	100

Ortaokul DKAB ders kitaplarındaki soruların bilişsel süreç boyutu tetkik edildiğinde, sistemin büyük oranda alt düzey zihinsel beceriler üzerine inşa edildiği görülmektedir. Toplam 409 sorunun %69,92'si (f=286) "Hatırlama" ve %28,85'i (f=118) "Anlama" basamağında yer almaktadır. Bu iki basamağın toplamdaki ağırlığı %98,77 gibi oldukça baskın bir seviyededir. Buna mukabil, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini temsil eden "Çözümleme" (%0,98) ve "Değerlendirme" (%0,25) basamakları toplam örneklem içerisinde oldukça sınırlı kalmıştır. Uygulama ve Yaratma basamaklarında ise herhangi bir soruya rastlanmamıştır.

Soruların içerik karakterini yansıtan bilgi boyutu analiz edildiğinde; terim, isim ve olgu düzeyindeki verilerin geri çağırılmasına dayanan "Olgusal Bilgi" (%65,52) türünün en yüksek frekansa sahip olduğu saptanmıştır. Kuramsal yapıyı, ilkeleri ve kavramlar arası ilişkileri sorgulayan "Kavramsal Bilgi" ise soruların %33,50'sini oluşturmaktadır. İbadetlerin yapılış yöntemlerine ve uygulama süreçlerine odaklanan "İşlemsel Bilgi" boyutu ise toplamda yalnızca %0,98 (f=4) oranında temsil edilmektedir.

Bilgi ve bilişsel süreç boyutlarının korelasyonu incelendiğinde; en yoğun yığılmanın "Olgusal Bilgi - Hatırlama" (%59,41) hücresinde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu bulgu,

ortaokul düzeyindeki değerlendirme sorularının yarısından fazlasının, öğrencinin bilgiyi yorumlamasından ziyade doğrudan ezberlenen veriyi tanimasını ve hatırlamasını beklediğini ortaya koymaktadır. Anlamlandırma süreçlerinin en etkili olduğu alan ise "Kavramsal Bilgi - Anlama" (%22,25) kesişimi olmuştur. Üst düzey bilişsel süreçlerin bilgi boyutlarıyla kesişimi toplamda %1,23'lük dar bir alana sıkışmış durumdadır.

4.6. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

Beşinci alt problemimiz olan “Ünite değerlendirme soruları DKAB öğretim programında hedeflenen kazanımlara göre dağılımının nasıldır?” sorusunun cevabını bu bölüm altında analiz edeceğiz. Üniteleri kazanımlarına göre tek tek ele alıp ünite sonundaki soruların soru türleri ve soru numaralarına göre hangi kazanımın bir parçası olduğunu tespit edeceğiz. Bu alanda kullanılan ünite kazanım numaralarında yer alan sayılardan ilk rakam hangi sınıf boyutunda bir kazanım olduğunu, ikinci rakam hangi üniteye ait olduğunu ve üçüncü rakam ise kazanım numarasını temsil etmektedir. Örneğin 5.1.2. denildiği zaman beşinci sınıf, birinci ünite ve ikinci kazanım olduğu ifade edilmektedir.

a) Beşinci sınıf üniteleri, kazanımları ve soru dağılımları:

Beşinci sınıfın birinci ünitesi olan “Allah İnancı” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.90. “Allah İnancı” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
5.1.1.	“Evrendeki mükemmel düzen ile Allah’ın (c.c.) varlığı ve birliği arasında ilişki kurar.”	AUS-1, BDS-2 ÇSS-2, ÇSS-3 DYS-2	5
5.1.2.	“Allah’ın (c.c.) her şeyin yaratıcısı olduğunu fark eder.”	ÇSS-5, DYS-1	2
5.1.3.	“Allah’ın (c.c.) Rahmân ve Rahîm isimlerinin yansımalarına örnekler verir.”	BDS-4	1
5.1.4.	“Allah’ın (c.c.) her şeyi işittiğinin, bildiğinin, gördüğünün ve her şeye gücünün yettiğinin farkında olur.”	AUS-2, AUS-3 BDS1	3
5.1.5.	“Allah’a (c.c.) imanın, insan davranışlarına etkisini fark eder.”	-	-
5.1.6.	“Duanın anlamını ve önemini örneklerle açıklar.”	AUS-4, BDS-5 ÇSS-4, DYS5	4
5.1.7.	“Hz. İbrahim’in (a.s.) tevhide davetini özetler.”	AUS-5, BDS-3 ÇSS-1	3
5.1.8.	“İhlâs suresini okur, anlamını söyler.”	BDS-4, DYS-3	2

Tablo 4.90 incelendiğinde beşinci sınıfın birinci ünitesi olan “Allah İnancı” ünitesinde yer alan 20 sorunun ünite kazanımlarına göre dağılımı şu şekildedir. 1 numaralı kazanımda 5, 2 numaralı kazanımda 2, 3 numaralı kazanımda 1, 4 numaralı kazanımda 3, 6 numaralı

kazanımında 4, 7 numaralı kazanımında 3, 8 numaralı kazanımında 3 soruya yer verilirken 5 numaralı kazanımında hiç soruya yer verilmediği görülmüştür. Ayrıca soru türlerinin heterojen bir dağılım sergilediği görülmektedir.

Beşinci sınıfın ikinci ünitesi olan “**Ramazan ve Oruç**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.91. “Ramazan ve Oruç” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
5.2.1.	“Ramazan ayı ve orucun önemini fark eder.”	AUS-1, BDS-1 ÇSS-2, ÇSS-5 DYS-2, DYS-4 DYS-7	7
5.2.2.	“Ramazan ayı ve oruçla ilgili kavramları örneklerle açıklar.”	AUS-2, AUS-3 AUS-5, ÇSS-1, ÇSS-3, ÇSS-4, DYS-1, DYS-3	8
5.2.3.	“Kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili gelenekleri tanıır.”	AUS-4, BDS-2 BDS-3, BDS-5 DYS-9DYS-10	6
5.2.4.	“Hz. Davud’un (a.s.) hayatını özetler.”	BDS-4, DYS-5 DYS-8	3
5.2.5.	“Rabbena dualarını okur, anlamını söyler.”	DYS-6	1

Tablo 4.91’de “Ramazan ve Oruç” ünitesinde yer alan 25 sorunun kazanımlara göre soru dağılımı incelendiğinde; 1 numaralı kazanımında 7, 2 numaralı kazanımında 8, 3 numaralı kazanımında 6, 4 numaralı kazanımında 3 ve 5 numaralı kazanımdan 1 soru sorulduğunu görüyoruz. Ayrıca ilk dört kazanımında farklı soru türlerine yer verilirken son iki kazanımında soru çeşitliliğinin azaldığını tespit ediyoruz.

Beşinci sınıfın üçüncü ünitesi olan “**Adap ve Nezaket**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.92. “Adap ve Nezaket” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
5.3.1.	“Toplumsal hayatta nezaket kurallarına uygun davranışlar sergilemeye özen gösterir.”	AUS-1, BDS-1 ÇSS-1, DYS-1	4
5.3.2.	“Selamlaşma adabına riayet eder.”	AUS-2, BDS-2 ÇSS-2, DYS-2	4
5.3.3.	“İletişim ve konuşma adabına uygun davranır.”	AUS-3, ÇSS-3 DYS-3	3
5.3.4.	“Sofra adabına riayet eder.”	BDS-3, ÇSS-4 DYS-4	3
5.3.5.	“Hz. Lokman’ın (a.s.) öğütlerini hayatına yansıtmaya özen gösterir.”	AUS-4	1
5.3.6.	“Tahiyyat duasını okur, anlamını söyler”	BDS-4, BDS-5 ÇSS-5, DYS-5	4

Tablo 4.92’de üçüncü ünite olan “Adap ve Nezaket” ünitesinin kazanımlara göre soruların dağılımı ve soru türlerinin dağılımı incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır. Sorulan 19 sorunun; 4 tanesi 1 numaralı kazanımla, 4 tanesi 2 numaralı kazanımla, 3 tanesi 3 numaralı kazanımla, 3 tanesi 4 numaralı kazanımla 1 tanesi 5 numaralı kazanımla ilgiliyken 4 tanesi de 6 numaralı kazanımla ilgili olduğu görülmektedir. 5 numaralı kazanım hariç diğer kazanımlarda soruların kazanımlara göre farklı türlerde sorulduğu tespit edilmiştir.

Beşinci sınıfın dördüncü ünitesi olan “**H.z. Muhammed ve Aile Hayatı**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.93. “Hz Muhammed ve Aile Hayatı” ünitesinin kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
5.4.1.	“Hz. Muhammed’in (s.a.v.) Hz. Hatice (r.a.) ile evlilik sürecini özetler.”	AUS-1, ÇSS-2, ÇSS-3, ÇSS-5, ÇSS-6, ÇSS-8, DYS-1, DYS-5	8
5.4.2.	“Hz. Muhammed’in (s.a.v.) aile içi iletişimine örnekler verir.”	AUS-3, ÇSS-1, DYS-2	3
5.4.3.	“Hz. Muhammed’in (s.a.v.) aile fertlerinin güzel davranışlarını değerlendirir.”	AUS-2, ÇSS-4, ÇSS-7, ÇSS-9, ÇSS-10	5
5.4.4.	“Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin’in (r.a.) ahlaki erdemlerini kendisine örnek alır.”	DYS-3, DYS-4	2
5.4.5.	“Kevser suresini okur, anlamını söyler.”	-	-

Tablo 4.93’de yer alan “Hz. Muhammed ve Aile Hayatı” ünitesi incelendiğinde, kazanımlardan sonuncu kazanımla alakalı hiç soru yer almazken, sorulan 18 sorunun 4 kazanım arasında farklı eşitlikte dağıtıldığını görmekteyiz. Ayrıca soru türlerine göre de eşit bir dağılım sergilenmediği tespit edilmiştir.

Beşinci sınıfın beşinci ünitesi olan “**Çevremizde Dinin İzleri**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.94. “Çevremizde Dinin İzleri” ünitesinin kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
5.5.1.	“Mimarimizde yer alan dinî motifleri inceler.”	AUS-1, BDS-1 BDS-2, BDS-3 BDS-4, BDS-5 BDS-6, BDS-7 ÇSS-1, ÇSS-2 ÇSS-3, ÇSS-4	12
5.5.2.	“Musikimizde dinin izlerine örnekler verir.”	AUS-2	1
5.5.3.	“Edebiyatımızdan dinin izlerine örnekler bulur.”	ÇSS-5, ÇSS-7, ÇSS-8	3
5.5.4.	“Örf ve âdetlerimizde yer alan dinî unsurları fark eder.”	AUS-3	1
5.5.5.	“Hz. Süleyman’ın (a.s.) hayatını özetler.”	ÇSS-6	1

Tablo 4.94’te incelenen “Çevremizde Dinin İzleri” ünitesinde yer alan 18 sorunun kazanımlara göre dağılımı incelendiğinde 2, 4 ve 5 numaralı kazanımlarda 1’er soruya yer verilirken ilk kazanımımız olan mimarimizde yer alan dini motifler kazanımına ilişkin 12 soru sorulduğu tespit edilmiştir.

b) Altıncı sınıf üniteleri, kazanımları ve soru dağılımları:

Altıncı sınıfın birinci ünitesi olan “Peygamber ve İlahi Kitap İnancı” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.95. “Peygamber ve İlahi Kitap İnancı” ünitesinin kazanımları, soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
6.1.1.	“Peygamber ve peygamberlik kavramlarını tanımlar.”	AUS-1, BDS-1 ÇSS-1, DYS-1	4
6.1.2.	“Peygamberlerin özelliklerini ve görevlerini açıklar.”	AUS-2, BDS-2 DYS -2	3
6.1.3.	“Peygamberlerde insanlar için güzel örnekler olduğunu fark eder.”	AUS-3, DYS-3	2
6.1.4.	“Vahyin gönderiliş amacını araştırır.”	AUS-4, ÇSS-2	2
6.1.5.	“İlahi kitapları ve gönderildiği peygamberleri eşleştirir.”	AUS-5, BDS-3 ÇSS-3, DYS-4	4
6.1.6.	“Hz. Âdem’in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla özetler.”	ÇSS-4, BDS-4 DYS-5	3
6.1.7.	“Kunut dualarını okur, anlamını söyler.”	BDS-5, ÇSS-5	2

Tablo 4.95’te altıncı sınıfın birinci ünitesi olan “Peygamber ve İlahi Kitap İnancı” soru setindeki 20 sorunun ünite kazanımlarına göre dağılımı incelenmiştir. 1 numaralı kazanımda 4, 2 numaralı kazanımda 3, 3 numaralı kazanımda 2, 4 numaralı kazanımda 2, 5 numaralı kazanımda 4, 6 numaralı kazanımda 3 ve 7 numaralı kazanımda 2 soruya yer verildiği görülmektedir. Kazanımlara göre sorulan soruların farklı türlerde olduğu görülmektedir.

Altıncı sınıfın ikinci ünitesi olan “**Namaz**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.96. “Namaz” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
6.2.1.	“İslam’da namaz ibadetinin önemini, ayet ve hadislerden örneklerle açıklar.”	AUS-1, ÇSS-4 DYS-1	3
6.2.2.	“Namazları, çeşitlerine göre sınıflandırır.”	BDS-2, ÇSS-2 ÇSS-5, DYS-2	4
6.2.3.	“Namazın kılınışına örnekler verir.”	AUS-2, AUS-3 BDS-1, BDS-3 ÇSS-1, ÇSS-3 DYS-3, DYS-4 DYS-5	9
6.2.4.	“Hz. Zekeriya’nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.”	AUS-4, BDS-4	2
6.2.5.	“Fil suresini okur, anlamını söyler.”	AUS-5, BDS-5	2

Tablo 4.96’da “Namaz” ünitesinde yer alan 20 sorunun kazanımlara göre soru dağılımı incelendiğinde; 1 numaralı kazanımda 3, 2 numaralı kazanımda 4, 3 numaralı kazanımda 9, 4 numaralı kazanımda 2 ve 5 numaralı kazanımdan 2 soru sorulduğunu görüyoruz. Ayrıca son iki kazanım hariç diğer kazanımlarda farklı soru tarzlarına yer verildiği görülmektedir.

Altıncı sınıfın üçüncü ünitesi olan “**Zararlı Alışkanlıklar**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.97. Zararlı Alışkanlıklar ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türü.

Kaz. No:	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
6.3.1.	“İslam dininin yasakladığı zararlı alışkanlıklara ayet ve hadislerden örnekler verir.”	AUS-1, BDS-1 BDS-2, BDS-3 BDS-4, BDS-5 DYS-2	7
6.3.2.	“Zararlı alışkanlıkların başlama sebeplerini sorgular.”	AUS-2, DYS-3	2
6.3.3.	“Zararlı alışkanlıklardan korunma yollarını tartışır.”	-	-
6.3.4.	“Zararlı alışkanlıklardan kaçınmaya istekli olur.”	AUS-3, ÇSS-1 ÇSS-2, ÇSS-4 DYS-1	5
6.3.5.	“Hz. Yahya’nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.”	AUS-4, ÇSS-3 DYS-5	3
6.3.6.	“Tebbet suresini okur, anlamını söyler.”	AUS-5, ÇSS-5 DYS-4	3

Altıncı sınıfın üçüncü ünitesi olan “Zararlı Alışkanlıklar” ünitesi kazanımlara göre soruların dağılımı ve soru türlerinin dağılımı tablo 4.97 incelendiğinde; soruların 20 sorunun; 7 tanesi 1 numaralı kazanımla ilgilidir. 2 tanesi 2 numaralı kazanımla, 5 tanesi 4 numaralı kazanımla 3 tanesi 5 numaralı kazanımla ilgiliyken 3 tanesi de 6 numaralı kazanımla ilgili olduğu görülmektedir. 3 numaralı kazanımla ilgili soruya rastlanmamıştır. Ayrıca 2 numaralı kazanım hariç diğer kazanımlarda farklı soru tarzlarına yer verilmiştir.

Altıncı sınıfın dördüncü ünitesi olan “**H. Muhammed’in Hayatı**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.98. “H. Muhammed’in Hayatı” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
6.4.1.	“H. Muhammed’in (s.a.v.) davetinin Mekke Dönemini değerlendirir.”	AUS-1, AUS-2 BDS-1, ÇSS-1, ÇSS-2, DYS-1	6
6.4.2.	“Medine’ye hicretin sebep ve sonuçlarını irdeler.”	AUS-3, BDS-2 ÇSS-3	3
6.4.3.	“H. Muhammed’in (s.a.v.) davetinin Medine Dönemini değerlendirir.”	AUS-4, AUS-5 BDS-3, BDS-4 ÇSS-4, DYS-2 DYS-3, DYS-4	8
6.4.4.	“Nasr suresini okur, anlamını söyler.”	BDS-5, ÇSS-5 DYS-5	3

Tablo 4.98 incelendiğinde, üniteye yer alan 20 sorunun, 6 tanesi 1 numaralı kazanımla, 3 tanesi 2 numaralı kazanımla, 8 tanesi 3 numaralı kazanımla ve 3 tanesinin de 4 numaralı kazanımla ilgili olduğu görülmektedir. Ayrıca soru türlerine göre incelendiğinde kazanımlarda farklı soru türlerine yer verildiği görülmektedir..

Altıncı sınıfın beşinci ünitesi olan “**Temel Değerlerimiz**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.99. “Temel Değerlerimiz” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
6.5.1.	“Toplumumuzu birleştiren temel değerleri fark eder.”	AUS-1, AUS-2 AUS-3, AUS-4 BDS-1, BDS-2 BDS-3, ÇSS-3 ÇSS-5, DYS-1 DYS-2, DYS-3 DYS-4	13
6.5.2.	“Dini bayramların ve önemli gün ve gecelerin toplumsal bütünleşmeye olan katkısını yorumlar.”	AUS-5, BDS-4 BDS-5, ÇSS-1 ÇSS-2, ÇSS-4 DYS-2	7

Tablo 4.99 “Temel değerlerimiz” ünitesinde yer alan 20 sorunun kazanımlara göre dağılımı incelendiğinde var olan iki kazanımdan birincisiyle alakalı 13 soru yer alırken ikinci kazanımla ilgili 7 soru yer almaktadır. İki kazanımdan da farklı soru tarzlarına yer verildiği görülmektedir.

c) Yedinci sınıf üniteleri, kazanımları ve soru dağılımları:

Yedinci sınıf düzeyinin birinci ünitesi olan “**Melek ve Ahiret İnancı**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.100. “Melek ve Ahiret İnancı” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılım ve soru türü

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
7.1.1.	“Varlıklar âlemini özelliklerine göre ayırt eder.”	AUS-1, DYS-1	2
7.1.2.	“Melekleri özellikleri ve görevlerine göre sınıflandırır.”	AUS-2, ÇSS-1 ÇSS-3, DYS-2 DYS-3, DYS-6	6
7.1.3.	“Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasındaki ilişkiyi yorumlar.”	AUS-3, DYS-5	2
7.1.4.	“Ahiret hayatının aşamalarını açıklar.”	AUS-4, AUS-5 ÇSS-2, ÇSS-4 DYS-7, DYS-8	6
7.1.5.	“Allah’ın (c.c.) adil, merhametli ve affedici olması ile ahiret inancı arasında ilişki kurar.”	-	-
7.1.6.	“Hz. İsa’nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanıtır.”	AUS-6, ÇSS-5 AUS-6	3
7.1.7.	“Nâs suresini okur, anlamını söyler.”	BDS-1	1

Yedinci sınıf düzeyinin birinci ünitesi olan “Melek ve Ahiret İnancı” ünitesinde yer alan 20 sorunun ünite kazanımlarına göre dağılımı tablo 4.100’de incelenmiştir. Buna göre 1 numaralı kazanımda 2, 2 numaralı kazanımda 6, 3 numaralı kazanımda 2, 4 numaralı kazanımda 6, 6 numaralı kazanımda 3 ve 7 numaralı kazanımda 1 soruya yer verilirken 5 numaralı kazanımla ilgili soruya yer verilmemiştir. Bu üniteye ise sorulan soruların kazanımlara göre fazla çeşitlendirilmediği görülmektedir.

Yedinci sınıf düzeyinin ikinci ünitesi olan “**Hac ve Kurban**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.101. “Hac ve Kurban” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
7.2.1.	“İslam’da hac ibadetinin önemini ayet ve hadisler ışığında yorumlar.”	AUS-1, AUS-2 AUS-5, ÇSS-2 DYS-1	5
7.2.2.	“Haccın yapılışını özetler.”	AUS-3, BDS-1 BDS-4, BDS-5 BDS-6, BDS-7 ÇSS-1, ÇSS-3, ÇSS-5, ÇSS-7, ÇSS-8, ÇSS-9 DYS-6	13
7.2.3.	“Umre ibadeti ve önemini açıklar.”	BDS-6, BDS-7 ÇSS-2	3
7.2.4.	“Kurban ibadetini İslam’ın yardımlaşma ve dayanışmaya verdiği önem açısından değerlendirir.”	AUS-4, BDS-2 BDS-3, ÇSS-6 DYS-2, DYS-3 DYS-4, DYS-5	8
7.2.5.	“Hz. İsmail’in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.”	ÇSS-4, DYS-7	2
7.2.6.	“En’âm suresi 162. ayeti okur, anlamını söyler.”	-	-

Ünitede yer alan 31 sorunun kazanımlara göre soru dağılımının yer aldığı tablo 4.101 incelendiğinde 1 numaralı kazanımda 5, 2 numaralı kazanımda 13, 3 numaralı kazanımda 3, 4 numaralı kazanımda 8, 5 numaralı kazanımda 2 soru sorulduğunu görüyoruz. Son kazanım olan 6 numaralı kazanımda ise soruya rastlanmamıştır. Ayrıca beşinci kazanım hariç diğer kazanımlarda farklı soru tarzlarına yer verildiği tespit edilmiştir.

Yedinci sınıf düzeyinin üçüncü ünitesi olan “**Ahlaki Davranışlar**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.102. “Ahlaki Davranışlar” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
7.3.1.	“Güzel ahlaki tutum ve davranışları örneklerle açıklar.”	AUS-1, ÇSS-1 ÇSS-4, DYS-1	4
7.3.2.	“Örnek tutum ve davranışların, birey ve toplumların ahlaki gelişimine olan katkısını değerlendirir.”	AUS-2, AUS-3 AUS-4, ÇSS-2	4
7.3.3.	“Tutum ve davranışlarında ölçülü olmaya özen gösterir.”	BDS-1, BDS-2 BDS-3, BDS-4 BDS-5, BDS-6 ÇSS-3, DYS-2 DYS-5, DYS-6 DYS-7	11
7.3.4.	“Hz. Salih’in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.”	AUS-5, DYS-3	2
7.3.5.	“Felak suresini okur, anlamını söyler.”	BDS-7, ÇSS-5 DYS-4	3

Yedinci sınıfın üçüncü ünitesi olan “Ahlaki Davranışlar” ünitesi kazanımlara göre soruların dağılımı ve soru türlerinin dağılımı tablo 4.102 incelendiğinde şu sonuçlara

ulaşmıştır. Sorulan 24 sorunun; 4 tanesi 1 numaralı kazanımla, 4 tanesi 2 numaralı kazanımla, 11 tanesi 3 numaralı kazanımla, 2 tanesi 4 numaralı kazanımla ilgiliyken 3 tanesi de 6 numaralı kazanımla ilgili olduğu görülmektedir. Ayrıca kazanımlarda farklı soru tarzlarına yer verildiği görülmüştür.

Yedinci sınıfın dördüncü ünitesi olan “Allah’ın Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed”in kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.103. “Allah’ın Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed” ünitesinin kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
7.4.1.	“Hz. Muhammed’in (s.a.v.) insani yönünü ayetlerden hareketle yorumlar.”	AUS-1, ÇSS-4 DYS-1	3
7.4.2.	“Hz. Muhammed’in (s.a.v.) peygamberlik yönüyle ilgili özelliklerini ayırt eder.”	AUS-2, AUS-3 AUS-4, AUS-5 AUS-6, ÇSS-1 ÇSS-2, ÇSS-3 DYS-2, DYS-3 DYS-5, DYS-7	8
7.4.3.	“Kâfirun suresini okur, anlamını söyler.”	DYS-4, DYS-6 BDS-1	3

Tablo 4.103’te “Allah’ın Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed” ünitesi soruların kazanımlara göre dağılımı incelendiğinde, üniteye yer alan 14 sorunun; 3 tanesi 1 numaralı kazanımla, 8 tanesi 2 numaralı kazanımla ve 3 tanesi 3 numaralı kazanımla ilgili olduğu görülmektedir. Ayrıca soru türlerine göre incelendiğinde kazanımlarda farklı soru türlerine yer verildiği görülmektedir.

Yedinci sınıfın beşinci ünitesi olan “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.104. “İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesinin kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
7.5.1.	“Dinin farklı yorum biçimleri olabileceğinin farkına varır.”	AUS-1	1
7.5.2.	“İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorum biçimlerini sınıflandırır.”	AUS-2, AUS-3 ÇSS-1, ÇSS-4 ÇSS-5, ÇSS-6 DYS-2, DYS-5	8
7.5.3.	“Kültürümüzde etkin olan tasavvufî yorumları ayırt eder.”	AUS-4, AUS-5 ÇSS-2, ÇSS-3 DYS-6	5
7.5.4.	“Alevilik-Bektaşilikle ilgili temel kavram ve erkânları açıklar.”	ÇSS-7, ÇSS-8 DYS-1, DYS-3 DYS-4, DYS-7	6

“İslam Düşüncesinde Yorumlar” ünitesinde yer alan 20 sorunun kazanımlara göre dağılımı tablo 4.104 incelendiğinde; 1 numaralı kazanımla ilgili 1, 2 numaralı kazanımla ilgili 8, 3 numaralı kazanımla ilgili 5 ve 4 numaralı kazanımla ilgili 6 soruya yer verilmiştir. Soru türlerine göre 1 numaralı kazanımda tek soru tarzında soru sorulurken 2 ve 3 numaralı kazanımlarda farklı soru tarzlarına yer verilmiştir.

d) Sekizinci sınıf üniteleri, kazanımları ve soru dağılımları:

Sekizinci sınıfın birinci ünitesi olan “**Kader İnancı**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.105. “Kader İnancı” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
8.1.1.	“Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.”	AUS-1	1
8.1.2.	“İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.”	AUS-2, ÇSS-1 ÇSS-4, ÇSS-6	4
8.1.3.	“Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.”	AUS-3, AUS-4 AUS-5, BDS-1 BDS-2, BDS-3 ÇSS-2, ÇSS-7 ÇSS-8	9
8.1.4.	“Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.”	ÇSS-3, ÇSS-5	2
8.1.5.	“Hz. Musa'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.”	-	-
8.1.6.	“Ayet el-Kürsi'yi okur, anlamını söyler.”	BDS-4	1

Tablo 4.105'te sekizinci sınıf düzeyinin birinci ünitesi olan “Kader İnancı” ünitesinde yer alan 17 sorunun ünite kazanımlarına göre dağılımı incelendiğinde; 1 numaralı kazanımda 1, 2 numaralı kazanımda 4, 3 numaralı kazanımda 9, 4 numaralı kazanımda 2, ve 6 numaralı kazanımda 1 soruya yer verilirken, 5 numaralı kazanımla ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir. Bu üniteye ise sorulan soruların kazanımlara göre fazla çeşitlendirilmediği görülmektedir.

Sekizinci sınıfın ikinci ünitesi olan “**Zekât ve Sadaka**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.106. “Zekât ve Sadaka” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
8.2.1.	“İslam’ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi ayet ve hadisler ışığında yorumlar.”	AUS-1, BDS-1 BDS-3	3
8.2.2.	“Zekât ve sadaka ibadetini ayet ve hadislerle açıklar.”	AUS-2, BDS-2 BDS-4, BDS-5 ÇSS-1, ÇSS-2 ÇSS-3, ÇSS-4 ÇSS-5, ÇSS-6 ÇSS-8, DYS-1 DYS-3, DYS-4 DYS-5	15
8.2.3.	“Zekât, infak ve sadakanın bireysel ve toplumsal önemini fark eder.”	AUS-3, ÇSS-7 DYS-2	3
8.2.4.	“Hz. Şuayb’in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanıır.”	AUS-4	1
8.2.5.	“Maûn suresini okur, anlamını söyler.”	AUS-5, ÇSS-9	2

Ünitede yer alan 24 sorunun kazanımlara göre soru dağılımı tablo 4.106 incelendiğinde, 1 numaralı kazanımda 3, 2 numaralı kazanımda 15, 3 numaralı kazanımda 3, 4 numaralı kazanımda 1 ve 5 numaralı kazanımda 2 soru sorulduğunu görüyoruz. Soruların 2 numaralı kazanımda yoğunlaştığını görüyoruz. Soru tarzlarına göre incelendiğinde 4 numaralı kazanım hariç diğer kazanımlarla ilgili farklı soru tarzlarına yer verilmiştir.

Sekizinci sınıfın üçüncü ünitesi olan “**Din ve Hayat**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.107. “Din ve Hayat” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
8.3.1.	“Din, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi yorumlar.”	AUS-1, BDS-1 BDS-4, ÇSS-5	4
8.3.2.	“İslam dininin can, nesil, akıl, mal ve din emniyetiyle ilgili ortaya koyduğu ilke ve hedefleri analiz eder.”	AUS-2, AUS-3 AUS-5, BDS-2 BDS-3, ÇSS-1 ÇSS-2, ÇSS-6 DYS-2, DYS-4 DYS-5, DYS-6 DYS9, DYS10	14
8.3.3.	“Hz. Yusuf’un (a.s.) örnek hayatından ilkeler çıkarır.”	BDS-5, ÇSS-4 DYS-7, DYS-8	4
8.3.4.	“Asr suresini okur, anlamını söyler.”	AUS-4, ÇSS-3 DYS-3	3

Sekizinci sınıfın üçüncü ünitesi olan “**Din ve Hayat**” ünitesi kazanımlara göre soruların dağılımı ve soru türlerinin dağılımının yer aldığı tablo 4.107 incelendiğinde şu bulgular elde edilmiştir. Sorulan 25 sorunun; 4 tanesi 1 numaralı kazanımla, 14 tanesi 2

numaralı kazanımla, 4 tanesi 3 numaralı kazanımla ve 3 tanesi de 4 numaralı kazanımla ilgili olduğu görülmektedir. Ayrıca kazanımlarda farklı soru tarzlarına yer verildiği görülmüştür.

Sekizinci sınıf düzeyinde dördüncü ünite olan “**H.z. Muhammed’in Örneklığı**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.108. “H.z. Muhammed’in Örneklığı” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
8.4.1.	“H.z. Muhammed’in (s.a.v.) doğruluğu ve güvenilir kişiliği ile peygamberlerin özellikleri arasında ilişki kurar.”	AUS-4, BDS-1	2
8.4.2.	“H.z. Muhammed’in (s.a.v.) merhametli ve affedici oluşunu davranışlarında yansıtmaya özen gösterir.”	ÇSS-1, ÇSS-2	2
8.4.3.	“H.z. Muhammed’in (s.a.v.) istişareye verdiği önemi ortaya koyan örnek olaylardan hareketle gündelik hayatla ilgili çıkarımlarda bulunur.”	AUS-1, BDS-4 ÇSS-3, DYS-2 DYS-8	5
8.4.4.	“H.z. Muhammed’in (s.a.v.) cesaret ve kararlılığını örnek olaylarla açıklar.”	AUS-5, BDS-5 ÇSS-5, DYS-6	4
8.4.5.	“H.z. Muhammed’in (s.a.v.) hakkı gözetmedeki hassasiyetine örnekler verir.”	AUS-3, ÇSS-4 DYS-4	3
8.4.6.	“H.z. Muhammed’in (s.a.v.) insanlara verdiği değeri örneklerle açıklar.”	AUS-3	1
8.4.7.	“H.z. Muhammed’in (s.a.v.) örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini değerlendirir.”	AUS-2, BDS-6 DYS-3, DYS-7	4
8.4.8.	“H.z. Muhammed’in (s.a.v.) hikmetli söz ve davranışlarıyla insanları iyiye ve güzele yönlendirdiğini fark eder.”	BDS-2, BDS-3 DYS-1	3
8.4.9.	“Kureş suresini okur, anlamını söyler.”	DYS-5	1

Tablo 4.108 “H.z. Muhammed’in örneklığı” ünitesinin kazanımlara göre soru dağılımı incelendiğinde, üniteye yer alan 25 sorunun şu şekilde dağıldığı görülmüştür. Soruların 2 tanesi 1 numaralı kazanımla, 2 tanesi 2 numaralı kazanımla, 5 tanesi 3 numaralı kazanımla, 4 tanesi 4 numaralı kazanımla, 3 tanesi 5 numaralı kazanımla, 1 tanesi 6 numaralı kazanımla, 4 tanesi 7 numaralı kazanımla, 3 tanesi 8 numaralı kazanımla ve 1 tanesinin de 9 numaralı kazanımla ilgili olduğu görülmektedir. Ayrıca soru türlerine göre incelendiğinde kazanımlarda farklı soru türlerine yer verilmediği görülmektedir.

Sekizinci sınıf düzeyinde beşinci ünite olan “**Çevremizde Dinin İzleri**” ünitesinin kazanımları, kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri şu şekildedir:

Tablo 4.109. “Çevremizde Dinin İzleri” ünitesinin kazanımlara göre soru dağılımı ve soru türleri.

Kazanım numarası	Kazanım adı	Soru kodları	Toplam
8.5.1.	“İslam dininin temel kaynaklarını tanıır.”	AUS-1, AUS-2 ÇSS-1, ÇSS-2 ÇSS-3, ÇSS-4	6
8.5.2.	“Ayetlerden hareketle Kur’an’ın ana konularını sınıflandırır.”	AUS-4	1
8.5.3.	“Kur’an-ı Kerim’in temel özelliklerini değerlendirir.”	AUS-3	1
8.5.4.	“Hz. Nuh’un (a.s.) tevhide davetini özetler.”	ÇSS-5	1

“Çevremizde Dinin İzleri” ünitesinde yer alan 9 sorunun kazanımlara göre dağılımı tablo 4.109 incelendiğinde; 1 numaralı kazanımla ilgili 6, 2 numaralı kazanımla ilgili 1, 3 numaralı kazanımla ilgili 1 ve 4 numaralı kazanımla ilgili 1 soruya yer verildiği görülmektedir. Soru türlerine göre 2,3 ve 4 numaralı kazanımlarda tek bir soru tarzına yer verilirken 1 numaralı kazanımda 2 çeşit soruya yer verilmektedir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, ortaokul DKAB ders kitaplarında yer alan ünite değerlendirme sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi (YBT) açısından nasıl bir dağılım sergilediği sorusuna yanıt aranmıştır. Çalışmada yapılan analizler sonucunda çeşitli bulgulara ulaşılmıştır.

Beşinci sınıf DKAB ders kitabında yer alan toplam 100 ünite değerlendirme sorusu Yenilenmiş Bloom Taksonomisi (YBT) çerçevesinde incelendiğinde, soruların bilişsel süreç ve bilgi boyutlarında büyük ölçüde belirli kategorilerde yoğunlaştığı görülmüştür. Analiz sonucunda soruların bilişsel süreç boyutunda en fazla *hatırlama* düzeyinde toplandığı tespit edilmiştir. Nitekim soruların 66'sı hatırlama basamağında yer alırken, yalnızca 33'ü anlama ve 1'i çözümleme basamağındadır. Uygulama, değerlendirme ve yaratma basamaklarında ise hiçbir sorunun bulunmaması, üst düzey bilişsel becerilerin ölçülmesine yeterince yer verilmediğini göstermektedir.

Bilgi boyutu açısından değerlendirildiğinde, soruların önemli bir kısmının olgusal bilgi düzeyinde yoğunlaştığı görülmüştür. Toplam soruların 72'si olgusal bilgi, 25'i kavramsal bilgi ve yalnızca 3'ü işlemsel bilgi kategorisindedir. Üstbilişsel bilgi basamağında ise herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Bu dağılım, ünite değerlendirme sorularında homojen bir yapıdan ziyade belirgin bir dengesizlik olduğunu ortaya koymaktadır. Soruların büyük çoğunluğu, öğrencilerin temel düzeyde bilgi hatırlama ve kavramsal-anlamsal ilişkileri kavrama becerilerini ölçmeye yöneliktir. Ancak öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini (analiz, sentez/yaratma, değerlendirme) kullanmalarını gerektiren sorulara yer verilmemesi, ölçme değerlendirme açısından önemli bir sınırlılık oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, beşinci sınıf DKAB ders kitabındaki değerlendirme sorularının YBT bağlamında daha dengeli bir dağılım göstermesi; özellikle bilişsel süreç boyutunda üst düzey basamaklara ve bilgi boyutunda üstbilişsel bilgi düzeyine yönelik soruların artırılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında, 6. sınıf DKAB ders kitabında yer alan toplam 100 ünite değerlendirme sorusunun Yenilenmiş Bloom Taksonomisi (YBT) çerçevesinde dağılımı incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Elde edilen bulgulara göre, soruların bilişsel süreç boyutunda büyük oranda *hatırlama* düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Nitekim soruların 62'si, hatırlama basamağı ile olgusal bilgi düzeyinde; 9'u ise hatırlama basamağı ile kavramsal bilgi düzeyinde yer almaktadır. Bu durum, kitabın önemli bir bölümünün temel bilgi çağrışımını ölçmeye yönelik sorulardan oluştuğunu göstermektedir.

Anlama düzeyine ilişkin sorular ise toplamda 26 tane olup bunların 4'ü anlama-olgusal bilgi, 22'si ise anlama-kavramsal bilgi düzeyinde bulunmaktadır. Böylece kitabın, hatırlama düzeyinin ardından en fazla anlama düzeyinde soru barındırdığı görülmektedir.

Yüksek düzey bilişsel becerileri ölçmeye yönelik soruların oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Soruların yalnızca 2'si, çözümlenme basamağı ile kavramsal bilgi düzeyinde yer almakta; yalnızca 1 soru ise değerlendirme basamağında bulunmakta ve kavramsal bilgiyi kapsamaktadır. Bu oranlar, üst düzey düşünme becerilerinin ölçülmesine yönelik soruların neredeyse yok denecek kadar az olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, 6. sınıf ders kitabındaki 100 sorunun 71'inin hatırlama basamağında yer aldığı, bilgi boyutunda ise 66 sorunun olgusal bilgi düzeyine karşılık geldiği görülmektedir. Bu bulgular, soruların dağılımının homojenlikten uzak olduğunu ve büyük ölçüde alt düzey bilişsel becerilere odaklandığını göstermektedir.

Ayrıca, bilişsel süreç boyutunda uygulama ve yaratma, bilgi boyutunda ise işlemsel ve üstbilişsel bilgi düzeylerini içeren hiçbir soruya yer verilmemiştir. Bu durum, programın hedeflediği üst düzey düşünme becerilerinin ölçme araçlarına yeterince yansımadağı sonucunu desteklemektedir.

Üçüncü alt problem kapsamında, 7. sınıf DKAB ders kitabında yer alan toplam 109 ünite değerlendirme sorusunun Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne (YBT) göre dağılımı incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Sorulardan 72'si bilişsel süreç boyutunda *hatırlama*, bilgi boyutunda ise *olgusal bilgi* düzeyinde yer almaktadır. Bunun yanı sıra 13 soru, hatırlama basamağında olup *kavramsal bilgi* kategorisine karşılık gelmektedir. Anlama düzeyinde 3 sorunun olgusal bilgiyi ölçtüğü; 20 sorunun ise anlama düzeyinde olup

kavramsal bilgi alanına yönelik olduğu belirlenmiştir. Anlama düzeyinde işlemsel bilgi basamağında yer alan sadece 1 soru vardır.

Bu veriler ışığında, ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç boyutunda büyük ölçüde hatırlama basamağında yoğunlaştığı görülmektedir. Bilgi boyutunda ise 109 sorunun 75'inin olgusal bilgi basamağında yer alması dikkat çekmektedir. Bu durum, soruların genel dağılımının homojen olmadığını ve üst düzey bilişsel becerileri ölçmeye yönelik maddelerin son derece sınırlı kaldığını göstermektedir.

Ayrıca bilişsel süreç boyutunda uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma kategorilerine; bilgi boyutunda ise ve üstbilişsel bilgi düzeyine yönelik herhangi bir soruya rastlanmamıştır. Bu sonuç, 7. sınıf DKAB ders kitabındaki ünite değerlendirme sorularının, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik yeterli çeşitliliği sunmadığını ortaya koymaktadır.

Dördüncü alt problem kapsamında, 8. sınıf DKAB ders kitabında yer alan 100 ünite değerlendirme sorusunun Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne (YBT) göre dağılımı incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Soruların 53'ünün bilişsel süreç boyutunda *hatırlama*, bilgi boyutunda ise *olgusal bilgi* basamağında yer aldığı görülmüştür. 11 soru, bilişsel süreçte *hatırlama*, bilgi boyutunda ise *kavramsal bilgi* basamağında sınıflandırılmıştır. 2 soru bilişsel süreçte *anlama*, bilgi boyutunda ise *olgusal bilgi* düzeyindedir. 33 soru, bilişsel süreçte *anlama*, bilgi boyutunda ise *kavramsal bilgi* basamağında yer almaktadır. Ayrıca 1 sorunun bilişsel süreç boyutunda *çözümlenme*, bilgi boyutunda ise *kavramsal bilgi* basamağında olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgular doğrultusunda, 8. sınıf ünite değerlendirme sorularının bilişsel süreç boyutunda 64 soruyla hatırlama düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bilgi boyutunda ise toplam 55 sorunun *olgusal bilgi* düzeyinde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durum, soruların dağılımında homojen bir yapı bulunmadığını ve belirli basamaklarda yoğunlaşmalar olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, bilişsel süreç boyutunun *uygulama*, *değerlendirme* ve *yaratma*; bilgi boyutunun ise *işlemsel bilgi* ve *üstbilişsel bilgi* düzeylerinde hiçbir soruya yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerini ölçmeye yönelik soru çeşitliliğinin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, ortaokul DKAB ders kitaplarında yer alan toplam 409 ünite değerlendirme sorusunun Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre dağılımı incelendiğinde soruların büyük çoğunluğunun düşük düzey bilişsel becerilere hitap ettiği görülmektedir. Elde edilen bulgular, soruların bilişsel süreç boyutunda ağırlıklı olarak %69,92'si (f=286) "hatırlama" basamağında toplandığını göstermektedir. Bunu anlama % 28,85'i (f=118) ve çok sınırlı sayıda olmak üzere çözümlenme %0,98'i (f=4) ve değerlendirme % 0,25'i (f=1) basamakları izlemektedir. Araştırmada uygulama ve yaratma basamaklarında hiçbir soruya yer verilmemesi dikkat çekicidir.

Bilgi boyutu açısından değerlendirildiğinde ise soruların büyük bölümünün olgusal bilgi %65,62'si (f=268) ve kavramsal bilgi % 33,5'i (f=137) düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna karşın işlemsel bilgi çok sınırlı düzeyde temsil edilmekte % 0,98 (f=4), üst bilişsel bilgi alanında ise hiçbir soruya rastlanmamaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen tüm ünite değerlendirme sorularının bilgi boyutu ile bilişsel süreç boyutu arasındaki kesişim düzeyleri analiz edildiğinde, soruların yapısal olarak belirli kategorilerde kümelendiği ve ölçme-değerlendirme sürecinde belirgin bir odak kayması olduğu saptanmıştır.

Olgusal Bilgi Düzeyindeki Kesişimler: Analiz sonuçlarına göre en yüksek yoğunluk, %59,41 (f=243) gibi baskın bir oranla "Olgusal Bilgi–Hatırlama" düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu, ders kitaplarındaki soruların yarıdan fazlasının öğrencinin temel terminoloji ve olguları hafızasından geri çağırmasını bekleyen en alt düzey bilişsel etkinlikten oluştuğunu kanıtlamaktadır. Öte yandan, olgusal düzeydeki bilgilerin yorumlanmasını gerektiren "Olgusal Bilgi–Anlama" düzeyi ise %6,11 (f=25) ile sınırlı kalmıştır.

Kavramsal Bilgi Düzeyindeki Kesişimler: Kavramsal bilgi boyutundaki soruların dağılımı incelendiğinde, bu kategorideki soruların büyük çoğunluğunun %22,25 (f=91) ile anlama basamağında toplandığı görülmüştür. Bunu %10,02 (f=41) ile hatırlama basamağı takip etmektedir. Dikkat çekici bir diğer bulgu ise kavramsal bilginin üst düzey bilişsel süreçlerle olan zayıf bağıdır; nitekim kavramsal düzeydeki soruların yalnızca %0,98'i (f=4) çözümlenme, %0,25'i (f=1) ise değerlendirme basamağında temsil edilmektedir.

İşlemsel Bilgi Düzeyindeki Kesişimler: Dersin uygulama boyutunu temsil etmesi beklenen İşlemsel Bilgi düzeyinde tespit edilen toplam 4 sorunun dağılımı ise oldukça düşüktür. Bu soruların %0,49'u (f=2) hatırlama, %0,49'u (f=2) ise anlama basamağında yer

almaktadır. İşlemsel bilginin "uygulama" basamağıyla hiç kesişmemiş olması, ders kitaplarındaki yöntemsel bilgilerin bile teorik düzeyde sorgulandığını ortaya koymaktadır.

Bu sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde, DKAB ders kitaplarındaki ünite değerlendirme sorularının genel olarak öğrencilerin bilgiyi hatırlama ve temel kavramları anlama düzeylerini ölçmeye odaklandığını, buna karşılık üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirmeye yönelik soru türlerinin oldukça yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, ölçme araçlarının öğrenmenin transferi, problem çözüme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme gibi üst düzey bilişsel hedefleri yeterince desteklemediğini göstermektedir.

Dolayısıyla mevcut soru yapısının, öğrencilerde bilgiyi ezbere dayalı olarak tekrar etmeye dayalı bir öğrenme yaklaşımını teşvik ettiği; bağımsız düşünme, değerlendirme yapma veya yeni bir ürün ortaya koyma gibi daha ileri düzey becerilerin geliştirilmesine uygun bir zemin sunmadığı söylenebilir. Bu bulgular, DKAB öğretim programının hedefleriyle tam uyum sağlanabilmesi için ünite değerlendirme sorularının üst düzey bilişsel becerileri içerecek şekilde çeşitlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, ortaokul DKAB ders kitaplarındaki ünite sonu sorularının YBT matrisinde %59,41 gibi dramatik bir oranla “Olgusal Bilgi–Hatırlama” hücrelerine hapsedildiğini göstermiştir. Bu temel bulgu, alanyazındaki benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında hem öğretim programları hem de merkezi sınavlar ile ders kitapları arasındaki bilişsel makası açıkça ortaya koymaktadır.

Literatürdeki çalışmalar Yıldız (2019), Koca (2018) DKAB öğretim programı kazanımlarının ağırlıklı olarak “Anlama” basamağında toplandığını vurgulamaktadır. Ancak bu çalışmada incelenen ders kitabı sorularının yarıdan fazlasının (%59,41) hala “Hatırlama” düzeyinde kalması, ders kitaplarının öğretim programındaki "anlama" hedeflerinin dahi gerisinde kalarak daha geleneksel ve ezberci bir ölçme yaklaşımını sürdürdüğünü kanıtlamaktadır. Koca'nın (2018) belirttiği gibi programlarda uygulama ve yaratma basamaklarının eksikliği, ders kitabı sorularında da en üst düzeyde hissedilmekte; "yaratma" basamağı neredeyse tamamen işlevsiz kalmaktadır.

Yıldız (2019), ortaokul kazanımlarının %55,10 oranında “Kavramsal Bilgi” içerdiğini belirtirken; bu çalışmada soruların %52'sinin hala “Olgusal Bilgi” düzeyinde kalması dikkat çekicidir. Kazanımlar öğrenciye kavramsal bir çerçeve çizmeyi hedeflerken, ders kitabı sorularının bu kavramları basit birer olgu (tanım, isim, terim) olarak geri çağırmaya

indirgemesi, din öğretiminin özünde beklenen "anlamlandırma" sürecini sekteye uğratmaktadır. Uzunpolat ve Çakmak (2022) ile Tel Aksakal'ın (2023) merkezi sınavlar üzerine yaptığı analizler, sınav sorularının bile "kavramsal bilgi" düzeyine evrildiğini gösterirken, ders kitaplarının hala "olgusal" düzeyde ısrar etmesi, materyallerin güncel ölçme-değerlendirme trendlerinin gerisinde kaldığını göstermektedir.

Örnek (2020) tarafından incelenen beceri temelli soruların %52,2 oranında "Çözümleme" düzeyinde olması, MEB'in yardımcı kaynaklarında üst düzey bilişsel becerilere yöneldiğini kanıtlamaktadır. Ancak bu araştırmanın bulguları, ana materyal olan ders kitaplarının bu dönüşüme direnç gösterdiğini ortaya koymuştur. İncelenen 409 sorunun sadece %0,98'inin çözümleme düzeyinde olması, ana ders kitaplarının "yeni nesil" soru mantığına ve üst düzey düşünme becerilerine adaptasyon sağlayamadığının göstergesidir.

Araştırmanın bulguları arasındaki en trajik ortak nokta; "İşlemsel Bilgi" ve "Üstbilişsel Bilgi" boyutlarının ihmal edilmesidir. İbadetlerin yapılış süreçleri gibi yöntemsel uzmanlık gerektiren konuların bile "uygulama" düzeyinde değil, "anlama" veya "hatırlama" düzeyinde sorulması, dinin pratik hayatla bağının ölçme-değerlendirme sürecinde koştüğünü kanıtlamaktadır. Üstbilişsel bilginin her iki alanda da %0'a yakın olması, öğrencinin kendi dini gelişimi ve öğrenme süreci üzerine düşünmesini teşvik edecek yapısal bir mekanizmanın eksikliğini belgelemektedir.

Bu çalışma ve incelenen literatür topluca değerlendirildiğinde; DKAB eğitim sisteminin, kazanımlar ve merkezi sınavlar düzeyinde "Anlama-Kavramsal" eksenine kaymaya çalıştığı, ancak temel öğretim materyali olan ders kitaplarının hala "Hatırlama-Olgusal" eksenindeki geleneksel yapıda takılı kaldığı söylenebilir.

Bu bulgular doğrultusunda, ortaokul DKAB ders kitaplarında yer alan ünite değerlendirme sorularının, YBT'nin tüm bilişsel basamaklarını kapsayacak biçimde yeniden yapılandırılması önerilmektedir. Özellikle olgusal bilgi ve hatırlama düzeyinde yoğunlaşan soru yapısının, çözümleme, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey bilişsel süreçleri destekleyecek şekilde çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Ders kitaplarında, öğrencilerin bilgiyi yalnızca tekrar etmesini değil; yorumlamasını, günlük yaşamla ilişkilendirmesini ve yeni durumlara aktarabilmesini sağlayacak açık uçlu ve problem temelli sorulara daha fazla yer verilmesi önem taşımaktadır.

Beşinci alt problemimiz olan ünite değerlendirme soruları DKAB öğretim programında hedeflenen kazanımlara göre dağılımının nasıl olduğuna cevap olarak öğretim programında yer alan 106 kazanımdan 6 kazanımla ilgili hiçbir soruya rastlanmamıştır. 16 kazanımla ilgili sadece 1'er soru sorulmuştur. 2'şer soru sorulan 17 kazanım vardır. 24 kazanımdan 3'er soru sorulmuştur. 14 kazanımdan 4'er soru sorulmuştur. 6 kazanımdan 5'er soru sorulmuştur. 6'şar soru sorulan 6 kazanım vardır. 7'şer soru sorulan 3 kazanım vardır. 8 soru sorulan 6 kazanım vardır. 9 ve 13 soru sorulan 2'şer kazanım vardır. 11, 12, 14 ve 15'er soru sorulan 1'er kazanım vardır.

Kazanımlara göre soru dağılımları incelendiğinde ise programda belirlenen kazanımların dışında başka bir kazanımla ilgili soruya rastlanmamıştır. Sorulan tüm sorular belirlenen kazanımlarla ilişkili olmasına rağmen bazı kazanımlarla ilgili fazla soru sorulurken bazı kazanımlara ilgili hiçbir soruya yer verilmemiştir. Burada kazanımların özelliklerinin birbirinden farklı olması soruların farklı adetlerde sorulmasına sebep olabilir ama verilen kazanımla ilgili hiç soruya yer verilmemesi değerlendirmenin geçerliliğini zayıflatmaktadır.

Çalışmamızda soruların hangi sınıf düzeyinde ve hangi konuda olduğunun kolay bulunabilmesi için sorulara numara verilmeyip ünite adı altında taksonomik sınıflandırılması yapılmıştır. Her ne kadar bu durum çalışmamızda çok fazla tablo olmasına sebep olsa da yapılan sınıflama soruların daha kolay bulunabilmesini sağlamaktadır. Ayrıca yenilenen taksonomi kitabındaki orijinal değerlendirmeye sadık kalınması açısından önemlidir.

Eğitim sistemimizde son dönemde hayata geçirilen “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli”, müfredat ve ölçme-değerlendirme yaklaşımlarında köklü bir paradigma değişimini beraberinde getirmiştir. Bu model, DKAB alanında da hem öğretim programlarının hem de ders kitaplarının yeniden yapılandırılması için geniş bir akademik zemin oluşturmaktadır.

Eğitim sistemimizin yeni vizyonu olan “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” çerçevesinde hazırlanacak yeni nesil DKAB materyallerinin, bu araştırmada tespit edilen taksonomik eksikliklerden arındırılması stratejik bir önem arz etmektedir. Bu araştırmanın, söz konusu dönüşüm sürecinde karar vericiler ve uygulayıcılar için rehber niteliğinde bir kaynak olması temenni edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akıncı, A. T. (2020). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi].
- Aktan, O. (2020). İlkokul matematik öğretim programı dersi kazanımlarının yenilenen Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 15–36. <https://doi.org/10.9779/pauefd.523545>
- Akyürek, G. (2019). *LGS ve TEOG sınavlarının fen bilimleri dersi öğretim programı ve yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].
- Altun, K. (2021). *8. sınıf Türkçe ders kitabındaki tema değerlendirme sorularının PISA düzeylerine ve yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. <https://www.proquest.com/docview/2606879245>
- Anderson, W. L., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Wittrock, M. C., ve Raths, J. (2021). *Öğrenme öğretim ve değerlendirme ile ilgili bir sınıflama* (D. A. Özçelik, Çev.; 4. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık. <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=76135>
- Arı, A. (2018). *Eğitim bilimine giriş*. Eğitim Yayınevi.
- Bal, A. P., ve Yılmaz, R. (2022). Yenilenmiş Bloom taksonomisine göre ortaokul matematik ders kitaplarındaki soruların incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 94–107.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368–388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Baz, F. Ç. (2019). STEM eğitim döngüsüne Bloom taksonomisi çerçevesinde bakış. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 142–150. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitim/issue/49558/619071>
- Bekdemir, M., ve Selim, Y. (2008). Revize edilmiş Bloom taksonomisi ve cebir öğrenme alanı örneğinde uygulaması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 185–196. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/5997/79903>
- Bilen, E. (2021). *TEOG ve LGS fen bilimleri test sorularının 8. sınıf öğretim programlarındaki ilgili kazanımların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi].
- Büken, R., ve Artvinli, E. (2021). Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki coğrafya etkinliklerinin yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel süreç basamaklarına göre analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. <https://doi.org/10.37217/TEBD.1019914>
- Burak, D., ve Topkaya, Y. (2021). İlkokul insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersi öğretim programı kazanımlarının Bloom ve revize Bloom taksonomilerine göre değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (52), 169–192. <https://doi.org/10.53568/YYUSBED.962248>

- Çelik, H. E. (2022). *Liselere geçiş sistemi sınavları İngilizce sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisi ve öğretim programına göre değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi].
- Cemaloğlu, N. (2020). *Bilimsel araştırma teknikleri ve etik* (2. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık. <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=78599>
- Çolak, Z. (2022). *5. 6. 7. ve 8. sınıf fen bilimleri ders kitabında yer alan değerlendirme sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi].
- Coşar, Y. (2011). *İlköğretim altıncı sınıf matematik dersi çalışma kitabındaki soruların kapsam geçerlik ve yenilenmiş Bloom taksonomisinin bilişsel süreç boyutuna göre analizi* [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Creswell, J. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri* (S. B. Demir ve M. Bütün, Ed.; 6. baskı). Siyasal Kitabevi. <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=82108>
- Demiral, B. T. (2022). *Ortaokul matematik ders kitaplarındaki geometri ve ölçme öğrenme alanı etkinlik ve problemlerinin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi].
- Duyar, D. (2005). *Bloom'un amaçlar taksonomisinin ilköğretim II. kademe resim-iş derslerine adaptasyonu* [Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi].
- Ekinci, O., ve Pınar Bal, A. (2019). 2018 yılı liseye geçiş sınavı (LGS) matematik sorularının öğrenme alanları ve yenilenmiş Bloom taksonomisi bağlamında değerlendirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 9–18. <https://doi.org/10.18506/ANEMON.462717>
- Eroğlu, D. (2013). *6, 7, 8. sınıf Türkçe çalışma kitaplarındaki dilbilgisi soruları ve kazanımlarının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi].
- Eroğlu, S. (2019). *6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin altı okuma-anlama soru ve etkinliklerinin güncellenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi].
- Ertuğrul, T. (2022). *Liselere giriş sınavı (LGS) matematik sorularının MEB'in hazırladığı örnek sorular çerçevesinde incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi].
- Gültekin, M., ve Burak, D. (2019). 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının Bloom ve revize Bloom taksonomilerine göre incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(18). <https://doi.org/10.31834/kilissbd.597408>
- Güner, N. E. (2022). *Sekizinci sınıf fen bilimleri ders kitabında yer alan sorular ile LGS sınavlarında sorulmuş soruların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi].
- Gürler Göbekli, B. (2022). *Ortaokul fen bilimleri ders kitaplarında yer alan ünite sonu sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi ve kazanımlarla*

- olan ilişkisinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi].
- Güven, Ç. (2014). 6, 7, 8. sınıflar fen ve teknoloji dersi öğretim programı'ndaki soruların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi].
- Hançer, Ö. (2021). Liselere giriş sınavlarında (SBS, TEOG, LGS) sorulan sosyal bilgiler ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi].
- Hançer, Ö., ve Özmen, C. (2022). LGS sınavlarında sorulan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(2), 30–46.
- İşgören, Ö. (2022). Ortaokul 8. sınıfların Türkçe ders kitaplarının Bloom taksonomisine göre incelenmesi [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi].
- İstanbulu, Y. (2021). LGS fen bilimleri sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi].
- Kahramanoğlu, E. (2013). İlköğretim fen ve teknoloji kitaplarının Bloom taksonomisi açısından değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Karaca, Ş. (2022). Bilim çocuk dergisindeki etkinliklerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].
- Karagöz, B. (2022). 9. sınıf matematik ders kitaplarında bulunan soruların öğrenme alanları ve yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi].
- Keray, B., ve Güden, Z. (2013). The analysis of students' skills of asking questions through informative texts. *Sakarya University Journal of Education*, 3(1), 90–97. <https://doi.org/10.19126/SUJE.79371>
- Kılıç, D. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konuları ile ilgili soru sorma becerilerinin Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].
- Koca, H. K. (2022). Ortaöğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı'nda bulunan bilişsel kazanımların yenilenmiş Bloom taksonomisi'ne göre incelenmesi. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 293–313. <https://doi.org/10.33420/MARIFE.1073909>
- Korkmaz, F., ve Ünsal, S. (2016). Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre bir sınav analizi. *Turkish Journal of Education*, 5(3), 82. <https://doi.org/10.19128/turje.97805>
- Krathwohl, D. R. (2009). Bloom taksonomisinin revizyonu: Genel bir bakış (D. Köğce, M. Aydın, ve C. Yıldız, Çev.). *İlköğretim Online*, 8(3), 1–7.

- MEB. (2018). *Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=318>
- Oğuztekin, E., ve Bektaş, O. (2023). 2018-2021 LGS fen sorularının Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 227–245. <https://doi.org/10.34056/AUJEF.1108229>
- Örnek, Ş. (2023). *Ortaokul din kültürü ve ahlak bilgisi dersi için MEB tarafından hazırlanan beceri temelli soruların taksonomik yönden incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi]. <https://doi.org/10.53112/tudear.1331129>
- Özkaya, S. D. (2020). *5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi kazanımlarının ve sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi].
- Polat, M., ve Bilen, E. (2022). TEOG ve LGS merkezi sınav fen sorularının bilişsel süreç boyutunun yenilenmiş Bloom taksonomisi ile değerlendirmesi. *Türkiye Kimya Derneği Dergisi Kısım C: Kimya Eğitimi*, 45–72. <https://doi.org/10.37995/JOTCSC.1041329>
- Şahin, M. (2022). *Liselere geçiş sistemi (LGS) matematik sorularının matematik dersi öğretim programına ve yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].
- Sanca, M., Artun, H., Bakirci, H., ve Okur, M. (2021). Ortaokul beceri temelli soruların yeniden yapılandırılmış Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 219–248. <https://doi.org/10.33711/YYUEFD.859585>
- Şentürk Türkeş, A. (2024). *İlköğretim ve ortaöğretim kurumları bursluluk sınavında DKAB sorularının ve ilgili oldukları kazanımların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi].
- Sincar, B. (2022). *Fen bilimleri ders kitabında bulunan kimya ünitelerindeki bölüm sonu sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi].
- Sönmez, H., ve Aydeniz, S. (2021). Yenilenmiş Bloom taksonomisine göre öğretimi. *EKEV Akademi Dergisi*, 88, 225–240. <https://doi.org/10.1147828>
- Sönmez, V. (2020). *Program geliştirmede öğretmen elkitabı* (19. baskı). Anı Yayıncılık. <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=62570>
- Sönmez, V., ve Alacapınar, F. G. (2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (7. baskı). Anı Yayıncılık. <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=74291>
- Taşıyaran, M. (2022). *LGS Türkçe sorularının öğretim programı, ders kitabı ve bilişsel alan sınıflaması açılarından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Tel Aksakal, Z. R. (2023). *Liselere geçiş sistemi (LGS) sınav sisteminde sorulan din kültürü ve ahlak bilgisi (DKAB) dersi sorularının ve ilişkili olduğu kazanımların yenilenmiş*

Bloom taksonomisinde analizi (2017-2022 yılları örneği) [Yüksek lisans tezi, Bayburt Üniversitesi].

Tosun, C. (2020). *Din eğitimi bilimine giriş*. Pegem Akademi.

Turgut, M. F., ve Baykul, Y. (2021). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (9. baskı). Pegem Akademi.

Ünaldı, Ü. E. (2019). *Coğrafya öğretimi-I*. Pegem Akademi.
<https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=75899>

Ünsal, H. (2023). *Eğitimde program geliştirme*. Pegem Akademi.

Uymaz, M. (2016). *Öğretmen yapımı sosyal bilgiler dersi sınav sorularının soru türleri, kapsam geçerliği ve yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi].

Uzunpolat, Y., ve Çakmak, A. (2023). Yükseköğretim kurumları sınavında çıkan DKAB sorularının ortaöğretim DKAB öğretim programı çerçevesinde analizi. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32(32), 371–393.
<https://doi.org/10.35415/sirmakifd.1238954>

Vural, C. (2020). *Son 10 yılda yapılan liselere giriş sınavlarında (SBS, TEOG ve LGS) yer alan Türkçe dersi sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisi açısından değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi].

Yavuz, K. (1988). *Günümüzde din eğitimi*. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=92932>

Yıldız, M. (2021). Din kültürü ve ahlak bilgisi (4-8) öğretim programı'ndaki bilişsel kazanımların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(19), 307–342.
<https://doi.org/10.51553/BOZIFDER.898308>

Yurdabakan, İ. (2012). The effects of bloom's revised taxonomy on measurement and evaluation in education. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 327–348.

EKLER

EK-1: Araştırmanın Veri Kaynakları ve Dijital Erişim Bağlantıları

Bu araştırma kapsamında incelenen Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (DÖGM) tarafından yayımlanan öğretim programı ve ders kitaplarına ait dijital erişim bilgileri aşağıda tablo halinde sunulmuştur:

Veri Kaynağı Türü	Materyal Adı	Erişim Bağlantısı (URL)
Öğretim Programı ve azanımlar	2018 DKAB Öğretim Programı (4-8. Sınıflar)	https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_12/06191203_dkab_2018_ilkogretim.pdf
Ders Kitabı	5. Sınıf DKAB Ders Kitabı	https://dogm.eba.gov.tr/materyal/kitaplar/pdf/dkab5.pdf
Ders Kitabı	6. Sınıf DKAB Ders Kitabı	https://dogm.eba.gov.tr/materyal/kitaplar/Kitaplar/dkab6.pdf
Ders Kitabı	7. Sınıf DKAB Ders Kitabı	https://dogm.eba.gov.tr/materyal/kitaplar/Kitaplar/dkab7.pdf
Ders Kitabı	8. Sınıf DKAB Ders Kitabı	https://dogm.eba.gov.tr/materyal/kitaplar/pdf/dkab8.pdf

EK-2: YBT'nin Bilşsel Süreç ve Bilgi Boyutu

Bilşsel Süreçler	Alternatif İsmi	Özelliği (Tanımlar)
1.HATIRLAMA	Bilgiyi uzun süreli bellekten geri getirme	
Tanıma	Belirleme	Verilen materyale uygun bilginin uzun süreli bellekteki yerini belirleme
Hatırlama	Bilgiye Erişme	İlgili bilgiyi uzun süreli bellekten geri getirme
2.ANLAMA	Sözlü veya yazılı olarak ya da grafik biçiminde sunulan iletilerden anlam çıkarma (kavrama)	
Yorumlama	Açıklık getirme, başka bir ifadeyle anlatma, çevirme	Verilen bilgiyi farklı bir biçimde sunma, ifadeyi değiştirme
Örneklendirme	Gösterimleme, somutlama	Verilen bilgiye ilişkin örnek verme
Sınıflama	Gruplara ayırma, ilgili gruba yerleştirme	Verilen bilgiyi veya bilgiye ilişkin betimlemeleri sınıflama
Özetleme	Kısaca ifade etme, genelleme	Verilen olayları kısaca yazma
Sonuç Çıkarma	Çıkarılma, ulama, öteleme, önceden kestirme	Bir duruma ilişkin verilen örneklerden hareketlerle o durumun ilkelerine ulaşma
Karşılaştırma	Benzerlik veya fark arama, eşleme, örtme	Verilen herhangi iki olayı benzerlik veya farklılıklarına göre karşılaştırma
Açıklama	Modeller oluşturma	Verilen önemli olayların nedenlerini açıklama (neden-sonuç)
3. UYGULAMA	Verilen durumda bir işlemi uygulama veya ondan yararlanma	
Yapma	İcra etme	Aşına olunan bir alıştırmayı yapma
Yararlanma	Kullanma	Aşına olunmayan bir problemi uygun bilgiyi seçerek çözme
4.ÇÖZÜMLEME	Materyali onu oluşturan parçalara ayırma, parçaların birbiriyle ve materyalin bütünüyle nasıl ilişki içinde olduğunu belirleme	
Ayrıştırma	Ayırt etme, ayırma, büyüteç altına alma, seçme	Bir iletinin ilişkili- ilişkisiz ya da önemli-önemsiz kısımlarını ayırt etme
Örgütlenme	Bütünlüğü ve bütünlüşmeyi görme, ana çizgileri belirleme, özleşirme, yapılandırma	Bir iletinin kısımlarının nasıl düzenlenmiş olduğunu belirleme
İrdeleme	Atfetme, yükleme	Bir iletinin gerisindeki mesajı belirleme (Bakış açısını belirleme)
5.DEĞERLENDİRME	Ölçütler veya standartları göz önünde tutarak yargıya ulaşma	
Denetleme	Eşgüdümleme, izleme, test etme	Bir süreç veya ürünlerdeki uyumsuzları belirleme, ürün veya süreçte iç tutarlılık olup olmadığını ortaya çıkarma, bir işlem kullanıldığında onun ne derece etkili bir süreç oluşturacağını görebilme, izleme, test etme.
Eleştirme	Yargılama	Bir ürünle ilgili dış ölçütlere uyumsuzluğunu ortaya çıkarma, ürünün dış ölçütlere uyumsuzluğunu ortaya çıkarma, ürünün dış ölçütlere uygunluğunu belirleme, bir işlemin verilen problem için uygunluğunu ortaya koyma, yargılama.
6.YARATMA	Elemanları yeni bir örüntü veya yapıya göre birleştirerek bütünlüşik ve işlevsel bir bütün ortaya koyma	
Oluşturma	Hipotez önerme	Ölçütlerden hareketle yeni hipotezler oluşturma, hipotez önerme, alternatif ortaya koyma
Planlama	Tasarlama	Bazı görevleri yerine getirmede işe yarayacak bir işlem tasarlama
Üretme	Yapma	Ürünler (icad etme) ortaya koyma, yapma

BİLGİ BOYUTU	Özelliği (tanımlar)
1.OLGUSAL BİLGİ	Bir bilgiyi tanıma ya da bir 119problem çözebilmek için öğrenilmesi zorunlu olan, temel öğeler ile ilgili bilgi.
-Terimlerin bilgisi	Sözlü olan veya olmayan isim ve simgeler.
- Özel ayrıntı ve öğelerin bilgisi	Olaylar, yerler, insanlar, tarihler, bilgi kaynakları ve benzerlerinin bilgisi.
2.KAVRAMSAL BİLGİ	Bilginin nasıl organize edildiği veya yapılandırıldığı, bilgilerin birbiri ile sistematik bir şekilde nasıl ilişkilendirildiği veya bütünleştirildiği bilgi.
- Sınıflamalar ve sınıfların bilgisi	Özel kategoriler, sınıflar, bölümler ve düzenlemeler.
- İlkeler ve genellemeler bilgisi	İlkeler genellemeler, sınıflamalar (bilineni tutarlı özlü ve kapsayıcı biçimde ifade etme.
-Kuram ve model yapılarının bilgisi	İlke ve genellemelerin, karmaşık olay ve olgunun problemin iyi tasarlanmış ve sistematik bir görünüm veren ilişkilerin bilgisi.
3. İŞLEMSEL BİLGİ	Bir şeyin “nasıl yapılacağı”, “ne zaman ve nerede kullanılacağı” ile ilgili olan bilgi
-Alana özel beceri ve algoritmaların bilgisi	Belli disiplinin özel becerileri, sistematığının bilgisi (sonuç sabit)
-Alana özgü teknik ve yöntemlerin bilgisi	Fikir birliğinin, anlaşmanın ve disiplinin normlarının bilgisi. Teknik bilgi, yöntem bilgisi (sonuç değişken)
-Uygun yöntemlerin hangi durumlarda kullanılacağına ilişkin ölçütlerin bilgisi	Bilginin nerde ve ne zaman kullanılacağı bilgisi.
4.ÜST BİLİŞSEL BİLGİ	Bilginin kendi bilişindeki yerini ve değerini bilmesi ve de kendi bilişindeki farkındalığı ile ilgili bilgi
-Stratejik bilgi	Öğrenme, düşünme ve problem çözme ile ilgili genel strateji bilgisi.
-Uygun bağlam ve koşullarla ilgili olanlar da dahil olmak üzere bilişsel görevler bilgisi	Hangi stratejilerin nerde ne zaman kullanılacağına ilişkin bilgisi.
-Kendi kendini hakkında bilgi	Kişinin güçlü ve zayıf yönlerinin bilgisi.

(Anderson vd.(2001), Krathwohl (2002)

EK-3

5. SINIF

ÜNİTE DEĞERLENDİRME SORULARI

5. SINIF 1. ÜNİTE: ALLAH İNANCI

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Allah'ın (c.c.) eşi ve benzeri olmaması ne anlama gelir? Kısaca açıklayınız.
2. Allah'ın (c.c.) her şeyi bilip görmesi insanların davranışlarını ve insan ilişkilerini nasıl etkiler? Örneklerle açıklayınız.
3. Allah'ın (c.c.) her şeye gücünün yetmesi ile ilgili Kur'an-ı Kerim mealinden bir ayet yazınız.
4. Dua ederken nelere dikkat edilmelidir? Yazınız.
5. Hz. İbrahim'i (a.s.) tanıtan iki cümle yazınız.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarla doldurunuz. (ihlâs, semî, basar, düzen, tevhid, irtibat, kıssa)

1. Allah'ın (c.c.) her şeyi işitmesi anlamına gelir.
2. Evrendeki her şey belirli bir içinde yaratılmıştır.
3. peygamberlerin hayatlarının Kur'an-ı Kerim'de anlatılmasıdır.
4. samimi olmak dine içtenlikle bağlanmaktadır.
5. Dua etmek Allah (c.c.) ile kurmaktır.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. **Hümeyra:** Allah'ın (c.c.) güzel isimleriyle dua etmeliyiz.

Erdem: Temiz ve güzel olan şeylerden istemeliyiz.

Dilek: Sadece kendimiz için dua etmeliyiz.

İbrahim: Gönülden ve gizlice dua etmeliyiz.

Öğretmen sınıfa "Nasıl dua etmeliyiz?" sorusunu yöneltmiştir. Öğrencilerden hangisi bu soruya yanlış cevap vermiştir?

- A) Hümeyra B) Erdem
C) Dilek D) İbrahim

2. - Güneş, ısı ve ışık kaynağıdır.
- Gece-gündüz sürekli ardı ardına gelir.
- Allah (c.c.) yarattığı her varlığa çeşitli görevler vermiştir.

- Bunlar görevlerini sürekli olarak ve aksatmadan yaparlar.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda verilen cümlelerden çıkarılabilecek en doğru sonuçtur?

- A) Son yıllarda güneş daha çok ısıtıyor.
B) Evrende her şey düzen içerisinde.
C) Yaz mevsiminde geceler daha kısadır.
D) Kışları güneş daha az ısıtıyor.

3. "Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu..." (Enbiyâ Suresi 22. ayet.)

Bu ayette verilmek istenen ana mesaj nedir?

- A) Evrenin kendiliğinden var olmadığı
B) Allah'tan (c.c.) başka ilah olmadığı
C) Allah'ın (c.c.) dualarımızı işittiği
D) Allah'ın (c.c.) her şeyi bildiği

4. **Dua ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Dua Allah'tan (c.c.) istekte bulunmaktır.
B) Sevinçleri ve üzüntüleri Allah (c.c.) ile paylaşmaktır.
C) Allah'ın (c.c.) verdiği nimetlere şükretmektir.
D) Dua sadece namazlardan sonra edilir.

5. **Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?**

- A) Evrendeki varlıklar tesadüfen oluşmuştur.
B) Allah (c.c.) her şeyin yaratıcısıdır.
C) Allah (c.c.) yaptığımız her şeyi bilir.
D) Allah'ın (c.c.) her şeye gücü yeter.

D. Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. () Her şeyi yaratan Allah (c.c.), canlıları da yaşatandır.
2. () Allah (c.c.) her şeyi bir düzen içerisinde yaratmıştır.
3. () İhlâs suresinde Hz. İbrahim'den (a.s.) bahsedilir.
4. () Bismelenin anlamı; Rahman ve Rahîm olan Allah'ın (c.c.) adıdır.
6. () Dua yalnızca Allah'a (c.c.) edilir.

5. SINIF 2. ÜNİTE: RAMAZAN VE ORUÇ

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Müslümanlar için Ramazan ayı niçin önemlidir? Açıklayınız.
2. Oruç nedir, nasıl tutulur? Anlatınız.
3. Sahur, imsak, iftar, teravih, fitre kavramlarını açıklayınız.
4. Kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili geleneklere üç örnek veriniz.
5. Oruç tutarken davranışlarımızda nelere dikkat etmeliyiz? Açıklayınız.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarla doldurunuz. (oruca, zırh, farz, Muharrem, diş kirası)

1. Ramazan orucunu tutmak akıllı ve ergenlik çağına girmiş Müslümanlara dır.
2. İftara gelen misafirler ayrılırken onlara takdim edilen hediyelere denir.
3. Tekne orucu küçük çocukları alıştırmak için uygulanan bir gelenektir.
4. Hz. Davud (a.s.) kendi el emeği ile geçimini sağladı. O yaparak geçinirdi.
5. Aşure günü kültürümüzde önemli bir yer tutar. Aşure günü ayı içindedir.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Ramazan ayında yapılmaz?

- A) Minarelerin arasına mahya asmak
- B) Fitre vermek
- C) Hacca gitmek
- D) Teravih namazı kılmak

2. Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Farz, kesinlikle yapılması gereken şeylerdir.
- B) Vacip, kesinlikle yapılmaması gereken şeylerdir.
- C) Sünnet, farz ve vacip dışında Hz. Peygamber'in yaptığı ibadetlerdir.
- D) Müstehab yapılması güzel olan davranışlardır.

3. Allah'ım! Senin rızan için, sana inandım, Senin rızkın ile orucumu açtım.”

Yukarıda iftar duasının anlamı verilmiştir. Boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) Namaz kıldım- oruç tuttum
- B) Oruç tuttum- sana güvendim
- C) Niyet ettim- namaz kıldım
- D) Dua ettim- sana güvendim

4. Aşağıdakilerden hangisi Kadir gecesiyle ilgili olarak söylenemez?

- A) Kur'an-ı Kerim Kadir gecesi indirilmiştir.
- B) Hz. Muhammed (s.a.v.) Kadir gecesi doğmuştur.
- C) Müslümanlar Kadir gecesine çok önem verirler.
- D) Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır.

5. Aşağıdaki bilgilerden hangisi doğru değildir?

- A) Oruç tutulurken gün boyunca yenmez içilmez.
- B) Oruç, nimetlerin kıymetini öğretir.
- C) Oruç sadece Ramazan ayında tutulur.
- D) Oruç imsaktan akşam namazı vaktine kadar tutulur.

D. Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. () Kadir gecesi Ramazan ayının son on günü içindedir.
2. () Kur'an-ı Kerim Muharrem ayında indirilmeye başlamıştır.
3. () Sahur vaktinin bittiği ve orucun başladığı zamana "ihram" denir.
4. () Oruç tutmak insana sabırlı olmayı öğretir.
5. () Hz. Davud'a (a.s.) Tevrat verilmiştir.
6. () Dua Ramazan ayına özgü bir ibadettir.
7. () Oruç tutarken iyilik yapmaya çalışmalı, kötülüklerden uzak durmalıyız.
8. () Yüce Allah Hz. Davud'a (a.s.) zırh yapmayı öğretmişti.
9. () Esnaftan veresiye alışveriş yapanların borçlarının yazıldığı deftere kasa defteri denir.
10. () Diş kirası, iftara gelen misafirlere verilen hediyelere denir.

5. SINIF 3. ÜNİTE: ADAP VE NEZAKET

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Üç nezaket kuralını ve bunların nerelerde uygulandıklarını yazınız.
2. Selamlaşma adabını bir örnekle açıklayınız.
3. Konuşma adabına uygun davranan biri nelere dikkat etmelidir? Açıklayınız.
4. Hz. Lokman (a.s.) öğütlerinde nelerden bahsetmektedir? Yazınız.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarla doldurunuz.

(şirk koşmak, Tahiyat Duası, sofrada adabı, besmeleyle, selamlaşmaya, adap kuralları)

1. İnsan ilişkilerini düzenleyen, kolaylaştıran yazılı olmayan toplumsal kurallaradenir.
2. Hem dinî hem de insani bir görev olaraközen göstermeliyiz.
3. Hz. Muhammed de (s.a.v.) yemeğebaşlanmasını Müslümanlara tavsiye etmiştir.
4.Allah'tan (c.c.) başka ilahlar olduğuna inanmaktır.
5.her gün beş vakit namazda Müslümanlara selamlaşmanın önemini hatırlatmaktadır.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi bir nezaket kuralı değildir?

- A) Yapılan bir iyiliğe teşekkür etmek
- B) Misafire karşı güler yüzlü davranmak
- C) Kalabalık içinde gizlice konuşmak
- D) Hasta ziyaretini kısa tutmak

2. I- Küçük olanın büyük olana selam vermesi
II- Bisiklet üzerinde gidenin yürüyene selam vermesi
III- Sayı bakımından çok olan topluluğun az olana selam vermesi

Yukarıdaki ifadelerden hangileri selamlaşma adabına uygundur?

- A) I-II
- B) I-III
- C) II-III
- D) I-II-III

3. Hz. Âişe (r.a.) şöyle demiştir: “Hz. Peygamber’in herhangi bir konuyu anlatırken (tane tane konuşması sebebiyle) sözcüklerini saymak isteyen kimse sayabilirdi.” (Buhârî, Menâkıb, 23.)

Hz. Âişe (r.a.) verdiği bu bilgide neyi vurgulamaktadır?

- A) Hz. Muhammed (s.a.v.) güvenilirli.
- B) Hz. Muhammed (s.a.v.) açık ve net konuşurdu.
- C) Hz. Muhammed (s.a.v.) merhametliydi.
- D) Hz. Muhammed (s.a.v.) insanlara değer verirdi.

4. Aşağıdakilerden hangisi sofrada adabına uygun değildir?

- A) Yemeğe besmele çekerek başlamak
- B) Yemeği ölçülü yemek
- C) Yemekten önce elleri yıkamak
- D) Gösterişli sofralar hazırlamak

5. I- Hz. Muhammed’e (s.a.v.) esenlik dilemek
II- Kelime-i Şehadet
III- Hz. İbrahim’e (a.s.) esenlik dilemek

Yukarıda verilen bilgilerden hangileri Tahiyat Duasında yer almaktadır?

- A) I-II
- B) II-III
- C) I-III
- D) I-II-III

D. Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. () Nezaket kurallarına uyan kişiler çevresindekilere karşı daha saygılı ve anlayışlı olur.
2. () Selamlaşmak insanlar arasındaki sevgi ve muhabbeti azaltır.
3. () Kırıcı ve incitici sözlerden kaçınmak konuşma adabının gereklerindedir.
4. () Yemek yerken konuşmamak gerekir.
5. () Tahiyat Duası namazlarda otururken okunan bir duadır.

5. SINIF 4. ÜNİTE: HZ. MUHAMMED VE AİLE HAYATI

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) çocuklarının isimlerini yazınız.
2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ailesinin güzel davranışlarına örnekler veriniz.
3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nasıl bir eş, baba ve dede olduğunu kısaca yazınız.

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bir sahabiye "...Allah'tan korkun, çocuklarınız hususunda adaletli olun" (Müslim, Hibe, 13.) buyurması, onun çocuklara nasıl davranılmasını istediğini gösterir?

- A) Çocuklarla şakalaşılmasını
- B) Çocuklara hediyeler alınmasını
- C) Çocuklara eşit davranılmasını
- D) Çocukların sevilmesini

2. Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Hz. Hatice'nin (r.a.) evliliklerinden kaç çocukları dünyaya gelmiştir?

- A) 3
- B) 4
- C) 5
- D) 6

3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) soyu hangi çocuğu ile devam etmiştir?

- A) Fatıma
- B) Ümmü Gülsüm
- C) Rukiye
- D) Zeynep

4. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Peygamberin, ailesi içindeki güzel davranışlarına örnek olarak gösterilemez?

- A) Hz. Peygamber aile bireylerine yardım ederdi.
- B) Hz. Peygamber aile bireyleri arasında ayrım yapmazdı.
- C) Hz. Peygamber ailesini ilgilendiren konularda kendi karar verirdi.
- D) Hz. Peygamber ailesine sevgi ve merhametle yaklaşırdı.

5. - Hz. Peygamberin ilk kızıdır.
- İlk Müslümanlardandır.
- Ali ve Ümame adında iki tane çocuğu vardır.
- Hz. Muhammed'den (s.a.v.) önce vefat etmiştir.

Yukarıda bahsedilen kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zeynep
- B) Fatıma
- C) Ümmü Gülsüm
- D) Rukiye

6. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) dedesinin vefatından sonra koruyup gözetin, evini paylaşan ve aynı zamanda Hz. Peygamberin akrabası olan kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sütanesi Halime
- B) Amcası Hz. Hamza
- C) Dedesi Vehb
- D) Amcası Ebu Talip

7. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kızı Hz. Fatıma'nın (r.a.) düğününün çok sade bir törenle gerçekleşmesi, çeyizinin de çok sade olması, Hz. Peygamberin ilesinin hangi örnek davranışının bir göstergesidir?

- A) Yoksulların gözetilmesi
- B) Misafirlere ikramda bulunulması
- C) İsfraftan kaçınılması
- D) Mutlulukların paylaşılması

8. Hz. Hatice (r.a.) Mekke'nin soylu kadınlarından. Üstün ahlakından dolayı kendisine lakabı verilmişti.

Yukarıdaki boşluğa yazılması gereken kelime aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Kübra
- B) Tahire
- C) Hanife
- D) Hafsa

9. Hz. Muhammed (s.a.v.) bir gün torunlarından birini kucağına almış öpüyordu. Hz. Peygamberin bu davranışını gören sahabeden biri şöyle dedi; “Benim on tane çocuğum var ama şimdiye kadar onların hiçbirisini öpmedim.” Hz. Muhammed (s.a.v.) ona şöyle buyurdu; “Merhamet etmeyene merhamet edilmez.” (Buhârî, Edeb, 18.)

Bu olay Hz. Muhammed’in (s.a.v.) hangi özelliğini ön plana çıkarmaktadır?

- A) Kalp kırıcı söz ve davranışlardan sakınma
- B) Çocuklar arasında eşit davranma
- C) Çocuklara sevgisini göstermekten çekinmeme
- D) Çocukların düşüncelerine önem verme

10. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Peygamberin aile bireylerine karşı davranışı hakkında doğru bir bilgidir?

- A) Hz. Muhammed’in (s.a.v.) aile dayanışmasından ders almamız gerekmez.
- B) Aileyi ilgilendiren durumlarda ailesinin görüşlerini almaya gerek duymazdı .
- C) Hz. Muhammed (s.a.v.), eşi ve çocuklarına karşı saygılı davranmamıştır.
- D) Hz. Muhammed’in (s.a.v.) ailesi kararlarında birbirlerine danıştı.

C. Aşağıdaki sorular doğruysa başına (D), yanlışsa başına (Y) yazınız.

1. () Hz. Muhammed’e (s.a.v.) cömertliğinden dolayı el-Emin lakabı verilmiştir.
2. () Hz. Peygamber çocukları görünce onlara selam verirdi.
3. () Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.), cennet gençlerinin efendileridir.
4. () Hz. Peygamber torunlarını çok severdi fakat namaz kılarken kendisini rahatsız etmelerinden hoşlanmazdı.
5. () Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Hz. Hatice’nin (r.a.) dört çocuğu vardır.

5. SINIF 5. ÜNİTE: ÇEVREMİZDE DİNİN İZLERİ

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Mimari yapılarımızdan olan camilerin bölümlerini kısaca yazınız.
2. Dinî musiki türlerine üç örnek veriniz.
3. Toplumsal yaşantınızda dinin etkisini gördüğünüz örf ve adetlerden örnekler veriniz.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarla doldurunuz.

(Kubbe, minare, minber, mihrap, vaaz kürsüsü, şadırvan, şerefe)

1. Cami avlularında bulunan, çevresindeki musluklardan ve ortasındaki fiskiyeden su akan, üzeri kubbeli veya açık olan aBDSest alma yerine.....denir.
2. Cuma ve bayram namazlarında hutbe okumak için çıkılan merdivenli, yüksekçe yeredenir.
3. Kâbe yönünü gösteren ve imamın cemaate namaz kıldırırken durduğu yeredenir.
4. Camide vaaz verip cemaati dini konularda aydınlatan kişinin oturduğu yüksekçe yeredenir.
5. Müezzinin ezan okuduğu, sala verdiği, şerefsi olan, yüksek ve ince yapıyadenir.
6. Yarım küre biçiminde olan ve caminin üzerini örten yapıyadenir.
7. Minarenin etrafını çepeçevre dolaşan, müezzinin çıkararak ezan okuduğu, kenarları korkuluklu bölüme denir.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Ömer babasıyla Cuma namazına gitmiştir. Caminin içinde yer olmadığı için caminin bahçesinde namazını kılmıştır.

Hutbeyi dinlerken caminin kısımlarını inceleyen Ömer'in, caminin hangi bölümünü görmesi mümkün değildir?

- A) Minare B) Kubbe
C) Minber D) Şadırvan

2. Osmanlılar döneminde Mimar Sinan tarafından yapılan bazı camiler günümüzde hâlâ hizmet vermekte ve mimari yapısıyla insanları hayran bırakmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi Mimar Sinan'ın yaptığı camilerden biridir?

- A) Alaaddin Cami B) Selimiye Cami
C) Sultanahmet Cami D) Ortaköy Cami

3. İslam dininde temizliğe ve sadakaya verilen önem dolayısıyla ortaya çıkan mimari yapılar aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Köprü, medrese B) Cami, imarethane
C) Çeşme, şadırvan D) Türbe, şifahane

4. Aşağıdakilerden hangisi İslam dininin mimarimizdeki etkilerinden biridir?

- A) Bayram ziyaretleri yapmak
B) Yeni doğan bebeğin kulağına ezan okumak
C) Aşure pişirip herkese dağıtmak
D) Cemaatle namaz için büyük camiler yapmak

5. "Namaz, sevap, günah, ahiret, tesbih..." gibi kelimeler, İslam Dininin etkisiyleyerleşmiş dinî kelimelerdir."

Yukarıdaki cümlede yer alan boşluğa aşağıdaki kelimelerden hangisi yazılmalıdır?

- A) Mimarimize
B) Dilimize
C) Edebiyatımıza
D) Geleneklerimize

6. Hz. Süleyman (a.s.) ile ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kendisine kuşlarla ve karıncalarla konuşma yeteneği verilmiştir.
B) Rüzgârın emrine verildiği peygamberdir.
C) Başına gelen hastalığa sabretmesiyle tanınan peygamberdir.
D) Atlar ona sevdirelmiş ve o da bizzat atlarla ilgilenmiştir.

7. Edebiyatımızda dinin etkisiyle oluşan edebi eserlerin başında Allah'ın (c.c.) varlığı ve birliğinin konu edildiği ler gelir. Allah'a (c.c.) yalvarıp yakarma ve dua etmeyi içeren lar da edebiyatımızda dinin izlerini göstermektedir. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) duyulan sevgi ve saygının şiirsel olarak anlatıldığı eserler ise olarak adlandırılmaktadır.

Yukarıda boş bırakılan yerlere aşağıdaki kelimelerden hangisi gelmez?

- A) Tevhid B) Münacaat
C) Naat D) Ezan

8. Edebiyatımızda dinin izlerini taşıyan en önemli eserler ve yazarlarından örnekler verilmiştir. Eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Mevlana Celaleddin Rumi-Mesnevi
B) Yunus Emre-Divan
C) Süleyman Çelebi-Mevlid
D) Yunus Emre-Mesnevi

6. SINIF

ÜNİTE DEĞERLENDİRME SORULARI

6. SINIF 1. ÜNİTE: PEYGAMBER VE İLAHİ KİTAP İNANCI

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Kur'an-ı Kerim'de yer alan yirmi beş peygamberin isimlerini yazınız.
2. Peygamberlerin özellikleri nelerdir? Kısaca açıklayınız.
3. Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen peygamberlerden üçünün bizler için örnek olan yönlerini kısaca yazınız.
4. Vahiy nedir? Vahyin gönderiliş amaçları nelerdir? Kısaca anlatınız.
5. Dört ilahi kitabı ve gönderildikleri peygamberleri yazınız.

(sabah, Hz. Âdem, Hz. İsa, ismet, yirmi üç, Hz. Musa, vitir, fetanet, yirmi beş)

B. Yukarıda verilen kelimelerden uygun olanlarıyla cümleleri tamamlayınız.

1. Kur'an-ı Kerim'de peygamberin adı geçer.
2. Peygamberlerin akıllı ve zeki olmalarını ifade eden sıfatlarınadenir.
3. Tevrat, peygambere gönderilen ilahi kitaptır.
4. İlk insan ve ilk peygamber, 'dir.
5. Hanefi mezhebine göre namazında Kunut dualarının okunması vaciptir.

C. Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisinde peygamberlik anlamına gelen iki kavram birlikte verilmiştir?

- A) Fetanet ve Risalet B) Nübüvvet ve İsmet
C) Risalet ve Nübüvvet D) İsmet ve Emanet

2. Aşağıdakilerden hangisi Yüce Allah'ın vahiy göndermesinin amaçlarından biri değildir?

- A) Yüce Allah'ı doğru bir şekilde tanıtmak
B) Bilimsel ve teknolojik gelişmeler hakkında bilgi vermek
C) İnsana yaratılış amacının Allah'a (c.c.) kulluk olduğunu öğretmek
D) İnsanların akıl ve iradelerini doğru bir şekilde kullanmalarını sağlamak

3. İsmi, "kitap ve mektup" gibi anlamlara gelir. Dili İbranicedir. Yeni dini hükümler getirmemiştir. Allah'a (c.c.) övgü ve şükran duyguları ile hikmetli sözler, ahlaki öğütler ve ilahilerden oluşan kitap; Hz. Davud'a gönderilmiştir.

Hakkında bilgi verilen ilahi kitap aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İncil B) Tevrat
C) Kur'an D) Zebur

4. "Ey insanlar! Rabb'iniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocuklarıdır. Âdem ise topraktır. Arap'ın Arap olmayan üzerinde, beyazın siyah üzerinde, siyahın da beyaz üzerinde bir üstünlüğü yoktur. Allah katında üstünlük ancak takva iledir..." (Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 4, s. 252.)

Hz. Peygamber'in Veda Hutbesi'ndeki bu sözlerinden hareketle,

- I. Hz. Âdem insanlığın atasıdır.
II. İnsanların birbirlerine üstünlük taslaması yanlıştır.
III. Allah (c.c.), bazı toplumlara diğerlerinden daha seçkin yaratmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II
C) II ve III D) I, II ve III

5. Zor durumda kalan kulun, derdini dua ederek Yüce Allah'a açması ve O'ndan yardım dilemesidir. Yatsı namazının ardından kılınan vitir namazının son rekâtında tekbir alındıktan sonra okunur. Bu dualar, Hz. Peygamber'den öğrendiğimiz dualardandır.

Hakkında bilgi verilen dua aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kunut B) Tahiyat
C) Rabbena D) Sübhaneke

D. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" harfini yazınız.

1. () Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerden biri de Hz. Lokman'dır.
2. () Sıdk, peygamberlerin doğru sözlü ve dürüst olmaları anlamına gelir.
3. () Nemrut tarafından atıldığı ateş Hz. İbrahim'i yakmamıştır.
4. () Hz. İsa'ya verilen kutsal kitabın adı Zebur'dur.
5. () Yüce Allah, Hz. Âdem'in tövbesini kabul etmiştir.

6. SINIF 2. İKİNCİ ÜNİTE: NAMAZ

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Namazın, Müslüman'ın hayatındaki yerini ve önemini kısaca anlatınız.
2. Namazın, dışındaki farzlarını yazınız.
3. Namazın, içindeki farzlarını yazınız.
4. Hz. Zekeriya'nın hayatı hakkında kısaca bilgi veriniz.
5. Fil suresinden çıkarılması gereken dersler nelerdir? Kısaca yazınız.

(Hz. Yahya, Hz. Zekeriya, Fil, kıyam, kıraat, iki, dört, hutbe, Fâtiha)

B. Yukarıda verilen kelimelerden uygun olanlarıyla cümleleri tamamlayınız.

1. Namazın rükünlerinden biri olan "ayakta durmak" anlamına gelir.
2. Cuma ve bayram namazlarında diğer namazlardan farklı olarakokunur.
3. Cuma namazının farzı rekâttır.
4. Hz. Meryem'i himaye eden kişi peygamberdir.
5. Fil Vakası'nı anlatan Kur'an-ı Kerim'in yüz beşinci suresinin adı suresidir.

C. Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi namazın içindeki farzlardan biri değildir?

- A) Secde B) Niyet
C) Kıyam D) Kıraat

2. Aşağıdakilerden hangisi farz namazlardan biridir?

- A) Cenaze B) Bayram
C) Vitr D) Teravih

3. Hz. Muhammed (s.a.v.), "Birinizin kapısı önünde günde beş defa yıkandığı bir nehir olsa o kimsede kir namına bir şeyin kalabileceğini düşünebilir misiniz?" diye sorar. Sahabe "Hiç kir kalmaz." diye cevap verir. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "İşte beş vakit namaz da böyledir, Allah bu namazlarla günahları yok eder." buyurur. (Buhârî, Mevâkitü's-salât, 6.)

Bu hadisten hareketle namazla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Günde beş vakittir.
B) Günahlardan arındırır.
C) Her gün kılınması gerekir.
D) Her vakit için abdest alınması gerekir.

4. *İslam'ın şartlarından biridir.

* Belli şartlara ve kurallara uyarak günde beş defa yerine getirilir.

* Ergenlik çağına girmiş her Müslüman'a farz olan bir ibadettir.

Hakkında bilgi verilen ibadet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sadaka B) Zekât
C) Namaz D) Oruç

5. Ramazan ayında, yatsı namazından sonra genellikle yirmi rekât olarak kılınan nafle bir namazdır. Hz. Peygamber sekiz rekât olarak da kılmıştır. Tek başına kılınabileceği gibi cemaatle de kılınabilir. Ancak cemaatle kılınması ülkemizde ve diğer Müslüman toplumlarda bir ramazan geleneğine dönüşmüştür.

Hakkında bilgi verilen namaz aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Vitr B) Teravih
C) Bayram D) Cuma

D. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" harfini yazınız.

1. () Namaz kelimesinin Arapçası salat olup kelime Türkçeye Farsçadan geçmiştir.
2. () Vitr namazının hükmü farz-ı kifayedir.
3. () Necasetten taharet, aBDSest olarak namaza hazırlanmaktadır.
4. () Ka'de-i ahîre, namazın sonunda Tahiyyat duasını okuyacak kadar oturmaktır.
5. () Yüzü yıkamak abdestin farzlarından biridir.

6. SINIF 3. ÜNİTE

ZARARLI ALIŞKANLIKLAR

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- 1- Zararlı alışkanlıklar ve kul hakkı arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.
- 2- Zararlı alışkanlıklara başlama sebepleri nelerdir? Yazınız.
- 3- Sigara kullanmanın bireye ve topluma verdiği zararlar nelerdir? Açıklayınız.
- 4- Hz. Yahya'nın hayatı hakkında neler biliyorsunuz? Anlatınız.
- 5- Tebbet suresinin anlamı nedir? Yazınız.

(bağımlılık, helal, mekruh, haram, zarar, kul hakkı)

B. Yukarıda verilen ifadelerden uygun olanlarıyla cümleleri tamamlayınız.

1., yapılması veya söylenmesi Yüce Allah tarafından serbest bırakılan şeylerdir.
2. Alışkanlıklara karşı kontrolün kaybedilmesi durumuna denir.
3. Yapılması dinen hoş görülmeleyen şeylere denir.
4., Allah'ın (c.c.) kesin olarak yasakladığı söz ve davranışlardır.
5. Toplumda birlikte yaşayan insanların birbirleri üzerindeki haklarına denir.

C. Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Günümüz dünyasını tehdit eden zararlı alışkanlıklardan başlıcaları sigara kullanmak, alkollü içki içmek, kumar oynamak ve uyuşturucu madde kullanımıdır. Modern bilim, kötü alışkanlıkların insan sağlığına çok büyük zararları olduğunu ortaya koymuştur. İslam dini de kişinin kendisine veya topluma zararı olan bütün bu alışkanlıkları yasaklamış ve insanları bu davranışlardan uzak durması konusunda uyarmıştır.

Bu parçada zararlı alışkanlıkların aşağıdaki özelliklerinden hangisine değinilmemiştir?

- A) Haram oluşuna
- B) Bireysel zararlarına
- C) Bağımlılık yapmasına
- D) Toplumsal zararlarına

2. “Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi iğrenç şeylerden ibarettir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz. Şüphesiz şeytan, içki ve kumar yoluyla aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?” (Maide suresi, 90-91. ayetler.)

Bu ayetlerden hareketle zararlı alışkanlıklarla ilgili,

- I. Bağımlılığa sebep olur.
- II. Allah (c.c.) tarafından yasaklanmıştır.
- III. Bireysel ve toplumsal zararları vardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

3. “Orada Zekeriya Rabb'ine dua edip dedi ki: Rabb'im! Bana tarafından temiz bir nesil ihsan eyle! Kuşkusuz sen duayı işitmektesin. O mabette durmuş namaz kılariken melekler ona şöyle seslendiler: Allah'ın bir kelimesini (Hz. İsa'yı) tasdik edici, efendi, iffetli ve salih kullardan bir peygamber olarak Yahya'yı Allah sana müjdeliyor. Zekeriya ise şöyle dedi: Rabb'im! Bana ihtiyarlık gelip çattığı, üstelik karım da kısır olduğu hâlde benim nasıl oğlum olabilir? (Allah) buyurdu ki: İşte böyle, Allah dilediğini yapar. Rabb'im, dedi, bana bir alamet göster. (Allah) şöyle buyurdu: Senin için alamet insanlara üç gün ancak işaretlerle konuşmandır. Rabb'ini çok an, sabah akşam tesbih et.” (Âl-i İmrân suresi, 38-41. ayetler.)

Bu ayetlerden hareketle Hz. Yahya hakkında,

I. Hz. Zekeriya'nın oğludur.

II. Güzel ahlak sahibi biridir.

III. Hz. İsa ile akrabadır.

IV. Genç yaşta şehit edilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I, II ve IV

4. Aşağıdakilerden hangisi kötü alışkanlıkların toplumsal zararları arasında yer almaz?

- A) İradeyi zayıflatır.
- B) Sosyal ilişkileri bozar.
- C) Ülke ekonomisine zarar verir.
- D) Aile içindeki ilişkileri zedeler.

5. Tebbet suresi ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

- A) Kur'an-ı Kerim'in 11. suresi olarak Medine'de indirilmiştir.
- B) Zararlı alışkanlıkların yasaklanma sebepleri anlatılmıştır.
- C) "Beled suresi" olarak da adlandırılmıştır.
- D) Ebu Leheb ile eşinin ahiretteki durumu hakkında bilgi verilmiştir.

D. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" harfini yazınız.

1. () Bağımlılık, insanı sosyal hayattan uzaklaştırır.
2. () Alkollü içki içmek, kişinin bedenine ve ruhuna zarar verir.
3. () Zararlı alışkanlıklara başlamada arkadaş seçimi önemli değildir.
4. () Tebbet suresinde Ebu Leheb ve karısından bahsedilmektedir.
5. () Hz. İsa, Hz. Yahya'nın babasıdır.

6. SINIF 4. ÜNİTE HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) HAYATI

A Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ilk vahiy nasıl gelmiştir? Kısaca bilgi veriniz.
2. Mekke Dönemi'nde, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) İslam dinine davet için yaptığı çalışmaları maddeler hâlinde özetleyiniz.
3. Habeşistan'a ve Medine'ye yapılan hicretlerin nedenlerini yazınız.
4. Medine'de toplumsal barışın sağlanması için Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yaptığı çalışmaları maddeler hâlinde yazınız.
5. Mekke'nin Fethi'ni ve Veda Hutbesi'ni, toplumsal barışın korunması açısından değerlendiriniz.
(Veda, tövbe, hüzn, muhacir, Hudeybiye, Medine)

B. Yukarıda verilen kelimelerden uygun olanlarıyla cümleleri tamamlayınız.

1. Hz. Hatice ve Ebu Talib'in vefat ettikleri seneye yılı denilmiştir.
2. Farklı inanç gruplarına din ve vicdan hürriyeti, Sözleşmesi ile tanınmıştır.
3. 628 yılında Mekkelilerle Antlaşması imzalanarak genel barış sağlanmıştır.
4. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yaptığı son hacdaki konuşmasına Hutbesi denilir.
5. Nasr suresinde, Allah'ın (c.c.) yardımı, fetih, hamt, tespih ve kavramları kullanılmaktadır.

C. Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

- I. 571 yılında vahyedilmiştir.
- II. Kadir Gecesi indirilmiştir.
- III. Ramazan ayında vahyedilmiştir.
- IV. Müddessir suresinin ilk ayetleridir.

1. Kur'an-ı Kerim'in ilk inen sure ve ayetleriyle ilgili numaralanmış bilgilerden hangileri yanlıştır?

A) I ve III	B) I ve IV
C) II ve III	D) II ve IV

2. "Dediler ki: 'Bize yerden bir pınar akıtmadıkça sana inanacak değiliz. Yahut senin hurma ve üzümlerden bir bağı olsun da arasından gürül gürül ırmaklar akıt. Yahut iddia ettiğin gibi, üzerimize gökten bir parça düşür. Veya Allah ile melekleri karşımıza getir. Yahut altından bir evin olsun. Yahut göğçe çık. Gerçi göğçe çıktığında da bize gözümüzle görüp okuyacağımız bir kitap indirmediğçe sana inanacak değiliz. Sen de ki: "Rabb'im her türlü noksandan uzaktır. Ben ise ancak beşerden bir elçiyim.' Kendilerine hidayet geldiği zaman insanları iman etmekten alıkoyan şey de 'Allah bir beşeri mi elçi olarak gönderdi?' demelerinden başka bir şey değildir. De ki: 'Yeryüzünün sakinleri olarak orada melekler dolışsaydı o zaman biz onlara elçi olarak gökten bir melek indirirdik.' (İsrâ suresi, 91-95. ayetler.)"

Verilen ayetlerden hareketle müşrikler ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Hz. Peygamber'i yalanlamak amacıyla pek çok mucize isteğinde bulunmuşlardır.
- B) Geçmiş peygamberlerin mucizelerini görmelerine rağmen inanmamışlardır.
- C) Hz. Peygamber'e, gökyüzüne çıkarsa ve bir kitap getirirse inanacaklarını söylemişlerdir.
- D) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olması için insan olmaması gerektiğini söylemişlerdir.

3. I. İslam dininin Medine'de yayılmaya başlaması
II. Müslümanlara yapılan boykotun ortadan kalkması
III. Müslümanların can ve mal güvenliğinin sağlanması
IV. Müslümanların din ve ibadet özgürlüğünün sağlanması

Numaralanmış ifadelerden hangileri Medine'ye hicretin sonuçlarındandır?

A) I ve III	B) II ve III
C) II ve IV	D) III ve IV

4. Aşağıdakilerden hangisi Hudeybiye Antlaşması'nın maddelerinden biri değildir?

- A) Her iki taraf da Arap kabilelerinden istedikleriyle antlaşma yapabilecektir.
- B) Taraflar, on yıl boyunca birbirleriyle savaşmayacak ve ticaret kervanlarına saldırmayacaktır.
- C) Ortaya çıkacak sorunların çözümünde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hakemliğine başvurulacaktır.
- D) Müslümanlar hac yapmadan geri dönecek, ertesi yıl üç günlüğüne Kâbe'yi ziyaret edebileceklerdir.

5. I. Kur'an-ı Kerim'in 111. suresidir.
II. Üç ayetten meydana gelmektedir.
III. Medine Dönemi'nde nazil olmuştur.
IV. Hz. Peygamber'e verilen Kevser'den bahsedilmektedir.

Nasr suresi hakkında numaralanmış olarak verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) III ve IV

D. . Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" harfini yazınız.

1. () Kur'an-ı Kerim'in ilk emri, Müddessir suresinin birinci ayeti olan "Kalk ve uyar!"dır.
2. () Hz. Muhammed (s.a.v.), Medine'de ilk cuma namazını Rânûnâ Vadisi'nde kıldırılmıştır.
3. () Hudeybiye Antlaşması, Mekkelilerin antlaşma maddelerine uymaması sonucu bozulmuştur.
4. () Hz. Muhammed (s.a.v.), Mekke'yi fethettikten sonra müşrikleri toptan cezalandırmıştır.
5. () Medine Dönemi'nin sonlarına doğru indirilen Nasr suresi üç ayetten meydana gelir.

6. SINIF 5. ÜNİTE TEMEL DEĞERLERİMİZ

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Temel değerler nelerdir? Bu değerlerin toplumun birlik ve beraberliğine katkılarını açıklayınız.
2. Toplumumuzda Ehl-i Beyt'e olan muhabbetin yansımaları nelerdir? Örnek vererek açıklayınız.
3. Vatanımıza karşı görevlerimiz nelerdir? Maddeler hâlinde sıralayınız.
4. İslam dininin şehitliğe verdiği önemi bir ayet ile açıklayınız.
5. İslam dininde önemli gün ve geceler nelerdir? Bu günlerin toplumsal dayanışmaya olan katkılarını yazınız.

(din, gazi, kurban, Ehl-i Beyt, şehit, bayram)

B. Yukarıda verilen kelimelerden uygun olanlarıyla cümleleri tamamlayınız.

1., daima Hz. Peygamber'in yanında olmuş, onunla türlü sıkıntılara göğüs germiştir.
2. İslam'ın insanlığa ulaştırılması için Allah yolunda ölen veya öldürülen Müslümanlara denir.
3., insanları kendi iradeleri doğrultusunda hayırlı şeylere götüren ilahi kanunlar bütünüdür.
4. Toplumda sevinç ve neşe ile karşılanan, birlik ve beraberliğe vesile olan, dinî ve millî bakımdan önemli günlere denir.
5. Belli nitelikleri olan bir hayvanı, belirli günlerde, ibadet niyetiyle usulüne uygun bir biçimde kesmeye denir.

C. Aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. I. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'deki Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götürülmesi

II. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mescid-i Aksâ'dan göklere yükseltilmesi

Numaralanmış mucizelerin isimleri aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

<u>I.</u>	<u>II.</u>
A) İsrâ	Regaip
B) Miraç	Mevlit
C) İsrâ	Miraç
D) Miraç	Regaip

2. I. Miraç Kandili
II. Kurban Bayramı
III. Kadir Gecesi

Numaralanmış ifadelerden hangileri dinî bakımdan önemli gün ve gecelere örnektir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

3. İslam dini; ibadetlerde birlik ve beraberliği destekleyen, insanların birbirlerine karşı sorumluluklarını hatırlatan noktalara dikkat çekmektedir. Hz. Muhammed (s.a.v.) de öğüt ve tavsiyeleri ile erdemli bir toplum inşa etmiş, her türlü söz ve davranışıyla Müslümanlara örnek olmuştur.

Verilen parçaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İslam dininde ibadetlerin toplumsal faydaları vardır.
- B) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) örnek söz ve davranışlarına sünnet denir.
- C) Bayramlar ve kandiller Müslümanları birleştiren temel değerlerdendir.
- D) Hz. Peygamber erdemli bir toplum inşa ederken ensar ile muhacirleri kardeş ilan etmiştir.

4.

Kandil Geceleri	Açıklamalar
Regaip Kandili	Recep ayının ilk cuma gecesi
I	Hz. Muhammed'in (s.a.v.) dünyaya geldiği, hicri takvime göre Rebiyülevvel ayının on ikinci günü
II	Üç aylardan ikincisi olan Şaban ayının on beşinci gecesi
III	Kur'an-ı Kerim'in inmeye başladığı Ramazan ayının yirmi yedinci gecesi

Bu tabloda numaralanmış yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

	I	II	III
A)	Mevlit Kandili	Kadir Gecesi	Berat Kandili
B)	Mevlit Kandili	Berat Kandili	Kadir Gecesi
C)	Berat Kandili	Mevlit Kandili	Kadir Gecesi
D)	Berat Kandili	Kadir Gecesi	Mevlit Kandili

5. -“Ey müminler! Hep birlikte Allah’ın ipine sınımsız sarılın ve ayrılığa düşmeyin. Allah’ın size olan şu nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşmandınız, derken Allah kalplerinizi kaynaştırdı da O’nun bu nimeti sayesinde kardeş oldunuz...” (Âl-i İmrân suresi, 103. ayet.)

-“Allah’a ve Resulü’ne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin, yoksa korkuya kapılırsınız ve kuvvetiniz elden gider...” (Enfâl suresi, 46. ayet.)

-“Müminler ancak kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah’tan korkun ki esirgenesiniz.” (Hucurât suresi, 10. ayet.)

Bu ayetlerde aşağıdaki toplumsal değerlerden hangileri vurgulanmaktadır?

- A) Sorumluluk ve öz denetim
- B) Sevgi ve saygı
- C) Adalet ve dürüstlük
- D) Birlik ve beraberlik

D. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına “D”, yanlış olanların başına “Y” harfini yazınız.

1. (...) İstiklal Marşı, bağımsızlığımızın sembollerinden biridir.
2. (...) Miraç Kandili, Kur’an-ı Kerim’in indirilmeye başlandığı güne verilen isimdir.
3. (...) Hz. Muhammed (s.a.v.) zamanından bugüne dek onun ailesi ve soyu için Ehl-i Beyt ifadesi kullanılmıştır.
4. (...) İslam dini, tevhid inancını toplumsal düzeni sağlamada, birlik ve beraberliği oluşturmada en önemli ilke olarak ortaya koymuştur.
5. (...) Kur’an-ı Kerim’de insanların bireysel ve toplumsal hayatlarını düzenleyen kurallara yer verilmemiştir.

7. SINIF

ÜNİTE DEĞERLENDİRME SORULARI

7. SINIF 1. ÜNİTE: MELEK VE AHİRET İNANCI

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplandırınız.

1. Varlıklar âlemini nasıl sınıflandırabiliriz? Örnekler veriniz.
2. Meleklerin özellikleri nedir? Bilgi veriniz.
3. Meleklerle imanın davranışlarımız üzerinde ne gibi olumlu etkileri vardır? Açıklayınız.
4. Ahiret ve kıyamet ne demektir? Açıklayınız.
5. Ahiret hayatının aşamaları hakkında bilgi veriniz.
6. Hz. İsa'nın (a.s.) doğumu ve çocukluğu hakkında bilgi veriniz.

B. Aşağıda verilen Nâs suresinde boş bırakılan bölümleri doğru bir şekilde tamamlayınız.

1- Bismillâhirrahmânirrahîm.

Kul eûzü birabbinnâs İlâhinnâs
.....Ellezi yüvesvisü fi sudûrinnâs
.....

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi hatalıdır?

- A) Cebrail Peygamberlere vahiy getirmekle görevlidir.
- B) Azrail Ölenleri sorguya çekmekle görevlidir.
- C) Mikâil Tabiat olaylarını idare etmekte görevlidir.
- D) İsrail Kıyametin kopması ve yeniden diriliş sırasında sûra üflemeyle görevlidir.

2. Kıyamet koştuktan sonra bütün insanların dirilip Allah'ın (c.c.) huzurunda, dünyada yaptıkları davranışların hesabını vermek üzere toplanacakları yere ne ad verilir?

- A) Cennet
- B) Hesap
- C) Kıyamet
- D) Mahşer

3. Aşağıdakilerden hangisi sûra üflemeyle ve kıyametin kopuşunu ve yeniden dirilişi başlatmakla görevli melektir?

- A) Azrail (a.s.)
- B) Cebrail (a.s.)
- C) İsrail (a.s.)
- D) Mikâil (a.s.)

4. Ahirette insanların günah ve sevaplarının, iyilik ve kötülüklerinin tartılacağı manevi teraziye ne ad verilir?

- A) Amel defteri
- B) Hesap
- C) Mahşer
- D) Mizan

5. Aşağıdakilerden hangisi, Hz. İsa (a.s.) zamanında yaşamamıştır?

- A) Hz. Meryem
- B) Hz. Yahya
- C) Hz. Yusuf
- D) Hz. Zekeriya

D. Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına ise "Y" yazınız.

- 1- () Var olan bir şeyi mutlaka görmemiz gerekir, görmediğimiz şeyler yoktur.
- 2- () Melekler çok uzun mesafelere kısa sürede gidebilirler.
- 3- () Yüce Allah (c.c.), melekleri irade sahibi varlıklar olarak yaratmıştır.
- 4- () Kıyamet, Cebrail (a.s.) adlı meleğin sûra üflemeyle kopacaktır.
- 5- () İncamımıza göre yaptığımız her iş ve davranış melekler tarafından yazılmaktadır.
- 6- () Kiramen kâtibin adlı melekler insanları kabirde sorguya çekecektir.
- 7- () Ahiret hayatı sınırlı bir süre devam edecektir.

7. SINIF 2. ÜNİTE : HAC VE KURBAN

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplandırınız.

1. Hac ibadetinin dinimizdeki önemini, ayet ve hadislerle açıklayınız.
2. Haccın insan davranışları üzerinde ne gibi etkileri vardır? Anlatınız.
3. Hac nasıl yapılır? Kısaca anlatınız.
4. Kurban ibadetinin toplumsal dayanışma ve birlik açısından önemi hakkında bilgi veriniz.
5. Hac kimlere farzdır? Söyleyiniz.

B. Aşağıda verilen cümlelerde boş bırakılan yerleri, yay araç içindeki ifadelerden uygun olanlarıyla tamamlayınız.

(adak, sa'y, ihram, akika, Hacerü'l-Esved, vakfe, şavt, tavaf)

1. Arafat'ta yapmak ve Kâbe'yi etmek haccın farzlarından.
2. Bir dileğin gerçekleşmesi şartına bağlı olarak kesilen kurban kurbanı denir.
3. Yeni çocuğu dünyaya gelen birinin, Allah'a (c.c.) şükretmek maksadıyla kestiği kurban kurbanı denir.
4. Mekke'de bulunan Safa ve Merve tepeleri arasında, haccın gereklerinden biri olan.....yapılır.
5. hac veya umre esnasında, kişinin diğer zamanlarda helal olan bazı fiil ve davranışları bir süre için kendine haram kılmasıdır.
6. Tavaf ederken Kâbe'nin etrafında bir kez dönmeye denir.
7. Tavafa başlarken Kâbe'nin duvarında bulunan..... adlı taşın bulunduğu yerden başlanır.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Yeryüzünde ibadet amacıyla inşa edilen ilk mabettir. Müslümanların kıblesidir. Beytullah adıyla da anılır.

Yukarıda belirtilen yer neresidir?

- A) Arafat B) Kâbe
C) Mina D) Müzdelife

2. Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Hac sünnet, umre farzdır.
B) Hem hacda hem de umrede Kâbe tavaf edilir.
C) Hac belli bir zamanda yapılır, umre ise her zaman yapılabilir.
D) Hac ve umre ibadeti, ihrama girilerek yerine getirilir.

3. Hac ibadeti sırasında vakfe, aşağıdaki mekânlardan hangisinde yerine getirilir?

- A) Arafat'ta B) Kâbe'de
C) Mina'da D) Müzdelife'de

4. Hz. İsmail (a.s.) aşağıdaki peygamberlerden hangisinin oğludur?

- A) Hz. Yusuf'un B) Hz. Musa'nın
C) Hz. Salih'in D) Hz. İbrahim'in

5. Hac ibadeti esnasında Zilhicce ayının dokuzuncu gününe rastlayan arife günü öğle vaktinden Kurban Bayramı'nın ilk günü, güneş doğuncaya kadar Arafat'ta bir süre beklemeye ne ad verilir?

- A) Sa'y B) Şavt
C) Tavaf D) Vakfe

6. Aşağıdakilerden hangisi kurbanla ilgili yanlış bir bilgi içermektedir?

- A) Kurban, Allah'a (c.c.) yaklaşmak ve onun rızasını kazanmak amacıyla kesilir.
B) Kurban etinin bir kısmı fakir ve muhtaçlara verilir.
C) Kişi, kestiği kurbanın etinin bir kısmını satabilir.
D) Kurban Bayramı'nın bir, iki ve üçüncü günleri kurban kesilebilir.

7. Hac esnasında sık sık okunan duaya ne ad verilir?

- A) Rabbenâ B) Salli-Bârik
C) Tahiyat D) Telbiye

8. Hacı adayları şeytan taşlama görevini ve kurban kesme ibadetini nerede yerine getirirler?

- A) Arafat'ta B) Kâbe'de
C) Mina'da D) Müzdelife'de

9. Hac ya da umreye niyet eden kişinin, diğer zamanlarda helal olan bazı fiil ve davranışları, bu ibadetlerin esaslarını tamamlamaya kadar kendine haram kılmasına denir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere hangi ifade gelmelidir?

- A) Vakfe durmak B) İhrama girmek
C) Sa'y yapmak D) Tavaf yapmak

D. Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına ise "Y" yazınız.

- 1- () Dinimize göre imkânı olanların her yıl hacca gitmesi zorunludur.
2- () Kurban keserken besmele çekip Allah'ın (c.c.) adını anmak zorunludur.
3- () Küçükbaş hayvanları bir kişi, büyükbaş hayvanları ise yedi kişi ortak kurban edebilir.
4- () Tavuk, horoz gibi kümes hayvanları kurban olarak kesilemez.
5- () İslam kültüründe, günümüzdeki şekliyle kurban ibadeti Hz. Musa'ya (a.s.) dayandırılır.
6- () Hacda şeytan taşlama görevi Arafat'ta yerine getirilir.
7- () Kâbe'yi Hz. İbrahim (a.s.) ile Hz. İsmail (a.s.) inşa etmiştir.

7. SINIF 3. ÜNİTE: AHLAKİ DAVRANIŞLAR

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplandırınız.

1. İslam dini niçin güzel ahlaklı olmamızı ister? Açıklayınız.
2. Adalete niçin önem verilmelidir? Anlatınız.
3. Dinimizin dürüstlüğe verdiği önemi ayet ve hadislerle anlatınız.
4. Vatanımıza ve milletimize karşı ne gibi sorumluluklarımız vardır? Belirtiniz.
5. Hz. Salih (a.s.), kavmine ne gibi uyarılar yapmıştır? Açıklayınız.

B. Aşağıda verilen cümlelerde boş bırakılan yerleri, yay araç içindeki ifadelerden uygun olanlarıyla tamamlayınız.

(sabırlı, doğruluğu, sevmekçe, kardeşçe, sözü, emanetidir)

1. İş ve davranışlarımızda her zaman ilke edinmeliyiz.
2. Toplumda insanlarla dostça ve geçinmeliyiz.
3. Peygamberimizin (s.a.v.) “İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirimizide tam iman etmiş olamazsınız.” buyurmuştur. (Müslim, İman, 95.)
4. Vatanımız bizlere atalarımızın bir
5. Verdiğimiz yerine getirmeliyiz.
6. Zorluklar karşısında olmalıyız.
7. Kul eûzû Min şerri Ve min izâ vekab. Ve min şerrin Vemin şerri

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Hoşa gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve insanı zorlayan durumlar karşısında ruhsal dengeyi bozmamak için dünya ve ahiret yararlarını düşünerek insanın kalbinde yer tutan sükûnet ve dayanma kuvvetine ne denir?

- A) İyimserlik B) Dürüstlük
C) Merhamet D) Sabır

2. I. Dinimiz fakirlere ve muhtaçla yiyecek, içecek, giyecek gibi yardımlarda bulunmayı emreder.

II. Yüce Allah (c.c.) müminlere sadaka vermelerini öğütler.

III. İslam dini verdiğimiz sözü yerine getirmemizi ister.

IV. Dinimiz zengin Müslümanlara zekât vermelerini farz kılmıştır.

Yukarıdaki ifadelerden hangileri dinimizin paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi ifade eder?

- A) III ve IV B) Yalnızca I ve II
C) I ve III D) I, II ve IV

3. Aşağıdakilerden hangisi adaletle ilgili yanlış bir yargı içermektedir?

- A) İnsanlar arasında hüküm verirken adil olunmalıdır.
B) Hak sahibine hakkını vermek adaletin bir gereğidir.
C) İnsan, yakınlarıyla ilgili kararlarda onları kayırmalıdır.
D) Adaletin hâkim olduğu toplumda barış ve huzur olur.

4. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Muhammed’in (s.a.v.) dürüst ve güvenilir olduğunu ifade etmek için kullanılır?

- A) Muhammedü'l-Emîn B) Âlemlere rahmet
C) Allah Resulü D) Son Peygamber

5. İslam kültüründe muavvizeteyn (kendisiyle Allah’a (c.c.) sığınlan) iki sure vardır. Bunlardan biri Felâk diğeri de suresidir.

Boşluğa hangi surenin adı yazılmalıdır?

- A) Fâtîha B) İhlas
C) Nâs D) Tebbet

D. Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların başına “D”, yanlış olanların başına ise “Y” yazınız.

1- () Hz. Muhammed (s.a.v.) güzel ahlakı tamamlamak için gönderilmiştir.

2- () İslam dini Müslümanlardan dürüst ve güvenilir olmalarını ister.

3- () Hz. Salih (a.s.), Mısır halkına peygamber olarak gönderilmiştir.

4- () Felâk suresi, yedi ayetten oluşmaktadır.

5- () Dinimize göre bir Müslüman, Müslüman’a üç gündün fazla küs durmamalıdır.

6- () Kur’an’a göre Allah (c.c.), sabırlı insanlarla beraberdir.

7- () Sadece bizimle aynı dine inananlara karşı adaletli olmamız gerekir.

7. SINIF 4. ÜNİTE: ALLAH'IN (C.C.) KULU VE ELÇİSİ: HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplandırınız.

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) insani özellikleri nelerdir? Söyleyiniz.
2. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) diğer insanlardan ayıran en önemli yönü nedir? Açıklayınız.
3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlik yönü ve son peygamber oluşu hakkında bilgi veriniz.
4. Hz. Muhammed (s.a.v.) Kur'an'ı niçin açıklamıştır? Örnek vererek anlatınız.
5. Peygamberimiz (s.a.v.) insanları hangi konularda uyarmıştır? Söyleyiniz.
6. Peygamberimizi (s.a.v.) niçin örnek almalıyız? Açıklayınız.

B. Aşağıda verilen Kâfirûn suresinde boş bırakılan bölümleri doğru bir şekilde tamamlayınız.

Kul yâ Lâ a'büdü Velâ entüm..... Velâ ene
Velâ entüm âbidüne mâ a'büd.....

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. I. Peygamberimiz (s.a.v.), Kur'an'daki kavramların ve kapalı içerikli ayetlerin ne anlama geldiğini Müslümanlara anlatmıştır.
II. Peygamberimiz (s.a.v.) namazın nasıl kılınacağını, haccın nasıl yapılacağını, aBDSestin nasıl alınacağını uygulamalı olarak Müslümanlara öğretmiştir.

Yukarıdaki bilgiler Peygamberimizin (s.a.v.) hangi yönünü vurgulamaktadır?

- A) İnsanlara değer verdiğini
- B) Kur'an-ı Kerim'i açıkladığını
- C) Güzel ahlak sahibi olduğunu
- D) İnsanları uyardığını

2. "Hatemü'l-Enbiya" kavramı ne anlama gelmektedir?

- A) Peygamberlerin ilki
- B) Peygamberlik kurumu
- C) Peygamberlerin sonuncusu
- D) Peygamberlik mührü

3. "Ve sen elbette yüce bir ahlak üzeresin." Kalem suresi, 4. ayet. "(Resulüm!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Enbiya suresi, 107. ayet.

Yukarıdaki ayetler Peygamberimizin (s.a.v.) hangi yönünü ifade etmektedir?

- A) Allah'ın kulu olduğunu
- B) Hayatında hem sevinçli ve hem de üzüntülü anlarının olduğunu
- C) Tüm insanlar gibi ölümlü olduğunu
- D) Güzel ahlak sahibi ve rahmet peygamberi olduğunu

4. Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Hz. Muhammed (s.a.v.) müsamahakâr ve iyi huylu bir insandı.
- B) Hz. Muhammed (s.a.v.), Müslümanları ibadetlerin nasıl yapılacağı konusunda bilgilendirmiştir.
- C) Hz. Muhammed (s.a.v.), kıyametin ne zaman kopacağını insanlara açıklamıştır.
- D) Hz. Muhammed (s.a.v.), dünya hayatının anlamlı bir şekilde değerlendirilmesi konusunda insanları uyarmıştır.

D. Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına ise "Y" yazınız.

- 1- () Hz. Muhammed (s.a.v.) insanüstü özelliklere sahiptir.
- 2- () Hz. Muhammed'i (s.a.v.) diğer insanlardan ayıran en önemli özelliği, Allah'tan (c.c.) vahiy almasıdır.
- 3- () Kur'an-ı Kerim'de ibadetler ayrıntılı olarak açıklanır.
- 4- () Kâfirûn suresi, yedi ayetten oluşmaktadır.
- 5- () Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliği evrenseldir.
- 6- () Kâfirûn suresi, Medine'de indirilmiştir.
- 7- () Hz. Muhammed (s.a.v.) müjdeleyici ve uyarıcıdır.

7. SINIF 5. ÜNİTE: İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUMLAR

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplandırınız.

1. Din anlayışındaki yorum farklılıklarının sebepleri nelerdir? Açıklayınız.
2. Başlıca tasavvufi yorumlar hangileridir? Üç örnek veriniz.
3. Fıkıh ilmi hangi konuları ele alır? Söyleyiniz.
4. Kadirilikte önem verilen ilkelere örnekler veriniz.
5. Nakşibendilik hakkında kısaca bilgi veriniz.

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi fıkhi yorumlardan biri değildir?

- A) Hanbelilik B) Hanefilik
C) Maturidilik D) Şafilik

2. Aşağıdakilerden hangisi kültürümüzde yaygın olan tasavvufi yorumlardan biri değildir?

- A) Eş'arilik B) Mevlevilik
C) Nakşibendilik D) Yesevilik

3. I. Türkistan'da doğmuştur.
II. Hikmet adı verilen şiirleri "Divan-ı Hikmet" adlı eserinden toplanmıştır.
III. Yetiştirdiği öğrenciler Orta Asya ve Anadolu'da İslam'ın yayılmasına büyük katkı sağlamıştır.

Yukarıdaki sözü edilen ünlü mutasavvıf kimdir?

- A) Muhammed BahAUSddin Nakşibendi
B) Ahmet Yesevi
C) Hacı Bektaş Veli
D) ABDSülkadir Geylani

4. Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi hatalıdır?

- A) Mevlevilik → Mevlana'nın görüşleri doğrultusunda oluşmuş tasavvufi bir yorumdur.
B) Maturidilik → İmam Maturidi'nin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkmış itikadi bir mezheptir.
C) Şafilik → İmam Şafii'nin görüşleri doğrultusunda oluşmuş fıkhi bir mezheptir.
D) Hanefilik → Ahmet bin Hanbel'in görüşleri doğrultusunda ortaya çıkmış fıkhi bir mezheptir.

5. I. Maturidilik
II. Eş'arilik
III. Kadirilik
IV. Malikilik

Yukarıdakilerden hangileri inançla ilgili yorumlardandır?

- A) I, III B) III, IV
C) I, III, IV D) I, II

6. İnsanın kötü davranışları terk edip güzel huylar edinmesini, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) edep ve ahlakını davranış hâline getirmesini amaçlayan düşünce biçimine ve hayat tarzına ne ad verilir?

- A) Fıkıh B) İtikat
C) Mezhep D) Tasavvuf

7. Alevilik-Bektaşilik kültüründe cem sırasında yerine getirilmesi gereken bazı görevler vardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Alevilik-Bektaşilikte cem törenini yönetmekle görevlidir?

- A) Bekçi B) Dede
C) Musahip D) Saka

8. Aşağıdaki kavramlardan hangisi Alevilik-Bektaşilik kültüründe yol kardeşliği anlamına gelir?

- A) Gülbak B) Musahiplik
C) Razılık D) Semah

C. Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına ise "Y" yazınız.

- 1- () Alevilik-Bektaşiliğin oluşumunda, Hacı Bektaş Veli'nin görüşleri etkili olmuştur.
2- () Maturidilik, İmam Âzam Ebu Hanife'nin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkmış bir mezheptir.
3- () Alevilik-Bektaşilikte musahiplik , muhacir-ensar kardeşliğine dayandırılır.
4- () Gülbak, Nakşibendilikle ilgili bir kavramdır.
5- () Tasavvuf, insanı ahlaken yüceltmeyi, nefsi kötülüklerden arındırmayı ve insana erdemli davranışlar kazandırmayı amaçlayan bir ilim dalıdır.
6- () Yesevilik'in kurucusu, Mevlana'dır.
7- () Cemin yapıldığı yere cemevi denir.

8. SINIF

ÜNİTE DEĞERLENDİRME SORULARI

8. SINIF 1. ÜNİTE: KADER İNANCI

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. “Gerçekten biz, her şeyi bir ölçü ve dengede yarattık.” (Kamer suresi, 49. ayet.) Ayetinden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.
2. Özgürlük ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişkiyi açıklayınız.
3. Tevekkül ne demektir? Örnek vererek açıklayınız.
4. Sünnetullah nedir? Örnekler vererek açıklayınız.
5. Ömür ve ecel kavramları arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanıyla doldurunuz. (ecel, sünnetullah, ömür, rızık, Ayet el-Kürsi)

1. Allah'ın (c.c.) tabiatı yaratıp devam ettirmek ve toplum hayatını düzenlemek üzere koyduğu kanunlaradenir.
2. Hayat, yaşama, yaşayış anlamlarına gelir. İnsanın doğumundan ölümüne kadar geçen zamanadenir.
3. İnsan ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri, içtikleri ve faydalandıkları her şeyedenir.
4. Bakara suresinin 255. ayetidir. Yüce Allah'ın eşsiz sıfatlarının ve gücünün anlatıldığı ayetedenir.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Özgürlük, zorlama olmadan insanın kendi iradesine dayanarak karar vermesi ve buna göre davranmasıdır. Sorumluluk ise verdiği kararlardan sonra ortaya çıkan durumların sonuçlarını üstlenmesidir. İnsan akli ve iradesi sebebiyle tercihlerinde özgürdür ve bu tercihler sonucu ortaya çıkan durumlardan da sorumludur.

Yukarıda verilen bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Sorumluluk, ceza ya da ödül gerektirir.
- B) İnsan, akıllı ve irade sahibi bir varlıktır.
- C) İnsan, kötü davranışları kendi özgür iradesiyle yapmaz.
- D) İnsan, tercih ettiği davranışlardan sorumludur

2. Derslerine çok iyi çalışan ve sınavlarda oldukça başarılı olan Halil İbrahim, “Fen Lisesi’ne gidebilecek misin?” diye soranlara “Allah’ın (c.c.) izniyle” diye cevap veriyordu.

Halil İbrahim’in bu tavrı aşağıdaki kavramlardan hangisi ile açıklanabilir?

- A) Tefekkür
- B) Tevekkül
- C) Teessür
- D) Teşekkür

3. “Sizden herhangi birinizin sırtına bir bağ odun yüklenip satması, dilenmesinden hayırlıdır.” (Müslim, Zekat, 110.)

Hız. Peygamberin yukarıdaki sözünde bize anlatmak istediği ana konu nedir?

- A) Zengin olmak için kazanmak.
- B) Kumar türü oyunları oynayarak kazanmak.
- C) Dilencilik yaparak kazanmak.
- D) Emek sarf ederek helal rızık kazanmak.

4. I- Akil insanı diğer canlılardan farklı kılar.

II- Özgürce seçimlerinden dolayı insan sorumlu olmaz.

III- Yaptıklarından dünyada ve ahirette sorumludur.

İnsan ile ilgili olarak yukarıdakilerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) Yalnız III

5. Mekkeli müşriklerin baskılarının arttığı bir dönemde, Medineli bir heyetle Mekke’de görüşmenin tehlikeli olacağını düşünen Hız. Peygamber, Mekke’nin dışında Akabe denilen bir vadiye bir araya gelmiştir. Hicret yoluna çıkarken Allah’a (c.c.) tevekkül ederek gerekli tedbirleri almayı ihmal etmemiştir. Medine’yi kuşatmaya gelen müşriklere karşı şehri korumak için hendekler kazdırarak önlem almıştır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki metnin vermek istediği temel düşünceyi ifade eder?

- A) Hız. Peygamberin hayatında hicretin önemi büyüktür.
- B) Hız. Peygamber Medineli bir heyetle görüşmüştür.
- C) Hız. Peygamber müşriklerle mücadele etmiştir.
- D) Hız. Peygamber yaptığı işlerde tedbirli davranmıştır.

6. İrade bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücüdür. İnsan iradesi sınırlı iken Yüce Allah'ın iradesi sonsuz ve sınırsızdır. Onun isteyip de yapamayacağı hiçbir şey yoktur ve tüm iradelerin üstündedir.

Verilen metne göre Allah'ın (c.c.) sonsuz ve sınırsız olan iradesini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cüzî irade B) Tevekkül
C) Küllî irade D) Rezzak

7.

Madde ve enerjinin oluşumu, yapısı, hareketi, değişimi ve maddeler arası ilişkilerle ilgili yasalarıdır. Allah'ın (c.c.) koyduğu bu yasalar evrenselidir.	?
Canlıların doğması, gelişmesi ve üremesi gibi olaylar bu yasalar kapsamında değerlendirilir. Yüce Allah (c.c.) bitki, hayvan ve insanların yapı ve işlevlerini bu yasalara bağlı kılmıştır.	?

Soru işaretiyle gösterilen bölümlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Biyolojik yasalar – Toplumsal yasalar
B) Fiziksel yasalar – Biyolojik yasalar
C) Fiziksel yasalar - Toplumsal yasalar
D) Toplumsal yasalar – Biyolojik yasalar

8. Allah'ın (c.c.) canlılar için yarattığı bütün nimetlere verilen addır. Yediklerimiz, içtiklerimiz, giydiklerimiz, bilgi, hikmet, teneffüs ettiğimiz hava yani kısaca maddi ve manevi bütün ihtiyaçlar bu kapsamda değerlendirilir.

Tanımı verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rızık
B) İrade
C) Ömür
D) Kaza

8. SINIF 2. ÜNİTE: ZEKÂT ve SADAKA

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. İslam dininin paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi açıklayınız.
2. Zekât ve sadaka arasında ne fark vardır? Açıklayınız.
3. İnfak kültürünün toplumumuzdaki yansımalarına örnekler veriniz.
4. Hz. Şuayb'ın (a.s.) MeDYSen toplumuna tebliği hangi hususları içermektedir? Açıklayınız.
5. Maûn suresinde hangi mesajlar verilmektedir? Yazınız.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerle doldurunuz.

(Riyakâr, fitr sadakası, zekât, Hz Şuayb (a.s.), zararlı şeylerde)

1. İslam dini insana ve topluma faydalı olan hususlarda yardımlaşmayı emrederkenyardımlaşmayı yasaklamıştır.
2. Amellerini gösteriş için yapan kimselere.....denir.
3.Allah'a (c.c.) iman ve alışverişte dürüstlüğü önemi konusunda Müslümanlar için çok güzel bir örnektir.
4.bayram namazı vaktine kadar verilmelidir.
5. Dinen zengin sayılan kimselerin yılda bir kez..... vermesi gerekir.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. - Allah'ın (c.c.) bize verdiği nimetlere karşılık bir şükür ifadesidir.
- Fakirlik ve sosyal adaletsizliğin çözüm yollarından biridir.
- Zenginlerle fakirler arasındaki kıskançlık, kin ve düşmanlık duygularını giderir.

Yukarıda bahsedilen ibadet hangisidir?

- A) Hac B) Zekât
C) Oruç D) Namaz

2. Aşağıdakilerden hangisi zekâtı verilen mallardan biri değildir?

- A) Kazanılan para
B) Toprak ürünleri
C) Oturulan ev
D) Altın ve gümüş

3. I. Zekât kelimesi temizlenme, çoğalma, bereket, gelişme anlamlarına gelir.

II. Toprak ürünlerinden zekât verilmez.

III. Zekât verirken yakın çevreden başlamalıyız.

IV. Zekât verecek kişi bedence sağlıklı olmalıdır.

Yukarıda zekât ile ilgili verilen bilgilerden hangisi veya hangileri doğrudur?

- A) I-III B) Sadece II
C) Yalnız IV D) II ve IV

4. I. Ramazan ayında bayram namazından önce verilmesi gerekir.

II. Halk arasında bu sadaka türüne "fitre" de denir.

III. Nisab miktarı malı olan her Müslümanın fitre vermesi gerekir.

IV. Sahip olduğumuz malların kırkta biri oranında verilir.

Yukarıda fitr sadakası hakkında verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I-II B) II-III
C) Yalnız IV D) Yalnız III

5. "Sadaka-i cariye; insanın ölümünden sonra da sevabı devam eden sadakadır."

Buna göre aşağıdakilerden hangisi sadaka-i cariye örneği olarak gösterilemez?

- A) Hayırlı evlat
B) Faydalı ilim
C) Tebessüm etmek
D) Hastane yaptırmak

6. I. Ahmet'in adres soran birine yardım etmesi

II. Talha'nın sınıfa girdiğinde güler yüzle selam vermesi

III. Cem'in yaşlı bir teyzenin poşetlerini taşıması

Yukarıdaki davranışlar hangi ibadet kapsamında değerlendirilir?

- A) Zekât B) Sadaka
C) Sadaka-i cariye D) Fitr sadakası

7. “Zekât veren insanlar hem Allah’a (c.c.) hem de toplumda zor durumda bulunan insanlara karşı görevlerini yapmış olurlar. Zekât ekonomik yönden durumları iyi olan insanların Allah rızası için yoksul, düşkün ve borçlu insanlara yardım etmelerine aracılık eder.”

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi zekâtın toplumsal işlevlerinden biri değildir?

- A) Toplumda açlık ve fakirliği azaltması
- B) Toplumda dayanışmayı güçlendirmesi
- C) Sevgi ve saygının gelişmesini sağlaması
- D) Toplumsal farklılıkları koruması

8. Allah’ın (c.c) rızasını kazanmak için yapılan her türlü iyiliğe ne denir?

- A) Zekât
- B) Sadaka
- C) Fitre
- D) Bağış

9. Aşağıdakilerden hangisi Mâûn suresinin mesajlarından biri değildir?

- A) Oruç bizi iyiliğe yönlendirmelidir.
- B) İbadetlerde gösteriştten kaçınmak gerekir.
- C) Yardımlaşmaya İslam dininde çok önem verilmiştir.
- D) İnsanları yardımlaşmaya teşvik etmek gerekir.

D. Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. () Allah’ın rızasını kazanmak için yapılan her türlü iyiliğe zekât denir.
2. () Zekâtı önce hiç tanımadığımız yoksullara vermeliyiz.
3. () Sadaka-i cariye; insanın ölümünden sonra da sevabı devam eden sadakadır.
4. () Allah rızasını kazanmak amacıyla sahip olduklarımızdan harcamaya infak denir.
5. () İbadetlerimizde gösteriştten kaçınmalıyız.

8. SINIF 3. ÜNİTE: DİN VE HAYAT

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. İslam dininin bireye ve topluma katkıları nelerdir? Açıklayınız.
2. Dinin temel gayesi nedir? Yazınız.
3. Neslin korunmasında ailenin önemini kısaca açıklayınız.
4. Asr suresine göre Müslümanda bulunması gereken temel özellikler nelerdir? Yazınız.
5. İslam dinine göre korunması gereken beş temel ilke nelerdir? Yazınız.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerle doldurunuz.

(Hz. Yusuf (s.a.), din, kul hakkı, kıssa, alkol, tahrif)

1. Akıl sahibi insanların kendi iradesiyle seçtikleri, onları hayra götüren ilahi kurallar bütününedenir.
2. İslam'a göre başkasının malını haksız yere elinden almak dır.
3. bağımlılığı gibi kötü alışkanlıklar akıl sağlığına zarar vermektedir.
4. saptırma, çarpıtma, değiştirme, bozma, bozulma anlamına gelir.
5. Hz. Yakub'un (a.s.) on iki oğlundan biridir. Onun hayatını anlatan kıssa Kur'an-ı Kerim'de "kıssaların en güzeli" olarak nitelenir.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi İslam'a göre korunması gereken temel ilkeler arasında sayılmamıştır?

- A) Neslin korunması B) Aklın korunması
C) Dilin korunması D) Dinin korunması

2. Neslin korunmasıyla ilgili olarak aşağıda verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Sağlıklı bir toplum için neslin korunması gerekir.
B) İslam dini neslin korunması kapsamında nikaha önem vermiştir.
C) Aile, neslin korunmasında en önemli kurumlardandır.
D) Neslin korunmasından sadece devlet sorumludur.

3. Asr suresinde bir Müslümanın sahip olması gereken temel özelliklere vurgu yapılmıştır. Aşağıdakilerden hangisi bu ilkelerden biri değildir?

- A) Samimi bir şekilde iman etmek.
B) Salih amel işlemek.
C) Hakkı (doğruluğu) tavsiye etmek.
D) Cennetteki nimetleri saymak.

4. "Ey Rabbim! Bana iktidar verdin ve bana rüyaların yorumunu da öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada da ahirette de beni yönetip himaye eden sensin. Müslüman olarak canımı al ve beni iyi kulların arasına kat!"

Yukarıda verilen Hz. Yusuf'un (a.s.) duasından aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Allah'ın (c.c.) kudret ve yücelik sahibi olduğu
B) Allah'ın (c.c.) herkese rüya yorumu öğrettiği
C) Allah'ın (c.c.) peygamberlere hikmet verdiği
D) Allah'ın (c.c.) dünya ve ahiretin sahibi olduğu

5. akıl sahibi bireyleri kendi özgür iradeleriyle iyiye ve doğruya yönelten ve onların mutluluğunu amaçlayan ilahî kurallar bütünüdür.

Yukarıda verilen noktalı yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Din
B) Nesil
C) Can
D) Hak

6. "Ey İnananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçının ki saadete eresiniz." (Maide suresi, 90. ayet.)

Bu ayetten aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) İslam dini, içki ve kumarı kesin bir şekilde yasaklamıştır.
B) Ayette fal ve şans oklarından uzak durulması gerektiği belirtilmiştir.
C) İslam dini, insanın akıl sağlığına zarar veren şeylerden uzak durulmasını istemiştir.
D) Sarhoş olmayacak kadar içki içmekte sakınca yoktur.

D. Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. () İslam dini neslin korunması için Müslümanları evliliğe teşvik etmiştir.
2. () Dinin gayesi sadece dünya mutluluğunu sağlamaktır.
3. () Asr suresi adını birinci ayette geçen “asr” kelimesinden alır.
4. () Din, Allah’a (c.c.) kulluk etmeyi ve insanlara saygılı olmayı ister.
5. () İslam’a göre herkes kendi imkânına göre mülk edinme hakkına sahip değildir.
6. () İslam dini, insanın akıl sağlığına zarar veren şeylerden uzak durulmasını istemiştir.
7. () Hz. Yusuf (a.s.) kardeşlerinin kendisine yaptığı kötülükleri affetmemiştir.
8. () Hz. Yusuf (a.s.), Allah’ın (c.c.) kendisine bildirmesi sayesinde rüyaları yorumlayabiliyordu.
9. () Helal kazanç elde edilen yollardan biri de rüşvettir.
10. () İslam’ın aslından olmayan, dine sonradan giren ve din gibi algılanan hususlara hurafe denir.

8. SINIF 4. ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN ÖRNEKLİĞİ

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) istişareye verdiği önemi örneklerle açıklayınız.
2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini açıklayınız.
3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hakkı gözetmesi ve insanlara değer vermesi ile ilgili hadislerinden örnekler yazınız.
4. Hangi davranışlarımız güvenilir bir insan olduğumuzu gösterir? Açıklayınız.
5. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) azim ve kararlılığını örneklerle açıklayınız.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerle doldurunuz.

(üsve-i hasene, istişare, sebat, sıdk, emanet, azim)

- 1- Doğruluk, kavramıyla ifade edilir ve dürüst olmak, kimseyi aldatmamak, kendi aleyhine bile olsa her zaman doğruyu söylemek gibi davranışlarla kendini gösterir.
- 2- Hz. Muhammed'in (s.a.v.) örnekliliği Kur'an-ı Kerim'de kavramıyla ifade edilir.
- 3- Peygamberlerin özelliklerinden biri olan güvenilir olmak anlamına geldiği gibi insan ilişkilerinde vazgeçilmez ahlaki bir ilkedir.
- 4- Hz. Peygamber (s.a.v.) herkesi ilgilendiren önemli konularda arkadaşlarına danışmış ve Müslümanlarla sonucunda verilen kararlara uygun hareket edilmiştir.
- 5- Hz. Muhammed (s.a.v.) "Güneşi sağ elime, Ay'ı da sol elime koysalar yine de yolumdan dönmem." buyurarak ve kararlılığını dile getirmiştir.
- 6- Mümin şartlar ve durumlar ne olursa olsun imanında kesin bir sebat ve gösterir.

C. AŞAĞIDAKİ ÇOKTAN SEÇMELİ SORULARI CEVAPLAYINIZ.

1. "Haksız yere bir serçeyi veya daha küçük bir hayvanı öldüren insandan Allah bunun hesabını mutlaka soracaktır." (Nesâî, Dahâyâ, 42.)

Yukarıda verilen hadiste Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hangi özelliğine vurgu yapılmaktadır?

A) Adaleti	B) Dürüstlüğü
C) Güvenilirliği	D) Merhameti

2. Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam'ı anlatmak için bir gün Taif'e gitmişti. Ancak Taifliler Mekke müşriklerinin kışkırtmasıyla Hz. Muhammed'e (s.a.v.) şiddetli bir tepki gösterdiler. Hz. Peygambere taş fırlattılar, geçeceği yollara diken attılar. Hz. Peygamber buna çok üzüldü ve onlar için, "Rabbim, halkımı bağışla, onlar ne yaptıklarının farkında değiller." diye dua etti. (Buhârî, Enbiyâ, 54.)

Yukarıda verilen örnekte asıl vurgulanmak istenen nedir?

- A) Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam'ı yaymak için farklı şehirlere gitmiştir.
- B) Hz. Muhammed'e (s.a.v.) taş atmışlardır.
- C) Hz. Muhammed (s.a.v.) çok üzülmüştür.
- D) Hz. Muhammed (s.a.v.) affedicidir.

3. Hz. Peygamber, Uhud savaşında Medine'de kalıp savunma yapılması görüşündeydi. Ancak arkadaşlarının çoğu meydan savaşı yapılmasını istemişti. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.) kendi görüşünden vazgeçti.

Yukarıda verilen örnekte Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hangi yönü vurgulanmaktadır?

- A) Hz. Muhammed (s.a.v.) merhametliydi.
- B) Hz. Muhammed (s.a.v.) istişareye önem verirdi.
- C) Hz. Muhammed (s.a.v.) cesur ve kararlıydı.
- D) Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkı gözetirdi.

4. Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamberliğinden önce de haksızlıkların karşısında duruyor ve haklının yanında yer alıyordu. Bundan dolayı Erdemliler Topluluğu'na (Hilfû'l-Fudûl) katılmıştır. Bu yolla haksızlığa uğrayan, güçsüz ve kimsesiz insanların hakkını korumuştur.

Yukarıda verilen bilgiye göre aşağıdaki seçeneklerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamber olmadan önce de adaletlidir.
- B) Erdemliler Topluluğu güçsüzlerin hakkını savunmaktadır.
- C) Hz. Muhammed (s.a.v.) kimsesizlerin yanındadır.
- D) Hz. Muhammed (s.a.v.) Hilfû'l-Fudûl'un en genç üyesidir.

5. Hz. Muhammed (s.a.v.), davasından vazgeçmesi için müşriklerin yaptığı cazip teklifleri geri çevirmiş ve onlara şu cevabı vermiştir: “Güneşi sağ elime, ayı da sol elime koysalar yine de yolumdan dönmem.”

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi yukarıda verilen örnekte Hz. Muhammed (s.a.v.) ile ilgili belirtilen özelliklerden biridir?

- A) Hz. Muhammed (s.a.v.) bilgiye önem verirdi.
- B) Hz. Muhammed (s.a.v.) müsamahalıydı.
- C) Hz. Muhammed (s.a.v.) kararlıydı.
- D) Hz. Muhammed (s.a.v.) danışarak iş yapardı.

D. Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. () Hz. Muhammed (s.a.v.) hikmetli sözleriyle insanları iyiye ve güzele yönlendirmiştir.
2. () Hz. Muhammed’in (s.a.v.), arkadaşlarına danışarak yaptığı işlere “üsve-i hasene” denir.
3. () Hz. Muhammed’in (s.a.v.) bireye ve topluma en güzel örnek olması özelliğini Kur’an-ı Kerim “üsve-i hasene” olarak nitelemektedir.
4. () Hz. Muhammed (s.a.v.) haksızlıklarla mücadele etmek için gençliğinde “Erdemliler Cemiyeti”ne katılmıştır.
5. () Kureyş suresinde Fil Olayı’ndan bahsedilmektedir.
6. () Hz. Muhammed’in (s.a.v.) kişisel özelliklerinden biri de cesur olmasıdır.
7. () Hz. Muhammed (s.a.v.) sadece yaşadığı döneme ve topluma örnek olmuştur.
8. () Hz. Peygamber (s.a.v.) herkesi ilgilendiren önemli konularda arkadaşlarına danışmış ve Müslümanlarla istişare sonucunda verilen kararlara uygun hareket etmiştir.

8.SINIF 5. ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM VE ÖZELLİKLERİ

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. İslam dininin temel kaynakları nelerdir? Yazınız.
2. Kur'an-ı Kerim'de yer alan hükümlerin anlaşılmasında sünnetin rolü nedir? Açıklayınız.
3. Kur'an-ı Kerim'in temel özellikleri nelerdir? Sıralayınız.
4. Kur'an'da kıssaların anlatılma sebebi nedir? Açıklayınız.

B. Aşağıda yer alan çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. "... Anne babaya, yakınlara, yetimlere, düşkünlere, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolcuya ve elinizin altında bulunan kimselere iyilik edin..." (Nisâ suresi, 36. ayet.)

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki ayette emredilen davranışlardan değildir?

- A) Komşulara yardım etmek
- B) Sadece tanıdıklara yardım etmek
- C) Akrabalara yardım etmek
- D) Anne babaya yardım etmek

2. "Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sözleri, uygulamaları ve sahabilerin yapmış olduğu davranışları onaylamasıdır."

Yukarıda tanımlanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kur'an
- B) Vahiy
- C) Tebliğ
- D) Sünnet

3. Kur'an-ı Kerim, insanları iyiye, doğruya ve güzele yönlendirir. Müslümanların birbirleri ile ilişkilerinde sevgi, saygı, adalet gibi ahlaki değerlere uygun davranışlar sergilemelerini öğretir.

Yukarıda verilen bilgi aşağıdaki ayetlerden hangisi ile doğrudan ilişkilidir?

- A) "... İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever." (Bakara suresi, 195. ayet.)
- B) "... Bunlar, gerçeği açıklayan Kitab'ın (Mübîn'in) ayetleridir. (Yûsuf suresi, 1. ayet.)
- C) "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım" (Zâriyât suresi, 56. ayet.)
- D) "... Geçmiş her ümmet içinde de mutlaka bir uyarıcı peygamber bulunmuştur." (Fâtır suresi, 24. ayet.)

4. "Sözün en güzeli Allah'ın Kitabı'dır. Rehberliğin en güzeli ise Muhammed'in rehberliğidir." (İbn Mâce, Sünnet, 7.)

Yukarıda verilen hadisten çıkarılacak en kapsamlı sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Son ilahi kitap, Kur'an-ı Kerim'dir.
- B) Kur'an ve sünnet, İslam'ın temel kaynaklarıdır.
- C) Hz. Muhammed (s.a.v.), Müslümanlara örnektir.
- D) Kur'an-ı Kerim, hidayet rehberidir.

5. Nuh (a.s.) ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kavmine yıllarca tevhid inancını anlatmıştır.
- B) Kendisine iman eden yoksulları yanından kovmasını isteyen zenginlerin talebini kabul etmiştir.
- C) Kavminin cezalandırıldığı tufan, tarihte Nuh Tufanı olarak bilinir.
- D) Kur'an'da adı sıkça geçen ve ülü'l-azm olan peygamberlerdendir.